

Rapport deputaten kerkelijke eenheid

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Meppel 2017

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld

Inhoudsopgave

1	... in eenheid van het ware geloof	3
2	Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken	7
3	Contacten met de Nederlands Gereformeerde kerken	12
4	Contacten met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte	25
5	Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk	26
6	Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland En het voorstel van de PKN tot het aangaan van bijzondere betrekkingen met CGK, NGK, vGKN, GKv	27
7	Contacten met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland	35
8	Nationale Synode/Protestants Forum	36
9	Raad van kerken	38
10	De algemene opdrachten	38
11	Deputaten Overleg Eenheid	43
12	Budget	52

Bijlagen

1	Besluiten GS Ede 2014-2015 m.b.t. kerkelijke eenheid	53
2	Samenstelling deputaatschap, secties en rooster van aftreden	59
3	Jaarrapporten	60
4	Voorstellen	60
5	Als het tij verloopt verzet men de bakens – Gedachten over kerkelijke eenheid	67
6	Persbericht over contact NGK	78
7	Brief Nationale Synode, bijlage bij hoofdstuk 8	80
8	Overzicht samenwerkings- en samenwerkende gemeenten	84

1 ... in eenheid van het ware geloof

1.1 Visie

Terwijl tot voor kort vanuit ons perspectief het veld van kerkelijke gesprekken overzichtelijk was (CGK, NGK en in een later stadium HHK), openen zich de laatste jaren ook andere deuren (PKN, vGKN, Raad van Kerken, Nationale Synode). Dit vraagt om een reactie en tegelijk een stuk bezinning op de vraag wat we bedoelen met kerkelijke eenheid en wat we daarbij nastreven.

Daarbij spelen ook andere aspecten een rol; we nemen waar dat er veel geloofsherkenning over kerkmuren heen is (denk aan de rol van de EO, van de Nationale Synode). Ook valt te constateren dat jongeren weinig of niets met kerkgrenzen hebben. Bij een verhuizing wordt veelal een gemeente gezocht die bij hen past. Het kerk-zijn wordt eerder herkend in een gemeenschappelijk dienen van Christus en de onderlinge liefde voor elkaar en de ruimte die er is om daarvan deel te mogen zijn dan in institutionele of organisatorische vormen. Die geloofseenheid kan in een gemeente, maar ook op bijvoorbeeld een conferentie worden gevonden.

In deze situatie spreken wij samen met kerken en moeten we nadenken over kerkelijke eenheid.

Voor het denken over kerkelijke eenheid is in de eerste plaats Gods Woord leidend. Zondag 21 van de Heidelbergse Catechismus spreekt dat Woord na als hij vraagt: *Wat gelooft u van de heilige, algemene, christelijke kerk?* Eén van de dingen die we daar belijden is dat Christus zijn kerk bijeen brengt en bijeenhoudt *in eenheid van het ware geloof*. Als deputaten vinden wij dat daarmee de kern van ons werk is aangegeven: eenheid van geloof!

Voor ons ligt in die eenheid van het ware geloof dus de uitdaging voor ons werk. Tegelijk geeft de eenheid die wij belijden ons de nodige hoofdbrekens. Tot ongeveer de synode van Harderwijk in 2011 werd er met eenheid vooral geduid op de kerkelijke eenheid. Er werd onderzocht waar het mogelijk was om kerkelijk één te worden. Daarbij werd uitsluitend gekeken naar kerken van gereformeerde confessie. Vooral het verslag over de eerste Nationale Synode gaf aanleiding om breder te kijken. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen kerkelijke eenheid en kerkelijk contact. Waar kerkelijke eenheid niet mogelijk zal zijn, kan het hebben van contact wel geboden zijn. Er kan een eenheid van geloof zijn waaraan we recht moeten doen, ook al blijven we kerkelijk gescheiden. Die eenheid van geloof kan zijn vorm krijgen in kerkelijke contacten. Met name de contacten met (delen van) de Protestantse Kerk Nederland (PKN), de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland (vGKN), de Raad van Kerken (RvK) en ook de Nationale Synode (NS) bepaalden ons bij dat gegeven. We maakten daar ook kennis met migrantenkerken, gevluchte christenen uit oorlogsgebieden en hier bekeerde vluchtelingen, die in ons land hun plaats innemen, maar niet de typisch Nederlandse kerkelijke voorgeschiedenis delen. Daarnaast zijn er de ontmoetingen met christenen uit andere stromingen (evangelisch, baptist) met wie we ons verwant weten in een orthodoxe geloofshouding ten opzichte van de Schrift.

Tegen deze achtergrond is het opnieuw doordenken van onze visie met de daaruit voortvloeiende missie geen overbodige luxe. Daarbij willen we recht doen aan Gods Woord en de belijdenis die wij onderschrijven. In onze visie zouden we onderscheid kunnen maken tussen de lange en de middellange termijn.

Wat de lange termijn betreft het volgende. Omdat Christus heer is van de kerk betekent dit dat hij niet zonder gelovigen kan zijn. Hij is het hoofd, wij (dat wil zeggen: de gelovigen, zijn volk) de leden. We belijden dat het één kudde zal worden onder de ene herder Jezus Christus. Zo leert ons Gods Woord. Dit mag voor ons gelden als langetermijnvisie: Christus zelf brengt allen bijeen die van hem zijn, die hij geroepen heeft en die zich in geloof aan hem hebben toevertrouwd. Die eenheid in geloof zal een zichtbare eenheid zijn wanneer hij alles zal voltooien. Bij alles wat we doen mag onze blik gericht zijn op dat waar Christus zelf het op uit zal laten lopen (Ef. 4:5-6).

Op middellange termijn worden we geconfronteerd met het gegeven dat de kerk tegelijk Gods werk en mensenwerk is. Christus geeft ons de eenheid in hem; wij hebben de verantwoordelijkheid om die eenheid vorm te geven en tot uiting te laten komen. Wij moeten daarom onderscheiden met wie

we wel en met wie we niet één zijn. Er is roeping tot het vormgeven van eenheid en roeping om niet één te zijn met wie niet van Christus is.

De kerk moet die verantwoordelijkheid waarmaken op basis van de Schrift, vanuit het gemeenschappelijk verstaan van die Schrift, de gezamenlijke belijdenis. Daarin ligt de menselijke beperking. Binnen een gemeenschappelijke houding van buigen voor het gezag van Gods Woord blijken er toch varianten in gezamenlijk belijden te zijn. Naast het gereformeerde belijden zijn er andere geloofsstromingen, zonder dat er sprake is van een schriftkritische houding. Er kan een eenheid in geloof erkend worden – een eenheid die ervaren wordt als gegeven door Christus – die toch uitwerkt in verscheidenheid van belijden.

Kerkelijke eenheid is primair eenheid in verkondiging, en dus in wát er verkondigd wordt.

Kerkelijke eenheid vraagt om de basis van eenheid in belijden. Waar die eenheid niet is, zal de kerk (in het besef van de onvolkomenheid van ons belijden) berusten in kerkelijke verscheidenheid, ook wanneer er wel eenheid in geloof beleden wordt.

Samengevat zou onze visie als volgt geformuleerd kunnen worden: *Als kerk zijn we geroepen om vanuit de eenheid in Christus en met het oog op de voltooiing van zijn gemeente daar waar we eenheid in geloof ontvangen te zoeken naar mogelijkheden om die eenheid gestalte te geven in kerkelijke eenheid van belijden en verkondigen; en waar dit niet mogelijk is deze eenheid recht te doen in samenwerking en contact tot eer van Christus.*

1.2 Missie

In het verleden hebben wij onze aandacht nadrukkelijk en vrijwel uitsluitend gericht op de kerkelijke eenheid met denominaties die met ons de drie formulieren van eenheid onderschrijven. Het is onze taak en ons verlangen dit werk te blijven doen. Er zijn in dit opzicht bemoedigende ontwikkelingen te melden. Zo zijn in de afgelopen periode stappen gezet in het eenwordingsproces met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) waarvan we in dit rapport met dankbaarheid melding maken. Ook in de richting van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) zijn er ontwikkelingen die stemmen tot dankbaarheid (zie verderop in dit rapport het hoofdstuk over de CGK). We beseffen dat elke stap die we zetten of waarvan we vinden dat die gezet moet worden met zich meebrengt dat we na moeten denken over de gevolgen daarvan. Dat is niet altijd gemakkelijk, maar we vinden dat allereerst een uitdaging.

De laatste jaren zijn nadrukkelijker andere kerken en groepen christenen in ons blikveld gekomen, o.a. door de Nationale Synode. Hoewel de naam synode aanvankelijk anders deed vermoeden stond daar het geloofsgesprek tussen christenen onderling voorop. Enigszins vergelijkbaar zijn onze contacten binnen het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG), al hebben de contacten daar meer het karakter van ontmoeting en overleg. Ook andere contacten zetten ons steeds meer voor de vraag hoe om te gaan met geloofsherkenning met andere kerken en christenen. Welke gemeenschappelijke belijdenis is nodig als basis voor ofwel kerkelijke eenheid ofwel kerkelijk contact? We hebben gemerkt dat de Geloofsblijdenis van Nicea goede diensten bewijst als basis voor gesprekken. Veel van de gesprekken dienen, zo hebben we gemerkt, de eenheid van het ware geloof. Onder punt 1.4 werken we dit nader uit.

Op beide gebieden willen we de komende jaren groeien in denken en praktijk: zowel de kerkelijke eenheid met kerken op basis van de gereformeerde belijdenis als mogelijke eenheid of op zijn minst goed contact met kerken op basis van het gemeenschappelijke belijden van de oude kerk, verwoord in de belijdenis van Nicea.

1.3 Strategie

Als deputaten vinden we het niet alleen belangrijk contacten die er zijn te onderhouden, maar ook daar waar mogelijk contacten uit te bouwen. Met contacten bedoelen we ontmoetingen die de bedoeling hebben met elkaar te overleggen, het geloofsgesprek met elkaar te voeren, de samenwerking met elkaar aan te gaan of te intensiveren. Centraal staat daarin dat we niet alleen ieder persoonlijk, maar vooral allen samen gemeenschap hebben met de Heer Christus en delen in wat hij geeft.

Wel vinden we het belangrijk om prioriteiten te stellen als het gaat om de contacten. Voorop blijft wat ons betreft staan dat er contacten zijn met kerkelijke groeperingen die met ons staan op de grondslag van Gods Woord en de drie formulieren van eenheid.

Omdat we in de praktijk merken dat kerkelijke eenheid vooral op plaatselijk niveau gestalte krijgt, is het goed om daar ook de nodige aandacht aan te besteden. Daarnaast vinden we het belangrijk te blijven nadenken over en te werken aan een manier om ook op landelijk niveau gestalte te geven aan de eenheid.

Verder willen we contacten uitbouwen met kerkelijke groeperingen die met ons het geloof in Christus als fundament delen en met wie we hartelijke instemming met de belijdenis van Nicea delen. Ook als kerkelijke eenheid niet op korte termijn verwacht of verwerkelijk kan worden, willen wij die contacten wel zoeken en waar mogelijk intensiveren.

Wij vinden het daarbij belangrijk om in 'onze' kerken de bewustwording te (blijven) creëren dat het Christus is die zijn kerk bewaart en beschermt in de eenheid van het ware geloof. In zijn dienst willen we ons werk doen door de contacten die er zijn te onderhouden, door plaatselijk, regionaal en landelijk die contacten te stimuleren en te faciliteren, door ontwikkelingen voor het voetlicht te brengen en inspirerend te laten zijn en door positieve resultaten te vieren.

1.4 Bijbels en confessioneel kader

Wij zijn vandaag niet de eersten die nadenken over en ons bezig houden met kerkelijke eenheid. Het gebed van de Here Jezus is daarbij vaak uitgangspunt en drijfveer geweest. Ook de kenmerken en eigenschappen van de kerk vormden daarbij een sterke motivatie. Vorige generaties wilden zich niet neerleggen bij de kerkelijke verdeeldheid en wij willen vandaag in datzelfde spoor verder gaan. Dankbaar voor wat al tot stand gekomen is. In onze tijd van globalisering en digitale mogelijkheden zijn binnen en buiten onze landsgrenzen meer kerken en gelovigen binnen ons blikveld gekomen. Dat vraagt van ons een gelovige en bijbelse reactie. Het werk van Christus is breder en ruimer dan wij vanuit onze positie soms gezien hebben.

Het is hierbij de moeite waard een stap terug te doen en te beginnen bij 'wat wij in Christus hebben'. Dat is een bekende uitdrukking die we bijvoorbeeld in het doopformulier tegenkomen. Daarbij gaat het om wat God belooft aan degenen die bij Christus horen: vrijspraak van schuld, herstel van de relatie met God en eeuwig leven bij God. In Christus ontvangen we een nieuwe gemeenschap met God en met elkaar. Voor het nadenken over kerkelijke eenheid is het goed om dat geschenkkarakter van de verlossing voorop te zetten. Verlossing is niet iets wat wij moeten zien te bereiken, maar wat we allereerst ontvangen.

Wat wij in Christus hebben is niet los te maken van wat wij over Christus weten en belijden. De Heer en de leer zijn niet te scheiden. We kennen Christus alleen uit de Schrift. In de bijbel wordt al nadruk gelegd op het bewaren van de leer, om zo bij Christus te blijven (zie Hebr. 13:8 en 9 in hun samenhang).

Evenmin zijn individu en gemeenschap te scheiden. De verlossing die Christus geeft is altijd bevrijding waardoor we aan anderen verbonden worden. In Efeziërs 4 leert Paulus ons de kerk te zien als een universele gemeenschap. Ook als het gaat om de kerk en kerkelijke eenheid staat het geschenk-karakter voorop. Verlossing is het herstel van gemeenschap met God en met elkaar; die gemeenschap is een geschenk dat in Christus al werkelijkheid is. Vanuit de rechtvaardiging gesproken: door geloof in Christus zijn we één met God en met elkaar. Dit geschenk bevat tegelijk ook een opgave: namelijk om zo te leven als past bij dit geschenk: de eenheid van de Geest bewaren door de band van de vrede (Ef. 4:3). Want – zo gaat Paulus verder – er is één lichaam, één Geest, één roeping, één Heer, één geloof, één God en Vader van allen die boven allen en door allen en in allen is.

Als er een *roeping* tot eenheid is, is die eenheid dus ook nog niet klaar. Niet voltooid. Zie daarvoor ook het vervolg van Efeziërs 4. De roeping tot groeiende eenheid hoort bij de levensheiliging van Gods volk. Zo zal de eenheid ook steeds meer tastbaar worden. Tussen de gelovigen als individu en tussen de gemeenschappen van gelovigen.

We mogen en moeten ons dus inzetten voor eenheid, meer eenheid. Daarbij mogen we onderscheiden tussen eenheid in het fundament, Jezus Christus zelf, en eenheid in wat op dat fundament gebouwd wordt. Paulus is in 1 Korintiërs 3 helder: op een ander fundament dan dat er ligt, is geen kerkbouw mogelijk. Maar op dat fundament wordt gebouwd met verschillende materialen (en daarbij passende stijlen). Niet elk materiaal is van blijvende waarde. Toch is het gebouwd op het ene fundament, Christus. Als we weten dat goud en zilver door het vuur heen wel blijvend zijn, verlangen wij er bij kerkelijke eenheid naar elkaar te inspireren om met die blijvende materialen op dat fundament te bouwen. En elkaar zo te leren verstaan, dat we elkaar kunnen aanwijzen met welk materiaal we zelf bezig zijn. En als er met beide materialen, de blijvende en de niet blijvende, gebouwd wordt op het ene fundament Christus, is het toch hij zelf die in de verscheidenheid zichtbaar wordt.

Daarom onderscheiden we *geloofseenheid* en *kerkelijke eenheid*. Wat in geloof één is, gebouwd op het fundament Christus, kan kerkelijk niet altijd één zijn. Wel mag die geloofseenheid op allerlei manieren vorm krijgen in de praktijk: geloofsgesprekken, gezamenlijk optrekken bij maatschappelijke thema's (vluchtelingenwerk en diaconaat), mogelijk ook gezamenlijke activiteiten.

Dat kerkelijke eenheid niet altijd mogelijk is waar geloofseenheid gevonden wordt, heeft te maken met de zorg voor de leer. Juist in de brieven aan zijn medewerkers die op hun beurt anderen moeten inschakelen, benadrukt apostel Paulus het belang van blijven bij de zuivere leer. Hij dringt er bij Timoteüs op aan dat hij de verkondigde leer doorgeeft aan betrouwbare mensen die geschikt zijn om anderen te onderwijzen (2 Tim. 2:2). Meer dan in het gezamenlijk vieren of in praktijk brengen van het geloof komt het in de verkondiging aan op de inhoud. De gemeente moet erop kunnen vertrouwen dat predikers blijven bij het gezamenlijk aanvaarde verstaan van de Schrift, de belijdenis. Op het ene fundament Christus wordt nu eenmaal gebouwd met verschillende, elkaar soms uitsluitende belijdenis-materialen. De zorg voor die prediking, en dus ook de toelating van predikers tot de kansel, is daarom één van de kerntaken van het kerkverband. Kerkelijke eenheid is alleen mogelijk waar eenheid is in het beleden en gepreekte geloof.

We wierpen al de vraag op welke belijdenis de basis voor het streven naar eenheid vormt, zeker nu we meer dan voorheen onderscheid maken tussen kerkelijke eenheid en kerkelijk contact. Waar we zoeken naar kerkelijke eenheid doen we dat op basis van 'Schrift en belijdenis'. Met dat laatste (de belijdenis) bedoelen we de drie formulieren van eenheid: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels. Deze spreken de Schrift op een manier na die in de loop van de geschiedenis door de kerken geijkt is.

Daarnaast is er sprake van het zoeken van kerkelijk contact. De basis daarvoor zoeken we in de geloofsbelijdenis van Nicea, één van de oecumenische belijdenisgeschriften. De vraag kan worden gesteld hoe kerkelijke eenheid op basis van de drie formulieren van eenheid zich verhoudt tot kerkelijk contact op basis van de geloofsbelijdenis van Nicea. Voor wie de geschiedenis van de vrijgemaakte kerken kent is dit geen nieuwe vraag. In de 'Open Brief' uit 1967 werd de vraag opgeworpen hoe zich het historisch fundament van onze Nederlandse Gereformeerde kerken verhoudt tot het fundament van de wereldkerk. Het beantwoorden van deze vraag overstijgt de opdracht die we als DKE hebben gekregen.

Wel denken we dat het onderscheid recht doet aan de complexiteit van de kerkelijke situatie waarmee we te maken hebben. Bovendien is er geen discrepantie tussen de geloofsbelijdenis van Nicea en de formulieren van eenheid, omdat de eerste basis is voor en uitgelegd wordt door de drie formulieren van eenheid. De geloofsbelijdenis van Nicea geniet brede erkenning onder christelijke kerkgenootschappen en maakt het mogelijk om kernachtig orthodoxe van vrijzinnige gelovigen te onderscheiden. Zo kunnen we er recht aan doen dat er groeiende herkenning is met kerken en groepen waarmee we de eenheid op basis van de drie formulieren van eenheid niet delen. Samengevat vormen de drie formulieren van eenheid de basis voor *kerkelijke eenheid*, de geloofsbelijdenis van Nicea is basis voor *kerkelijk contact*¹.

¹ Als bijlage 5 bij dit rapport een uitgebreider verhaal hierover dat ook binnen DOE heeft gediend: *Als het tij verloopt verzet men de bakens*.

1.5 De praktijk

De stip op de horizon is volledige eenheid. Die ontvangen we op de dag dat Jezus Christus terugkomt. Onderweg naar die dag spannen we ons in om die eenheid nu alvast zoveel als ons mogelijk is gestalte te geven. Omdat – zoals geschetst – verschillende processen naast elkaar lopen, zal dat werken aan eenheid ook verschillende vormen te zien geven. Daarbij brengen wij ook in rekening dat binnen de ‘eigen’ kerken niet gelijk gedacht wordt over de manier waarop we aan kerkelijke eenheid gestalte willen geven. Dat heeft o.a. te maken met uiteenlopende visie op het gebruik en de toepassing van de confessie. In alle eerlijkheid moeten we daarbij ook de vraag onder ogen zien in hoeverre we zelf daadwerkelijk een zijn. Ook binnen de GKv zijn er verschillen waar te nemen over allerlei zaken, denk bijvoorbeeld aan de vraag of vrouwen in de ambten mogen dienen. We vinden het vaak ook moeilijk deze verschillen eerlijk en open te bespreken. Ook de plaatselijke situatie van een gemeente is van invloed. Als er plaatselijk goede contacten zijn met een CGK- of een PKN-gemeente, zal het verlangen om samen verder te gaan, groter zijn dan waar de contacten minimaal zijn of waar helemaal geen contacten bestaan. Wat ook meeweegt, is dat de verschillen binnen de eigen kerkgemeenschap groter worden en daarmee ook de taxatie van het streven naar eenheid. Ook binnen ons deputaatschap denken en taxeren wij niet op alle punten hetzelfde. Waarin we dan temeer één zijn, is in de nederigheid dat wij het niet even oplossen, maar dat we diep afhankelijk zijn van de Heer van de kerk die ons aan elkaar geeft.

Al met al pleiten de omstandigheden voor maatwerk en niet voor een werken vanuit overspannen verwachtingen. Met de PKN zullen andere gesprekken gevoerd worden dan met CGK of NGK. Met kerken of groepen gemeentes uit nog weer andere stromingen kunnen nieuwe contacten gelegd worden, soms in gezamenlijk verband (Nationale Synode), soms in directe gesprekken. De intensiteit en het tempo van al deze gesprekken verschilt. Vaak zal de plaatselijke situatie de aanleiding voor het gesprek of gespreksonderwerp zijn. Maar ook veelbelovende bovenplaatselijke en landelijke ontwikkelingen verliezen we bij de besprekingen niet uit het oog. Denk hierbij aan de pogingen om tot één theologische opleiding te komen. Ook wordt op een aantal terreinen (zoals tussen NGK en GKv) landelijk al intensief samengewerkt. Intussen lopen de landelijke ontwikkelingen lang niet altijd meer in de pas met de plaatselijke. Lettend op bijvoorbeeld de contacten met de CGK zien we landelijk andere ontwikkelingen dan er plaatselijk soms zijn (bijvoorbeeld richting een samenwerkingsgemeente). Het zal dan zaak zijn deze plaatselijke ontwikkelingen niet te frustreren maar te faciliteren zonder de grote gehelen uit het oog te verliezen. Samenwerking waar dat mogelijk is en daarbij oog hebben voor de concrete situatie. Daarbij mogen we openstaan voor verrassingen, de Geest gaat soms ongekende wegen en we weten niet altijd bij voorbaat waar we uitkomen. Wij hebben steeds meer leren beseffen dat je als kerk zelf blinde vlekken of eenzijdigheden kunt ontwikkelen waarvoor je alleen in de omgang met andere kerken oog krijgt. Christus is voor ons rijker geworden en heeft naar onze ervaring nog meer te bieden dan dat we in de eigen kerk tot nu toe al ontvangen. We verlangen hartelijk naar elke mogelijkheid om samen met anderen *in eenheid van het ware geloof* op Christus te wijzen, zodat de wereld hem mag gaan zien en geloven.

2 Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken

Het deel van ons rapport dat gaat over de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) hebben we in gezamenlijk overleg met de Deputaten Eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland (DE) opgesteld. We hebben een inhoudelijk zo groot mogelijke gelijkheid nagestreefd.

2.1 Opdrachten

De generale synode van Ede 2014 gaf over de contacten met de CGK de volgende opdrachten:

Besluit 1

de opdracht te continueren om samen met de deputaten van de CGK samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de CGK op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren.

Besluit 2

deputaten op te dragen om het gesprek over de prediking en in samenhang daarmee de visie op de gemeente, visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning waar mogelijk regionaal te stimuleren en – indien dat gewenst wordt – te faciliteren.

Besluit 3

deputaten op te dragen zich samen met de deputaten van de CGK te bezinnen op de vraag hoe de landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen.

De christelijke gereformeerde generale synode van Urk 2013 had ten aanzien van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv) haar deputaten de volgende opdracht meegegeven:

1. samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;
2. het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren;
3. zich opnieuw bezig te houden met de opdracht die in 2010 al was gegeven, namelijk ‘zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is’;
4. om afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag of en, zo ja, hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken;
5. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen, die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg;
6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te taxeren in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken en deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten.

De overeenkomst in formuleringen is duidelijk herkenbaar. Beide synodes willen het plaatselijke proces voluit faciliteren en stimuleren. Als het gaat om landelijk ineenschuiven houdt de CGK, anders dan de GKv, nog een slag om de arm. Maar opvallend is dan weer dat de CGK verder kijkt dan alleen naar de contacten met de GKv.

2.2 Stimuleren en faciliteren

De kern van beide bovengenoemde opdrachten ligt naar onze mening in het voluit stimuleren en faciliteren van eenheid en het nadenken over een toekomstige landelijke organisatie.

Ten aanzien van zowel de opdracht van het stimuleren en faciliteren van een nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau als de opdracht van de bezinning om daar op landelijk niveau vorm aan te geven kan gemeld worden dat dit gaande is; hierin werken beide deputaatschappen ook nauw samen in DOE.

Samen met de christelijke gereformeerde deputaten hebben we ons bezonnen op onze opdrachten. De eerste, over het voluit stimuleren en faciliteren, werd al in 2008 door de synode aan deputaten gegeven, en al in 2007 aan de christelijke gereformeerde deputaten.

De opdrachten van beide synodes brengen wel een hoog ideaal onder woorden, maar de werkelijkheid is vaak anders. Op veel plaatsen zijn er inmiddels samenwerkende en samenwerkingsgemeenten tot stand gekomen. Deputaten zien de bereidheid van de beide kerkverbanden om deze samenwerkingsvormen voluit te stimuleren en zijn daar dankbaar voor. Maar op veel andere plaatsen is niets tot stand gekomen (soms omdat er plaatselijk geen CGK- of GKv-gemeente is) en ook leert de realiteit dat een niet verwaarloosbaar aantal CGK-gemeenten geen contacten met de GKv ter plaatse wil, ook niet na aandringen van deputaten. Daarbij wordt de toe-eigening van het heil nog steeds als struikelblok ervaren tussen de GKv en die CGK-gemeenten,

hoewel over dit onderwerp nota's zijn geschreven die door de landelijke synodes zijn aanvaard. Deze gemeenten kunnen de ontmoeting en samenwerking met een GKv-gemeente of het GKv-kerkverband niet meemaken. Dit leidt herhaaldelijk tot de conclusie dat landelijk ineenschuiven of een andere verdere stap nu niet haalbaar is. Hier is sprake van een impasse.

Als deputaten zijn we dankbaar voor de oproep van de christelijke gereformeerde deputaten aan hun synode om een uiterste poging te doen de impasse te doorbreken in lijn met de genomen besluiten in het verleden dat de plaatselijke samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven voluit moeten worden gefaciliteerd en gestimuleerd. Graag onderstrepen wij deze oproep en voegen er van onze kant aan toe dat wij de synode (en daarin de kerken) vragen de inmiddels vele malen herhaalde oproep om de eenheid te stimuleren en te faciliteren niet in de weg te staan. Als deputaten hebben wij de indruk dat vooral het rapport en de discussie M/V in de kerk de verhoudingen met de CGK geen goed hebben gedaan. Het getuigt van geloof (als geschenk van Gods Geest) als wederzijds de zorg die er leeft besproken kan worden in een sfeer van aanvaarding en vertrouwen.

Wanneer wij kijken naar de realiteit constateren we dat een meer dan plaatselijke kerkelijke eenheid tussen GKv en CGK op dit moment een utopie is. Nog afgezien van de kosten en de energie die een dergelijk project zal vergen is het niet realistisch om nu al energie te steken in een poging de vraag te beantwoorden hoe een eventuele kerkelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet gaan krijgen.

De christelijke gereformeerde deputaten zeggen in hun verslag aan de synode dat de CGK zich eerst duidelijk zal moeten committeren om die weg op te gaan voordat er veel tijd en aandacht aan wordt geschonken met het risico dat uiteindelijk niet wordt doorgezet, zoals met het federatief groeimodel is gebeurd. Bovendien zegt de opdracht van hun synode dat DE daarbij verder moet kijken dan alleen de GKv. Dit klinkt hoopvol en het bevat het element van verlangen naar een brede oecumene. Wat dat betreft zijn er ontwikkelingen op landelijk niveau, zoals het Vijfkerkenoverleg en de Nationale Synode, die daarbij betrokken zouden moeten worden.

Ook in dit rapport gaan we in op laatstgenoemde ontwikkelingen die breder zijn dan alleen de CGK. Hier spreken we het verlangen uit dat ook al werd verwoord door de vrijgemaakte synode van Zwolle-Zuid 2008 *dat wij biddend, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken willen vervolgen, zonder ons te laten ontmoedigen.*

Er zijn momenten geweest in de gezamenlijke bezinning met DKE dat wij elkaar de vraag stelden: moeten wij misschien niet zeggen dat het woord 'eenheid' te groot is voor ons deputatenwerk. Kunnen deputaten niet beter afschalen tot het niveau van 'deputaten (kerkelijke) samenwerking'? Het woord 'eenheid' kan demotiveren of afschrikken. En dan kan de naam contraproductief werken. Het woord samenwerking is realistischer en schrikt minder af. Of mogen deputaten toch het ideaal niet uit het oog en dus ook niet uit de titel verliezen?

2.3 De eenheid van de kerk – en gemankeerd kerk zijn

De houding, waarbij het ideaal uit het oog wordt verloren, past echter niet bij de belijdenis over de eenheid en katholiciteit van de kerk. Christus bad voor de eenheid van de zijnen (Johannes 17). De CGK en de GKv hebben als kerkverbanden over elkaar uitgesproken dat zij voluit willen staan op het fundament van Gods Woord en de daaraan genormeerde gereformeerde belijdenis. Dat dient dan ook het uitgangspunt te zijn. Deputaten roepen daarom de kerken ook op om de GKv te benaderen met een verlangen om gereformeerde belijders te mogen ontmoeten.

In de brief aan de Efeziërs (2,11-22) vinden geheel verschillende bloedgroepen elkaar: christenen uit de Joden en christenen uit de heidenen. Christus heeft de muur van vijandschap afgebroken. Door het kruis verzoende hij beide groepen in één lichaam, tot één nieuwe mens. Dit bijbelwoord wekt hoop en verlangen. Het schept ook verplichtingen. Deze verplichtingen reiken verder dan alleen het eigen kerkverband. Wij willen samen met alle heiligen de lengte en breedte, hoogte en diepte en de liefde van Christus leren kennen en ervaren (Efeziërs 3:18). De broeder uit een ander kerkverband is niet een bedreiging maar een verrijking voor ons geloof en ons gemeente zijn. Deputaten van beide kerken werkten de schriftuurlijk-confessionele onderbouwing van het een en ander in 2010 uit in de notitie *Katholiciteit en eenheid*.

Wij denken hier ook aan de sterke lichaamsbeeldspraak van 1 Korintiërs 12:21-25. *Het oog kan niet tegen de hand zeggen: 'Ik heb je niet nodig,' en het hoofd kan dat evenmin tegen de voeten zeggen.*

Integendeel, juist die delen van het lichaam die het zwakst lijken zijn het meest noodzakelijk. De delen van ons lichaam waarvoor we ons schamen en die we liever bedekken, behandelen we zorgvuldiger en met meer respect dan die waarvoor we ons niet schamen. Die hebben dat niet nodig. God heeft ons lichaam zo samengesteld dat de delen die het nodig hebben ook zorgvuldiger behandeld worden, zodat het lichaam niet zijn samenhang verliest, maar alle delen elkaar met dezelfde zorg omringen.

Niet willen/kunnen samenwerken is een mankement, een gebrek waardoor de rijkdom van het belijden ook wordt bedreigd. De ene kerkgemeenschap heeft de andere nodig. De ene vorm van spiritualiteit heeft de andere nodig.

Daarom mogen vrijgemaakten niet zeggen: wij hebben niet zoveel met de bevindelijke spiritualiteit van sommige christelijke gereformeerden. Omgekeerd mogen christelijke gereformeerden niet zeggen: wij hebben niets met dat verbondsoptimisme van de vrijgemaakten. Nog afgezien van de karikaturale versimpeling in deze tekening – in beide kerken, in beide vormen van spiritualiteit is een deel van het functioneren en bewegen van Christus' lichaam bewaard – maar ook is een deel verdwenen of verschrompeld. Dat betekent aan beide kanten een verlies, een mankement. Dat betekent ook dat het mogelijk moet zijn dat de spiritualiteit van de GKv de spiritualiteit van de CGK verrijkt. Samenwerkende en samenwerkingsgemeenten delen deze ervaring ook met uw deputaten. De christelijke gereformeerde deputaten schrijven in hun rapport dat zij niet met een beschuldigende vinger in de richting van een deel van de kerken willen wijzen. Ook schrijven zij de vraag te kennen of binnen de CGK wel in praktijk gebracht wordt wat in besluiten verwoord is. Maar het heeft hen net zomin als uw eigen deputaten ervan weerhouden om de synode de vraag voor te leggen of onze kerken als geheel niet met veel meer verlangen het belijden over de eenheid van de kerk van Christus zouden moeten toe-eigenen. Dan moeten en mogen er wederzijds vragen gesteld worden, en tegelijk mogen en moeten we elkaar ook voortdurend blijven bevragen op bredere kerkelijke eenheid van gereformeerde belijders.

2.4 Plaatselijk één – want daar gebeurt het

Kerkelijke eenheid in de vorm van het ineenschuiven van meerdere kerkverbanden – het werd al eerder opgemerkt – is op dit moment en misschien ook voor lange tijd niet mogelijk. Eenheid is gemakkelijker te bereiken en vorm te geven op plaatselijk niveau dan landelijk. Samen kerk zijn als broeders en zusters voltrekt zich juist plaatselijk in geloofseenheid, werkelijke ontmoeting, herkenning, gebed en gesprek, in onderlinge opbouw en bemoediging. Het landelijk niveau is faciliterend en ruimte scheppend.

Vooralsnog denken deputaten dat zij op het terrein van kerkelijke eenheid langs deze twee lijnen zullen werken: plaatselijk en landelijk. Deputaten ontmoeten de CGK op synodevergaderingen. Op deze vergaderingen worden algemene kerkelijke uitspraken over het proces gedaan. Maar plaatselijk klopt het hart van kerkelijke eenheid. Dat willen de kerken voluit stimuleren en faciliteren. Deputaten denken dat het mooi zou zijn wanneer een vorm gevonden kan worden waarbij samenwerkende en samenwerkingsgemeenten hun *best practices* met andere gemeenten, met het hele kerkverband delen.

Deze gemeenten zijn in zekere zin 'vreemdelingen en priesters' in het kerkelijke landschap (vgl. Stefan Paas, *Vreemdelingen en priesters*). Daarmee bedoelen deputaten: zij zien dat enkele kerken het voortouw nemen, deze kerken zien heel sterk de roeping tot eenheid op zich af komen en kunnen en mogen daar geen nee tegen zeggen. Daarin hebben zij ook een voorbeeldfunctie voor het hele kerkverband. Zij vertegenwoordigen en dragen in het kerkverband als het ware de eenheidsgedachte. Het zou mooi zijn wanneer deze gemeenten gelegenheid zouden krijgen om het positieve van de samenwerking te delen met die gemeenten, die het nog niet kennen.

2.5 Bovenplaatselijk gesprek over prediking

Op 24 en 31 mei 2016 hebben deputaten een tweetal regionale bijeenkomsten belegd, één in Veenendaal en één in Noordeloos, waar op regionaal niveau het gesprek wordt aangegaan over de prediking.

Op deze bijeenkomsten is in het eerste deel een geloofsgesprek gevoerd door de predikanten Pieter Niemeijer (GKv) en Dingeman Quant (CGK). Ter voorbereiding hadden zij een reflectie geschreven over de prediking in hun kerken. Deze reflectie was van tevoren beschikbaar voor de bezoekers. Vóór de pauze gingen ze met elkaar hierover in gesprek, waarbij ze ook ingingen op de beelden die

men van het andere kerkverband heeft. In het tweede deel van de vergadering gingen de docenten homiletiek uit Kampen en Apeldoorn, Kees van Dusseldorp en Maarten Kater, met elkaar in gesprek over de vraag hoe – vanuit een bepaald bijbelgedeelte, in dit geval Openbaring 5 – Christus bij de hoorder gebracht kan worden. Doordat Maarten Kater er vanwege persoonlijke omstandigheden in Noordeloos niet bij kon zijn, ging dit gedeelte daar niet door.

Voor de bijeenkomsten bestond ruime belangstelling, ook van de kant van de pers. Het blijkt niet gemakkelijk te bouwen aan vertrouwen. Op het niveau van deputaten en op plaatselijk niveau mogen we dankbaar constateren dat er winst wordt geboekt. Over het nut van bovenplaatselijke samenkomsten is nu nog moeilijk een conclusie te trekken. Deputaten willen zich hier samen met de christelijke gereformeerde deputaten nader over bezinnen.

2.6 Tripartiete gesprekken: GKv, CGK en HHK

Verderop in dit rapport doen we verslag van onze tripartiete ontmoetingen, de gezamenlijke vergaderingen van DKE en DE met de Commissie Interkerkelijke Contacten (CIC) van de Hersteld Hervormde Kerk (HHK). Daar benoemen we ook de onderwerpen die aan de orde kwamen. In dit deel van ons rapport beperken we ons tot een korte gezamenlijke overweging van deze ontmoetingen. In de kring van de directe gesprekspartners leiden de gesprekken wel tot meer onderling begrip, maar naar onze gedachte blijft de reikwijdte en invloed daarvan in de kerken beperkt.

2.7 Recente ontwikkelingen binnen de GKv

Op verzoek van DE is er ook nog gesproken over de ontwikkelingen binnen de GKv. De christelijke gereformeerde deputaten hebben de inschatting gemaakt dat de hun gegeven opdracht vooral voortkwam uit het feit dat tijdens hun synode het rapport M/V in de kerk van onze studiedeputaten werd gepubliceerd.

In onze samenspreking van maart 2015 hebben deputaten de vragen met elkaar besproken en daar werd de volgende conclusie getrokken: door onze synode van Ede is het meerderheidsrapport M/V niet aangenomen. De problematiek M/V is in handen van een nieuw deputaatschap gelegd. Bij de CGK is de vrees – zo is de indruk – niet afgenomen hoe zal worden gehandeld in de toekomst. Het meerderheidsrapport van deputaten deed geen goed aan de verhoudingen. De feitelijke situatie is evenwel in de GKv nu te vergelijken met die in de CGK sinds 1998. Daar is het minderheidsrapport (dat pleitte voor het toelaten van vrouwen tot de ambten) afgewezen maar tegen de auteurs ervan is niet kerkelijk gehandeld en zij zijn ambtsdragers in volle rechten gebleven binnen de CGK. In het verdere gesprek daarover is gezegd dat in feite de situatie in beide kerkverbanden nu dus gelijk is, maar dat beide deputaatschappen zich realiseren dat het wel anders ‘voelt’ voor een niet onaanzienlijk aantal leden van de CGK. Van CGK-zijde wordt ingebracht, dat binnen CGK ook gesproken zal (moeten) worden over de verschillen die er binnenkerkelijk zijn.

Als gespreksonderwerp is het daarna van de tafel van onze samensprekingen van de agenda afgevoerd, maar deputaten DKE en DE hebben onderling afgesproken alert op dit onderwerp te zijn, de ontwikkelingen in beide kerken staan niet stil!

2.8 Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor uit te spreken:

1. dat, ook al is een landelijke fusie van onze kerkverbanden op dit moment helaas niet reëel, ook in de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken in afhankelijkheid van de zegen van de Heer gewerkt dient te worden aan kerkelijke eenheid met deze kerken – en als God het geeft nog breder; deze roeping geldt zowel de gezamenlijke kerken als ook de plaatselijke gemeenten;
2. dat deputaten voluit de eenheid van onze kerken met plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken en de ontwikkelingen daartoe zullen blijven stimuleren en faciliteren;
3. dat het goed is dat de kerken regelmatig zullen danken en bidden voor de eenheid met hen die van Christus zijn;
4. dat – in het belang van het oog houden voor elkaar en het meeleven met elkaar – waarnemers uit de CGK uitgenodigd worden op de vergaderingen van de generale synode,

om naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren, en dat het goed zou zijn wanneer de andere kerkelijke vergaderingen datzelfde zouden doen.

Deputaten stellen de synode voor verder te besluiten deputaten:

1. op te dragen te blijven participeren in Deputaten Overleg Eenheid (DOE);
2. op te dragen samen te spreken met deputaten DE over alles wat uitvoering van de algemene opdracht dient;
3. aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg.

3 Contacten met de Nederlands Gereformeerde kerken

3.1 Verder na de GS Ede 2014

Op de generale synode van Ede (2014) is een aantal belangrijke besluiten genomen, waarmee de contacten met de NGK in een nieuwe fase zijn gebracht. De overeenstemmingen die in 2011 en 2014 bereikt waren, gaven voldoende grond om te zeggen: we willen elkaar over en weer het vertrouwen geven dat we samen ons onder het Woord van God stellen en gehoorzaam willen luisteren naar wat God ons zegt. Dat was voor de GS reden om te besluiten in de gesprekken met de NGK over te gaan tot een nieuwe fase, van verkennende gesprekken naar gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid.

De synode besloot het volgende:

Besluit 3:

uit te spreken dat door de overeenstemming in de gesprekken over hermeneutiek de belemmering die er lag vanwege het besluit van de NGK om de ambten voor de zusters der gemeente open te stellen, is weggenomen.

Grond:

ondanks het verschil in praktische uitkomsten ten aanzien van de vrouw in het ambt, is gebleken dat we als kerken elkaar vertrouwen kunnen geven inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de Heilige Schrift.

Besluit 4:

de contacten met de NGK voort te zetten en over te gaan van gesprekken naar samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid.

Grond:

nu de belangrijkste belemmering is weggenomen, ligt de weg naar samensprekingen over daadwerkelijke kerkelijke eenheid open.

Besluit 5:

dankbaar te zijn voor de brief van de LV Zeewolde 2013-2014 en die te beschouwen als een hartelijke aansporing om verder te gaan op de weg naar hereniging.

Gronden:

1. het is vertroostend en verblijdend te constateren dat de Heer van de kerk de NGK en de GKv 50 jaar na de droeve scheuring zo dicht tot elkaar heeft doen naderen;
2. nu al ingaan op de uitnodiging voor een gezamenlijke verklaring zou betekenen dat de fase van 'samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid' in het traject naar kerkelijke eenheid zou worden overgeslagen.

Samen met de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de NGK zijn we aan de slag gegaan. We zijn begonnen met een mengeling van blijdschap om wat wij ervaren hebben als Gods zegen enerzijds en bezorgdheid vanwege aarzeling en verontrusting in NGK en GKv over het proces gericht op eenheid anderzijds. We spraken daarom onze nederigheid en afhankelijkheid uit, maar ook onze hoop op God, die ons verlossen kan van onze verdeeldheid.

Om werkelijk één te worden weten en wisten we ons diep afhankelijk van wat God ons moet geven. In dat besef hebben we geprobeerd in gesprek te zijn en te werken aan eenheid.

3.2 Interpretatie

Na de synode van Ede bleek dat er discussie ontstond over de interpretatie van met name Besluit 3. Welke belemmering was nu precies opgeheven?

Was dat het besluit van de NGK om vrouwelijke ambtsdragers toe te laten?

In die lijn werd het besluit van GS Ede opgevat als 'vrouwelijke ambtsdragers zijn geen probleem meer, er is alleen nog een praktisch verschil'.

Tegen die misinterpretatie moesten we ons verweren.

De belemmering lag in de *hermeneutiek* achter het besluit van de NGK, dat die schriftkritisch zou zijn. Door overeenstemming over de hermeneutiek is alleen het verschil hierover weggevallen en daarmee het probleem van schriftkritiek.

Dit punt is belangrijk omdat op veel plaatsen waar samensprekingen zijn tussen de GKv en NGK op de besluiten van de synode gewacht was om verder te kunnen in de plaatselijke situatie.

Vanwege de formulering van besluit 3 is na de GS Ede 2014 de indruk ontstaan dat de generale synode uitgesproken zou hebben dat de verschillen op het punt van vrouwelijke ouderlingen en predikanten niet meer kerkscheidend zouden zijn.

Onzes inziens is dat niet juist. De besluiten laten echter wel ruimte voor plaatselijke kerkelijke samenwerking, wanneer plaatselijk de overeenstemming over de hermeneutiek gedeeld wordt.

Na onderling overleg kwamen DKE daarom tot de slotsom dat de besluiten van de generale synode betekenen:

1. *De belemmering was een belemmering om van gesprekken over te gaan tot daadwerkelijke samensprekingen;*
2. *In de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid blijft er een belangrijk verschil in de kerkelijke praktijk ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers;*
3. *Uitgaande van de consensus met betrekking tot de hermeneutiek, waarin we samen willen buigen voor het Woord van God, zal met het oog op kerkelijke eenheid in onderling vertrouwen het gesprek over dit onderwerp worden voortgezet."*

Zie voor het persbericht van deputaten over de betekenis van dit besluit bijlage 6 bij dit rapport.

3.3 Werkdocument

Aan het begin van de periode 2014–2017 hebben we gewerkt aan het opstellen van een *Werkdocument* waarin te bespreken onderwerpen staan met daarbij steeds vermeld de voortgang die geboekt is. Dit document benoemt allereerst de stappen die gezet moeten worden om onze opdracht uit te voeren. De genoemde onderwerpen zijn kerkorde (inclusief binding aan de belijdenis), vrouw en ambt, sacramenten, en het dringende verzoek van de LV om de uitwisseling van predikanten mogelijk te maken.

De uitvoering van het eerste onderwerp is ter hand genomen door een ingestelde Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS (WCKA), die het AKS van de NGK en de nieuwe Kerkorde van de GKv met elkaar vergelijkt en in kaart brengt welke overeenkomsten, verschillen en 'gaten' de vergelijking oplevert en hoe die kerkelijk/juridisch moeten worden getaxeerd.

Aan het onderwerp Vrouw en ambt hebben we in de afgelopen periode weinig aandacht gegeven. Op de redenen hiervoor gaan we in paragraaf 3.7 verder in.

Aan het onderwerp 'sacramenten' hebben we nog geen aandacht kunnen besteden.

Het vierde onderwerp ten slotte leidde tot het voorstel voor de instelling van een Werkgroep die werkt aan plannen voor kanselruil, het over en weer beroepbaar stellen van predikanten en het loopbaanbeleid van predikanten. Deze besprekingen hebben nog niet tot concrete plannen geleid. Voor wat betreft de openstelling van kansels voor elkaars predikanten komen deputaten met een afzonderlijk voorstel voor een voorlopige regeling, in dit hoofdstuk opgenomen onder paragraaf 3.8.

Het werkdokument gaat verder in op de vraag welke andere partijen betrokken kunnen worden bij de uitvoering van onze opdracht, en wie in binnen- en buitenland we op de hoogte moeten houden van de voortgang van onze toenadering met de NGK.

3.4 Aarzelingen

Zoals in ieder proces waarin vertrouwen moet groeien, zijn er over en weer aarzelingen. Ze zijn er aan de kant van de NGK. Beide kerkverbanden zijn getalsmatig niet even groot. Dat vraagt van onze kant voorzichtigheid, om niet het gevoel te geven “dat wij de macht overnemen”. Aarzeling en verontrusting aan de kant van de NGK is er hier en daar ook op het gebied van ruimte voor de eigenheid van de plaatselijke gemeente (niet te verwarren met een aan onverschilligheid grenzende autonome houding die zich niks gelegen laat liggen aan medechristenen). Verder is het binnen de NGK een gewaardeerde eigenschap om geduld met elkaar te hebben bij verschil van mening. Er bestaat toch wel wat vrees dat samengaan met de GKv zal leiden tot verplichtende uniformiteit. Voor een gezond kerkelijke samenleven is essentieel dat wij allen staan onder onze ene Heer, Jezus Christus, en daarom geen persoon of kerk over een andere persoon of kerk mag heersen (vgl. art. A 2.2 KO; Preambule AKS). De verschillende achtergronden vragen geduld om te groeien in vertrouwen en toe te groeien naar een christelijke en kerkelijke onderlinge omgang.

Ook binnen de GKv wordt het contact met de NGK verschillend ingeschat.

Er zijn meerdere kerken die reeds zijn samen gegaan of samenwerken. Waar GKv-ers en NGK-ers samenwerken, is er vaak groeiende herkenning en schenken broers en zussen in Christus elkaar vergeving en vertrouwen. Tegen de achtergrond van het verleden elke keer weer een verheugende ontwikkeling. Het is goed om pijn te benoemen en gedaan onrecht te belijden en daarover verzoening te doen bij het zetten van verdere stappen tot eenheid.

Tegelijk houdt een deel van de GKv vragen over binding aan de belijdenis en schriftkritiek. In de afgelopen periode is ons uit gesprekken met kerkleden en uit brieven van kerken gebleken, hoe verschillend binnen de GKv aangekeken wordt tegen ‘de’ NGK. Dat heeft ook te maken met (verschillend gewaardeerde) veranderingen in onze kerkelijke cultuur. Er wordt wel gesproken over een gewijzigde kerkbeschuwing en ervaring van het kerkelijke leven en een veranderde kijk op gebeurtenissen in het verleden. Sommigen signaleren ‘een teloorgang van oude fundamenteën en zekerheden’ binnen de GKv, een afnemend begrip van de geestelijke inhoud en de kerkelijke betekenis van de gereformeerde confessie. De verschillen in taxatie van deze wel of niet terecht gesignaleerde ontwikkelingen zijn ook binnen DKE merkbaar.

Het vergt christelijke nederigheid, schriftuurlijke wijsheid en confessionele helderheid om deze dingen zuiver te onderscheiden, eerlijk te benoemen en evenwichtig te beoordelen.

3.5 Besluitvorming NGK over ambt en homoseksualiteit

Terwijl in de gesprekken met de NGK gewerkt werd aan een agenda voor de komende jaren, verscheen binnen de NGK het rapport van de Commissie Ambt en Homoseksualiteit. Dit rapport heeft in de afgelopen periode de nodige aandacht gevraagd en gekregen. Het was een testcase voor de waarde van de bereikte overeenstemming over de hermeneutiek. Maken de NGK nu waar dat wij hun vertrouwen hebben geschonken, of niet?

Binnen DKE hebben we dit rapport besproken waarbij bleek dat het rapport de nodige vragen oproep. Die vragen zijn met CCS besproken, en door CCS zijn onze overwegingen weer doorgegeven aan de Landelijke Vergadering van de NGK. Het gesprek met CCS over het rapport stemde ons hoopvol. Die hoop werd niet teleurgesteld toen bleek hoe de LV van de NGK in Zeewolde met het rapport over Ambt en Homoseksualiteit is omgegaan. In de bespreking en in de besluitvorming van

de LV over dit onderwerp bleek dat de overeenstemming over hermeneutiek daadwerkelijk zijn uitwerking heeft.

In het NGK-besluit² om de ambten niet open te stellen is te lezen:

"Tegelijk dient te worden vermeld dat dit besluit vooral is ingegeven door een gebrek aan eensgezindheid omtrent de vraag of homo's die geloven in God en vertrouwen op het offer van Jezus Christus, ook als ze samenleven in een relatie van liefde en trouw, aan het Avondmaal zullen mogen deelnemen. Besloten is om op te roepen om alle homo's in de gemeente een veilig thuis te bieden, en om over de problematiek door te spreken met CGK en de GKv en zo te blijven zoeken naar wegen om voor God en mensen verantwoord met homoseksuele broers en zussen in de kerk om te gaan."

Met betrokken belangstelling kijken we daarom uit naar een (mogelijk gezamenlijk) vervolg.

3.6 Binding aan de belijdenis

Kerkelijke eenheid gaat bij gereformeerde kerken al eeuwenlang terug op confessionele geloofseenheid, helder en onomwonden. Stappen tot kerkelijke eenheid zullen zich dus voltrekken op basis van royale aanvaarding van de gereformeerde belijdenis.

Het verheugt ons daarom dat vrijwel alle kerken (Oegstgeest, Utrecht en Groningen Tehuis-gemeente uitgezonderd) binnen de NGK zich volledig binden aan het AKS³. De praktijk van het daadwerkelijk ondertekenen door ambtsdragers en predikanten groeit binnen de NGK. De ondertekening van de drie formulieren van eenheid maakt – anders dan in de jaren zestig – inmiddels standaard deel uit van de beroepsprocedure voor predikanten. Zonder die ondertekening kan een kandidaat niet beroepbaar gesteld worden binnen het NGK-kerkverband. In toenemende mate ondertekenen ook ouderlingen en diakenen binnen de NGK de drie formulieren van eenheid. De regiovergaderingen zien erop toe dat dit gebeurt.

Binnen DKE is regelmatig gesproken over het onderwerp 'binding aan de belijdenis'. Centraal stond de vraag of dit een bespreekpunt is dat verdere stappen naar eenheid met de NGK momenteel nog blokkeert. De synodes van 2008 en 2011 namen dankbaar kennis van de overeenstemming over de binding aan de belijdenis. De synode van Harderwijk 2011 gaf deputaten daarbij nog wel de opdracht om het gesprek voort te zetten 'over de wijze waarop in de plaatselijke kerken aan de binding aan de belijdenis vorm wordt gegeven', of anders gezegd 'over de omgang met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis'. Dit gesprek is na 2011 niet gevoerd en een dergelijke opdracht bleef in de besluiten van de synode van Ede 2014 achterwege.

Binnen DKE wordt hier verschillend op teruggekeken. Een deel van DKE meent dat zij in Ede ervoor gepleit hebben dat deze opdracht achterwege zou blijven en dat GS overeenkomstig dit pleit heeft besloten. Een ander deel oordeelt deze uitleg onjuist en vraagt zich af of de synodeopdrachten wel zorgvuldig genoeg zijn uitgevoerd. Het deel van het deputaatschap dat zich de laatste vraag stelt hecht eraan die zorg te motiveren:

De synode van 2008 gaf aan DKE de opdracht door te spreken over hoe om te gaan met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis. Deze opdracht gaat terug op de preambule en art. 17 van het AKS alsmede op de Balans van 2006, door de GS van Zwolle-Zuid 2008 getypeerd als een tussenbalans, die vraagt om een vervolg. In de Balans wordt uitgesproken dat *"van de kant van de NKG wordt benadrukt dat een ambtsdrager niet gauw geschorst zal worden, wanneer er geen sprake is van aantasting van het ene fundament, Jezus Christus, of als de afwijking het bouwen op dit ene fundament niet verhindert. Van de kant van de GKv wordt erkend dat nimmer snel tot schorsing overgegaan zal worden, maar ligt tegelijk meer accent op de bescherming van de gemeente tegen dwaalleer."*

² Bron: <http://www.ngkdeontmoeting.nl/wp-content/uploads/2012/09/02.02Besluitinzakeambtenhomoseksualiteit.pdf>
<http://ngk.nl/lv-nunspeet-2016/terugblik/>
<http://ngk.nl/lv-nunspeet-2016/rapporten-aan-lv-nunspeet/> (link naar stukken LV 2016 Nunspeet met volledige rapport CCS en voorstellen)

³ Twee deputaten willen hierbij aantekenen dat het huidige AKS een ander kader kent dan de KO 2015 en dat er vanuit het verleden aan het AKS ook een andere visie ten grondslag ligt.

Zwolle bracht onder woorden dat er nog hindernissen waren, omdat nog niet duidelijk was wat de bereikte overeenstemming betekent voor de kaders, waarin bij de NGK de ondertekening staat (Preambule en art. 17 AKS), alsmede voor de manier waarop in het verleden het onderscheid tussen Christus als het fundament en zaken in de belijdenis die het fundament niet raken werd gebruikt.

Ondanks de tussen 2008 en 2011 gevormde notities vanuit de gesprekken over doop, avondmaal, Heilige Geest en kerk en de conclusie daaruit dat we elkaar als kerken zouden kunnen vertrouwen in de omgang met de belijdenis, gaf ook de synode van Harderwijk in 2011 een vervolgopdracht om over deze vraag m.b.t. concrete en voortgaande afwijking door te spreken. De genoemde notities vormen samen met de Notitie over hermeneutische uitgangspunten volgens de synode een vruchtbare grond voor dit doorgaande gesprek, maar maken dat gesprek niet overbodig.

Zoals gezegd is dit gesprek na 2011 niet gevoerd, de uitvoering van deze opdracht wordt in de rapportage niet verantwoord en in de voorstellen van deputaten en de besluiten van Ede krijgt dit geen plek meer. Een deel van uw deputaten meent dat dit gesprek ten onrechte achterwege is gebleven, vanwege het nog steeds open einde in art. 17 AKS en de gevolgen ervan voor de praktijk van het kerkelijk leven.

Deputaten⁴ constateren inmiddels wel dat in de praktijk van de NGK de binding aan de belijdenis steeds meer eenzelfde plek heeft gekregen als in de GKv, zoals hierboven al benoemd is. We zien daarin een ontwikkeling waar we dankbaar voor zijn, zeker gezien de keuzes die op dit punt in het verleden gemaakt zijn en die een rol gespeeld hebben in de gebeurtenissen van de jaren zestig. De NGK blijken kerken te zijn die elkaar en hun ambtsdragers willen houden bij het gereformeerde belijden. Vervolgens kunnen er best vragen gesteld worden over hoe die binding in de praktijk functioneert.

Tegelijk constateren deputaten dat ook de GKv veranderd zijn. Vragen die in de jaren '60 in de Open Brief werden gesteld, staan nu in onze kerken op de agenda, en worden door bijvoorbeeld dit rapport aan de orde gesteld. Waarom willen wij ons als kerken binden aan de gereformeerde belijdenis? En hoe verhoudt de gereformeerde confessie van de drie formulieren van eenheid zich tot de drie oecumenische belijdenissen? We signaleren dat ook in de GKv de hartelijke en doorleefde binding aan de gereformeerde confessie onder druk staat. Er wordt soms relativerend gesproken over verschil in belijden: 'We geloven toch in dezelfde Heer; dan moeten we niet moeilijk doen over wat ons nog verdeelt of over bijzaken'. Veel aandacht gaat uit naar de relationele aspecten van het geloof; de inhoudelijke kant wordt soms minder belangrijk gevonden. Dat kan spanning veroorzaken tussen wat we als kerken hooghouden en voorstaan (zie ook de in 2014 aangenomen kerkorde en het bindingsformulier) en wat in de praktijk leeft op het grondvlak. In beide kerkverbanden zijn wat dat betreft vergelijkbare vragen aan de orde.

Een deel van het deputaatschap hecht eraan hierbij op te merken dat het huns inziens wel gaat om wezenlijk verschillende niveaus. In de GKv zijn dit kritische geluiden terwijl het kerkelijk kader helder is; in de NGK laat het AKS nadrukkelijk ruimte voor deze kritische houding richting de belijdenis. Voor dat deel van het deputaatschap is dit een zorg. Voor het gehele deputaatschap is het een motivatie voor het hieronder uitgewerkte voorstel.

Dan is het wijs en fair om het tot een 'gezamenlijk intern' vraagstuk te maken, meer dan een onderwerp dat tussen beide moet worden besproken in de weg naar samengaan. We hebben binnen DKE elkaar gevonden in de overtuiging dat in het vasthouden aan ons belijden een wezenlijk belang ligt, ook voor de toekomst van onze kerken. Daarom zou het wat DKE betreft mooi zijn als GKv en NGK hun binding aan de belijdenis gezamenlijk kerkelijk vormgeven, zodat de kerkelijke praktijken van GKv en NGK naar elkaar kunnen toegroeien.

⁴ Eén deputaat hecht eraan te vermelden dat hij deze constatering anders taxeert. Hij ervaart juist ook negatieve en laatdunkende uitlatingen als het gaat over de betekenis van de confessie en vraagt zich daarom af of de hoge norm van de rijke geestelijke inhoud van belijdenissen wel werkelijk die plek inneemt die ze hoort te hebben.

Dat betekent dat we het belangrijk vinden dat beide kerken in gezamenlijkheid zich inzetten om hun gereformeerde identiteit op een eigentijdse manier vast te houden. Het is belangrijk dat we ons in beide kerken op een hartelijke en doorleefde manier binden aan de gereformeerde belijdenis. Om zo kerk te blijven is een indringend gesprek steeds weer nodig, binnen én tussen beide kerkverbanden. Hoe bevragen de kerken elkaar en hun ambtsdragers op hun loyale binding? Zijn voorgangers terughoudend in het schrijven of het via de preekstoel doorgeven van opvattingen die gemeenteleden in verwarring kunnen brengen? Wanneer en hoe wordt er kerkelijk gehandeld als iemands uitspraken op gespannen voet staan met zijn belijdenis? Het zijn vragen die ons zowel in de NGK als in de GKv een spiegel voorhouden en dus blijvend besproken moeten worden. Hartelijke gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis zit niet in kerkrechtelijk goed geformuleerde bepalingen, maar in een goede geestelijke houding. De bepalingen dienen voort te vloeien uit een achterliggende, doorleefde spiritualiteit. Van daaruit is nadenken over een goede kerkrechtelijke vormgeving van de binding dan wel belangrijk. Het zou mooi zijn als we dat als GKv en NGK in gezamenlijkheid kunnen doen.

Gereformeerde kerken vinden hun eenheid in Christus en drukken die eenheid uit in de gereformeerde belijdenis. Zó willen wij kerk van Christus zijn. Het daarin beleden geloof is het in de kerken gepreekte geloof. Kerkenraden die een predikant uitnodigen, kunnen vertrouwen dat zijn prediking in lijn is met die belijdenis. Gemeenteleden worden niet in verwarring gebracht door tegenstrijdige boodschappen. Samen blijven bij die belijdenis is wezenlijk voor de eenheid en identiteit van gereformeerde kerken, in deze tijd en te midden van andere kerken. Dat is mooi tot uitdrukking gebracht in artikel 2 van de nieuwe kerkorde van de GKv. Het staat ook al sinds 1974 in de preambule van het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven van de NGK. Wat ons betreft is het belangrijk om dat als GKv te constateren en samen met de NGK verder uit te werken in deze tijd.

We concluderen dat GKv en NGK elkaar maar weinig meer ontlopen als het gaat om het verlangen trouw te blijven aan de gereformeerde belijdenis. We hebben op dit punt een verschillend verleden (waarin we over en weer de verschillen graag benadrukten). We leven in hetzelfde heden en ademen dezelfde relativiserende lucht in. En – moge de Heer het geven – we verlangen naar een gezamenlijke toekomst waarin deze zaken actueel zullen blijven om aan te blijven werken. Bij het verder werken aan eenheid blijft het onderwerp van de binding aan de belijdenis daarom belangrijk, als gezamenlijke zorg om gereformeerde kerken te blijven.

De verschillen vanuit het verleden werken nog wel door in verschillende bewoordingen in kerkelijke afspraken. De GKv kennen vanouds het ondertekeningsformulier. Jarenlang tekenden alle GKv-ambtsdragers het formulier waarin heldere bepalingen stonden, zoals de bekende zin ‘indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden’. In 2014 is dit ondertekeningsformulier vervangen door het bindingsformulier (waarvoor overigens vanuit de NGK veel belangstelling bestaat!). Het AKS art. 17 kent ook de ondertekening van de drie formulieren van eenheid, maar benoemt daarbij de mogelijkheid dat een ambtsdrager ondertekening weigert of niet langer voor zijn rekening neemt. Dan dient hij verantwoording af te leggen aan de kerkenraad, die oordeelt of hij met deze verantwoording genoeg kan nemen. Als dat het geval is, wordt daarvan mededeling gedaan aan de gemeente en de regio.

Deze ruimere bepalingen waren voor GKv-synodes aanleiding om het gesprek over ‘de omgang met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis’ voort te zetten. Inmiddels hebben DKE met dankbaarheid de ontwikkeling geconstateerd zoals hierboven benoemd. Als illustratie daarbij signaleren we het verschil tussen het net aangehaalde AKS art. 17 en de nieuwe *Regeling voor de kerkelijke onderzoeken*, (vastgesteld door de LV Zeewolde, 18 maart 2015). Ook daar is sprake van ondertekening, maar wordt de mogelijkheid dat iemand dit zou weigeren niet eens genoemd. Die ontwikkeling geeft ons het vertrouwen dat we samen met de NGK kunnen doorspreken en werken aan gezamenlijke afspraken hierover. Graag ontvangen we van deze synode de opdracht om, in samenwerking met de CCS, te komen tot een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving van de (consequenties van de) binding aan de belijdenis. De ervaringen binnen de Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS (WCKA) geven goede verwachtingen hiervoor. Deputaten menen

dat zo kerkrechtelijk kan uitkristalliseren wat feitelijk al gegroeid is: dat beide kerkverbanden zich evenzeer binden aan de gereformeerde belijdenis en dat ook vormgeven in hun kerkelijke bepalingen. En laat dat niet een formele binding zijn, maar voortkomen uit een hartelijk verlangen om samen gereformeerd te zijn.

3.7 Vrouwelijke ouderlingen en predikanten

Met de NGK is in twee overeenstemmingen over hermeneutiek op landelijk niveau een grote stap gezet als het gaat om het omgaan met de Schrift. De vraag of vrouwen ouderling en/of predikant mogen worden, en op welke bijbelse gronden, is evenwel nog niet beantwoord. Deputaten benadrukken nog eens dat dit antwoord gezocht moet worden in zorgvuldige studie van de Schrift. We signaleren, zowel in de GKv als in de NGK, het gevaar om zonder goede argumentatie te pleiten voor vrouwelijke ambtsdragers, of vanuit een schriftverstaan en schriftuitleg die niet houdbaar is.

DKE hebben in de periode van 2014-2017 dit onderwerp grotendeels laten liggen. In de afgelopen tijd hebben we prioriteit gegeven aan de bespreking van het NGK-rapport over ambt en homoseksualiteit. Dit heeft veel tijd gevraagd. Een andere belangrijke reden om het onderwerp nog niet te bespreken is, dat er binnen de GKv opnieuw deputaatschappen zijn ingesteld die hierover nadenken, zodat niet duidelijk is wat in de toekomst de positie van de GKv met betrekking tot vrouw en ambt zal zijn. Het leek ons bij de bezinning op dit onderwerp zinvoller en correcter om pas verder het gesprek hierover te voeren, wanneer er binnen de GKv besluiten hierover genomen zijn. We zouden anders voor de niet ondenkbeeldige situatie kunnen komen te staan, dat wij een bepaalde koers op dit onderwerp zouden kiezen/verdedigen/bespreken, terwijl de beide deputaatschappen een andere koers aan de generale synode zouden adviseren. Daarmee zouden we de gezamenlijke kerken voor een onmogelijk dilemma kunnen plaatsen.

We zijn echter niet vergeten dat aan de synode en in haar aan de kerken de toezegging is gedaan om dit onderwerp nog verder te bespreken. Er is immers wel een aantal vragen waarop nog geen antwoord gegeven is. Gedeeltelijk gaat het hier om vragen waar de GKv zelf antwoord op moeten geven, los van de NGK.

- Over vrouwelijke ouderlingen en predikanten: wat is de schriftuurlijke rechtvaardiging voor het toelaten van vrouwen tot de ambten van ouderling en predikant? Kunnen GKv en NGK het daarover eens worden?
- Over tolerantie in de praktijk: stel dat er geen eensluidend antwoord overtuigend geacht wordt; stel dat GKv en NGK, met aanvaarding over en weer van elkaars betrouwbaarheid inzake het gezag van de Schrift verschillend blijven denken over vrouwelijke ouderlingen en predikanten, zoals dat nu ook binnen de NGK het geval is, vinden de GKv dan dat dit verschil een reden is om als kerkverbanden naast elkaar te blijven bestaan en hoogstens een vorm van federatie aan te gaan? Of willen we die verschillen van elkaar accepteren en de praktijk van de ander tolereren? In dat laatste geval kiezen we ervoor om voortaan een kerk te zijn waarin verschillende praktijken bestaan: in de ene gemeente wel vrouwelijke ouderlingen en/of predikanten, in de andere niet.

3.8 Naar een Regeling voor samenwerking met NGK-kerken

Sinds de generale synode van Amersfoort-Centrum 2005 (Acta art. 132) kennen de kerken twee regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking: één voor contact met CGK-kerken, één voor kerken waarmee geen landelijke overeenstemming bestaat. In de praktijk was die laatste regeling vooral van toepassing op contact en samenwerking met lokale Nederlands Gereformeerde Kerken. Inmiddels zijn we in de landelijke besprekingen met de NGK zover gegroeid, dat deze regeling minder passend is voor deze situaties. Is er na de komende synode nog principieel sprake van “bezwaren die op generaal-synodaal niveau het gestalte geven aan kerkelijke eenheid in de weg staan”? Kunnen kerken nog toezeggen “zich in eigen kerkverband in te zetten voor noodzakelijke landelijke overeenstemming op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften”? (citaten uit de huidige regeling)

Ook is er bij velen het verlangen om mogelijk te maken dat NGK-predikanten uitgenodigd kunnen worden voor te gaan in kerkdiensten van de GKv, zoals dat ook kan met CGK-predikanten volgens

de daarvoor geldende regeling. Van de kant van de NGK is daar ook om gevraagd. Daarom hebben deputaten onderzocht in hoeverre het mogelijk is om, in een afzonderlijke regeling, nauwere contacten en samenwerking met de NGK mogelijk te maken, ook nu een volledige eenheid nog niet gerealiseerd wordt.

A. Met betrekking tot de uitnodiging van predikanten overwegen we daarbij het volgende.

1. Als het gaat om wie er op de kansel komt, is het van belang om het onderscheid tussen 'uitnodiging' en 'toelating' helder te houden. Om te mogen preken in een GKv moet je toegelaten zijn, preekbevoegdheid hebben. Ofwel door predikant te zijn, ofwel door preekbevoegdheid te hebben volgens de nieuwe regeling.
Wie preekt (voorgaat in een dienst met een eigen preek, i.t.t. preeklezen) krijgt namelijk het vertrouwen dat hij de gemeente bouwt en daarbij zich houdt aan de leer van de Schrift, zoals samen verwoord in de belijdenis. Voor dat vertrouwen moet reden zijn. Daarom wordt iemand 'beoordeeld', zowel wat betreft vaardigheden (bijbeluitleg, wijsheid) als wat betreft zijn belijden.
Om vervolgens in die ene GKv in die ene dienst te mogen voorgaan, moet je daarvoor door de kerkenraad uitgenodigd zijn.
2. De toelating tot de kansel (om zelfstandig het Woord te verkondigen) vraagt om een zorgvuldige beoordeling. Die beoordeling is een gezamenlijke zaak. Het is één van de kerntaken van het kerkverband: samen ervoor waken dat betrouwbare verkondigers voorgaan. De synode van Emden 1571 besloot al dat bij het beroepen en examineren van dienaren des Woord de classis betrokken moest zijn.
Inmiddels is er een tendens in de GKv om verantwoordelijkheden terug te leggen naar de plaatselijke kerkenraden, bijv. op het gebied van de liturgie en de liedkeuze. Maar het gaat een stap verder om ook de beoordeling van predikers tot de verantwoordelijkheid van kerkenraden te maken.
3. De toelating van predikanten en predikers gebeurt door de betrokken classis, maar heeft rechtskracht voor alle kerken binnen het kerkverband. Dat een door de classis Groningen toegelaten prediker ook uitgenodigd kan worden door een kerkenraad in de classis Axel, is gebaseerd op gezamenlijke afspraken en het vertrouwen dat daarnaar op een goede manier gehandeld wordt. De afspraken zijn dat de kandidaat-prediker beoordeeld wordt wat betreft zijn trouw aan de Schrift en de belijdenis, en het bindingsformulier ondertekent. Het vertrouwen is er dat een classis daarbij een goede beoordeling maakt, zelf ook gebonden aan Schrift en belijdenis.
4. Eén van de mooie vormen van kerkelijke eenheid (ook bij voorlopige of blijvende gescheidenheid) is het besluit van een kerkverband om ook predikers toe te laten op de kansel die in een ander kerkverband zijn getoetst en toegelaten. Dat is mogelijk wanneer in dat kerkverband dezelfde afspraken gelden: toelating na onderzoek, met ondertekening van de belijdenis. En wanneer er het vertrouwen is dat het andere kerkverband die toetsing op eenzelfde wijze doet als wij. Zo geldt dat nu richting de CGK: wie daar toegelaten is, is het ook bij ons. Wij vertrouwen hun classes en de manier waarop zij daar predikanten toelaten.
5. Uit de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde kerken is gebleken dat zij dezelfde afspraken hebben voor het toelaten van predikanten als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Zie Regeling voor de kerkelijke onderzoeken, vastgesteld door de LV Zeewolde, 28 maart 2015. In alle situaties (beroepbaarstelling, toelating tot predikantschap, zelfstandige preekbevoegdheid) is ondertekening van het ondertekeningsformulier voorwaarde. Daarbij is ook niet de clausule opgenomen die in artikel 17 van het AKS vaak vraagtekens oproept.
6. Bij gelijkheid in afspraken blijft slechts de vraag of er ook het vertrouwen is dat naar die afspraken gehandeld wordt. Zoals al gezegd is dat vertrouwen er wel richting de CGK. Richting de NGK is dat vertrouwen nog niet uitgesproken. Deputaten menen dat, op basis van de eerder bereikte overeenstemming over de belijdenis, dit vertrouwen gegeven kan worden. We wijzen erop dat de ondertekening van het ondertekeningsformulier juist bij de recente vaststelling van een nieuwe regeling voor kerkelijke onderzoeken is vastgelegd als voorwaarde. Dat is in de lijn met de uitspraak van de LV Lelystad 2007 waarin de NGK-

kerken elkaar opwekken om (plaatselijk en in regioverband) conform AKS art. 17 hun binding aan de belijdenis en daarmee aan de leer van de Heilige Schrift met een handtekening te bekrachtigen. We zien dat bij hen het besef gegroeid is hoe wezenlijk dit is om samen gereformeerde kerk te zijn.

7. Wanneer dit vertrouwen gegeven wordt, is dat niet de garantie dat er geen vragen meer zullen rijzen. Daarin is de situatie echter niet anders dan binnen het GKv-kerkverband. Ook nu kan het gebeuren dat een broeder beroepbaar wordt gesteld door de ene classis, maar door een andere classis toch niet toegelaten tot het ambt. Of dat iemand preekbevoegdheid ontvangt, terwijl zijn preekarbeid bij andere kerken grote vragen oproept. De uitroep 'hoe hebben ze die ooit kunnen toelaten' is in onze kerken niet onbekend, hoewel zo'n kreet meestal niet de toelattende classis bereikt (of althans, niet langs officiële weg). Diezelfde situatie zal er zijn wanneer predikanten uit een ander kerkverband toegelaten worden.
8. Wat hiervoor gezegd is, heeft vooral betrekking op nieuwe toelating van predikanten en predikers. In de huidige situatie zijn er al veel NGK-predikanten die onder andere regelingen zijn toegelaten tot het ambt. Vanuit onze kerken kan gevraagd worden in hoeverre gegarandeerd is dat zij allen het ondertekeningsformulier ondertekend hebben. Uit navraag blijkt dat, voor zover bekend, alle actieve predikanten in de NGK het ondertekeningsformulier hebben ondertekend. Volledigheidshalve kan in de regeling de bepaling worden opgenomen die door de GS Zwolle-Zuid 2008 vastgesteld is voor het voorgaan in samenwerkingsgemeentes: voor het voorgaan in erediensten kan ieder worden uitgenodigd 'die zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de Bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken'. En dankbaar overwegen we daarbij dat die laatste toevoeging in de praktijk van de NGK vrijwel overbodig geworden is!
9. In een generaal-synodale regeling kan worden vastgelegd welke predikanten bevoegd zijn om voor te gaan in kerkdiensten van een GKv. Maar of zij daadwerkelijk daar voorgaan, is ter beoordeling van de eigen kerkenraad. Dat geldt momenteel al voor alle GKv- en CGK-predikanten. Het is waarschijnlijk dat niet elke CGK-predikant uitgenodigd wordt in een gemeente. Zo is het ook mogelijk dat, wanneer deze regeling aanvaard wordt, niet elke NGK-predikant een uitnodiging ontvangt. En ook m.b.t. GKv-predikanten maken kerkenraad hun eigen keus, geleid door allerlei motieven. Binnen de breedte van de gereformeerde kerken aanvaarden we verschillen die tot die keuzes leiden.

Samenvattend stellen deputaten voor om m.b.t. het voorgaan van NGK-predikanten te komen tot een regeling die gelijk is aan die voor CGK-predikanten. Daarbij wordt de bepaling opgenomen dat 'de generaal-synodale besluiten m.b.t. 'man/vrouw en ambt' in acht worden genomen'. Deze formulering is bewust zo gekozen om blijvend geldig te zijn, ongeacht eventuele voortgaande besluitvorming hierover.

B. Overige elementen voor een nieuwe regeling

We nemen de bestaande Regeling voor contact en samenwerking met een christelijke gereformeerde kerk als uitgangspunt.

1. De toelating tot het avondmaal en de aanvaarding als lid (met attestatie), ligt in principe open voor leden uit de NGK. Dat betekent niet dat daarmee automatisch en dwingend een kerkenraad beslissingen m.b.t. tucht overneemt van de andere kerkenraad. Wie in de ene gemeente vrij aan het avondmaal deelnam, kan mogelijk in een andere gemeente aangesproken worden op leer of leven; de toegang tot het avondmaal kan hem zelfs ontzegd worden. Daarin houdt de kerkenraad een eigen verantwoordelijkheid. Dat geldt zowel binnen de GKv als ook tussen een NGK en een GKv, wanneer deze regeling aanvaard wordt.
2. In de bestaande regeling m.b.t. samenwerkingsgemeente (GR bij E 69.2) staat bepaald dat predikanten van een samenwerkingsgemeente bevoegd zijn voor te gaan in alle kerken van de betrokken kerkverbanden, "wanneer zij daartoe door de betrokken kerkenraad uitgenodigd worden en mits de eventuele Gereformeerde zusterkerk ter plaatse daartegen geen bezwaar heeft". Die laatste bepaling ontbreekt in de nieuwe regeling m.b.t. de CGK (GR bij E 69.2). Deputaten stellen voor om aan te sluiten bij die laatstgenoemde regeling, met de

bepaling: "Een GKv-predikant die door een NGK-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad."

3. De huidige regeling m.b.t. de CGK kent een bepaling 3 over de voortgang van de contacten met de plaatselijke CGK. Voor een regeling met de NGK is het goed om dat ook op te nemen, met de onderlinge oproep om, waar mogelijk, zulke contacten te zoeken en te onderhouden. Het doet recht aan de landelijke ontwikkelingen om elkaar als kerken op te roepen dit plaatselijk ook vorm te geven.
4. Aan de bepaling dat de kerken elkaar in classisverband op de hoogte houden, willen we toevoegen dat de kerken ook op elkaar toezien wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking. Dat is een toespitsing van wat in het algemeen in de kerkorde is afgesproken (art. E64.3 KO: In de classis ontmoeten de kerken elkaar voor onderlinge steun en advies en zien zij op elkaar toe). Deputaten merken in de praktijk dat kerken (en soms ook classes) de gemaakte regelingen niet kennen of toepassen. Het verlangen naar kerkelijke eenheid is plaatselijk soms zo groot dat de afgesproken zorgvuldigheid niet in acht genomen wordt. We waarderen die drive, maar vragen aandacht voor het goede van gemaakte afspraken. In die lijn stellen we ook voor dat, zeker in deze fase van de toenadering van GKv en NGK, bij de goedkeuring door de classis voor gezamenlijke diensten ook een advies van DKE gevraagd wordt.
5. De huidige titel 'Generale regeling voor contact en samenwerking met een christelijke gereformeerde kerk' suggereert dat het alleen gaat om plaatselijke samenwerking. Maar de regeling bevat ook elementen die bovenplaatselijk zijn (uitnodigen predikanten, aanvaarden attestaties). Toch stellen we voor om eenzelfde titel te gebruiken, om aan te geven hoezeer de regelingen parallel lopen.

Binnen de vergadering van DKE leidde de bespreking van deze regeling niet tot een eensluidend oordeel. Een minderheid (2 van de aanwezige 12 deputaten) acht het prematuur om op dit moment deze regeling aan de kerken aan te bieden. Zij geven er de voorkeur aan om, eventueel via een opdracht daartoe van de synode, dit onderwerp mee te geven aan de Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS, met als mogelijk resultaat een voorstel op een volgende synode. De meeste deputaten (9 van de aanwezige deputaten) menen, vooral vanuit de dankbare constatering dat de NGK als geheel zich binden aan de gereformeerde belijdenis, dat deze regeling nu verantwoord en wenselijk is. Het maakt mogelijk dat predikanten over en weer voorgaan in diensten, ook in die kerken die plaatselijk geen samenwerking kennen omdat er gewoon geen NGK is. Het is de wens dat daardoor de groei naar landelijke eenheid gestimuleerd en onjuiste beeldvorming bijgesteld wordt.

Deputaten vragen daarom de synode de volgende regeling vast te stellen.⁵

GENERALE REGELING VOOR PLAATSELIJK CONTACT EN SAMENWERKING MET EEN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERK Ingevolge artikel E69.2 KO

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

⁵ Eén deputaat hecht eraan op te merken dat hij het voorstel tot deze voorlopige regeling prematuur vindt. Hij acht het principieel onjuist om de groei naar landelijke eenheid te stimuleren door deze regeling. Een regeling als deze kan voor hem pas aan de orde zijn, als er is vastgesteld dat er landelijke eenheid is.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) gelden de volgende afspraken:

1. In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ongecensureerde belijdende leden van een NGK-gemeente toe te laten tot de viering van het avondmaal.
2. Leden uit een NGK-gemeente die zich willen aansluiten bij de plaatselijke GKv-gemeente, worden alleen ontvangen na goed overleg tussen de betrokken kerkenraden. Wanneer een gemeentelid verhuist en zich elders wenst aan te sluiten bij een NGK-gemeente wordt artikel C44 KO toegepast.
3. Elke predikant van de NGK is bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-gemeente, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente en mits hij zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken; hierbij worden de generaal-synodale besluiten m.b.t. 'man/vrouw en ambt' in acht genomen.
4. Een GKv-predikant die door een NGK-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad.
5. Het is een roeping voor elke kerkenraad om, waar mogelijk, contact te zoeken en te onderhouden met de plaatselijke NGK met het oog op kerkelijke samenwerking. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van wat in de landelijke besprekingen is bereikt. De kerkenraad informeert de gemeente hierover. De gemeente wordt daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad werkt eraan dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
6. De kerken houden elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte ten aanzien van activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld. Ze raadplegen en adviseren elkaar hierover, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie. Ze zien op elkaar toe wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking.
7. Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor gezamenlijke kerkdiensten, vraagt hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis. Vooraf vraagt de kerkenraad een schriftelijk advies van de deputaten voor kerkelijke eenheid van de generale synode.
8. Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft om over te gaan tot de vorming van een zgn. 'samenwerkingsgemeente', volgt hij de bepalingen van de desbetreffende regeling.
9. Zolang beide kerkverbanden afzonderlijk van elkaar bestaan blijft plaatselijke samenwerking beperkt. Er is geen mogelijkheid tot volledige fusie van een plaatselijke GKv met een NGK.
10. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.

3.9 Conceptbesluiten

Besluit 1:

in te stemmen met de omschrijving van de betekenis van het besluit van GS Ede 2014-2015 in Acta art. 89 besluit 3 en 4 zoals deputaten die in hun rapport hebben weergegeven:

1. De belemmering was een belemmering om van gesprekken over te gaan tot daadwerkelijke samensprekingen;
2. In de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid blijft er een belangrijk verschil in de kerkelijke praktijk ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers;
3. Uitgaande van de consensus met betrekking tot de hermeneutiek, waarin we samen willen buigen voor het Woord van God, zal met het oog op kerkelijke eenheid in onderling vertrouwen het gesprek over dit onderwerp worden voortgezet.

Grond:

na de synode bleek dat de formulering van dit besluit vatbaar was voor misverstand, alsof toelating van vrouwen tot de ambten nu geen belemmering voor kerkelijke eenheid meer zou zijn; de

overeenstemming op het punt van het schriftverstaan gaf een uitgangspunt om in het kader van samensprekingen juist verder te spreken over schriftuitleg.

Besluit 2:

- a. dankbaar te constateren dat de NGK als kerkverband zich van harte aan de gereformeerde belijdenis binden;
- b. uit te spreken dat binding aan de belijdenis en de manier waarop die kerkelijk vorm krijgt, onderwerp van gesprek blijft in het verdere groeien naar eenheid van NGK en GKv;
- c. deputaten op te dragen in samenwerking met CCS te werken aan een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving.

Gronden:

1. alle predikanten bij de NGK hebben voor zover bekend het ondertekeningsformulier ondertekend; voor kandidaten behoort dit tot de standaardprocedure;
2. ouderlingen en diakenen ondertekenen in toenemende mate het ondertekeningsformulier; de regiovergaderingen zien er in toenemende mate op toe dat dit gebeurt;
3. de praktijk van ondertekening van de belijdenis en het toezicht daarop is in de NGK vrijwel gelijk geworden aan die in de GKv; nieuwe regelingen m.b.t. de toelating van predikers vermelden niet meer de mogelijkheid om ondertekening te weigeren;
4. deze praktijk bevestigt de overeenstemming over de aard van de binding aan de belijdenis waarvan eerder de synodes van Zwolle 2008 en Harderwijk 2011 dankbaar kennisnamen, al hebben beide synodes zich ook uitgesproken over het verschillende kerkelijke kader inzake de wijze van binding;
5. de hartelijke binding aan de belijdenis en een goede kerkelijke inbedding ervan blijven wezenlijk voor de eenheid en identiteit van gereformeerde kerken; als gezamenlijk belang blijft dat alle aandacht waard; dat geldt niet alleen voor deputaten, maar ook voor kerkenraden en classes/regio's;
6. met het oog op verdere groei naar eenheid van NGK en GKv is een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving wenselijk; voor ambtsdragers, kerkenraden en classes/regio's, maar ook voor gemeenteleden, moet helder zijn welke afspraken geldig zijn en hoe, in voorkomende gevallen, betrokkenen aan die afspraken gehouden worden.

Besluit 3:

de samensprekingen met de NGK met het oog op landelijke kerkelijke eenheid voort te zetten en deputaten hier de opdracht voor te geven.

Grond:

de begonnen samensprekingen zijn hoopgevend, maar vragen ook om een vervolg, zoals ook uit het door DKE en CCS opgestelde werkdocument blijkt.

Besluit 4:

deputaten op te dragen in het kader van de samensprekingen met de NGK met het oog op landelijke kerkelijke eenheid:

- a. uitgaande van de consensus over de hermeneutiek verder te spreken over de vraag wat de schriftuurlijke onderbouwing is voor het toelaten van vrouwen tot de ambten in de NGK;
- b. hierbij te onderzoeken
 1. in hoeverre NGK en GKv hier overeenstemming over kunnen bereiken;
 2. in hoeverre er bij blijvend verschil van inzicht een vorm van tolerantie mogelijk is.

Gronden:

1. duidelijkheid over schriftuurlijke argumentatie om vrouwen tot het ambt toe te laten, is nodig voor de voortgang van de samensprekingen en staat ten dienste van de kerken in hun meeleven en medeverantwoordelijkheid;
2. vanuit de bereikte overeenstemming op het punt van het schriftverstaan en aan de hand van het te verwachten besluit van de synode op de rapporten van deputaten M/V, dienen we ons

in te spannen om samen met de NGK over de vragen rond vrouw en ambt te proberen het nu eens te worden;

3. het verlangen naar kerkelijke eenheid dringt ons om, als het onverhoopt niet lukt het over de vragen rond vrouw en ambt eens te worden, samen met de NGK na te gaan en te overleggen in hoeverre we verschillen op dit punt van elkaar kunnen verdragen.

Het voorstel van besluit 4 is voorlopig; een dergelijk besluit immers heeft pas zin, nadat de synode m.b.t. de rapporten van deputaten M/V een besluit heeft genomen.

Besluit 5:

- a. Uit te spreken dat de bereikte overeenstemming voldoende waarborg en vertrouwen geeft om, in afwachting van landelijke eenheid, plaatselijk verdere samenwerking mogelijk te maken, in de vorm van het toelaten van elkaars predikanten en het aanvaarden van elkaars leden.
- b. daartoe de volgende regeling te aanvaarden:

GENERALE REGELING VOOR PLAATSELIJK CONTACT EN SAMENWERKING MET EEN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERK Ingevolge artikel E69.2 KO

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) gelden de volgende afspraken:

1. In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ongecensureerde belijdende leden van een NGK-gemeente toe te laten tot de viering van het avondmaal.
2. Leden uit een NGK-gemeente die zich willen aansluiten bij de plaatselijke GKv-gemeente, worden alleen ontvangen na goed overleg tussen de betrokken kerkenraden. Wanneer een gemeentelid verhuist en zich elders wenst aan te sluiten bij een NGK-gemeente wordt artikel C44 KO toegepast.
3. Elke predikant van de NGK is bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-gemeente, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente en mits hij zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken; hierbij worden de generaal-synodale besluiten m.b.t. 'man/vrouw en ambt' in acht genomen.
4. Een GKv-predikant die door een NGK-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad.
5. Het is een roeping voor elke kerkenraad om, waar mogelijk, contact te zoeken en te onderhouden met de plaatselijke NGK met het oog op kerkelijke samenwerking. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van wat in de landelijke besprekingen is bereikt. De kerkenraad informeert de gemeente hierover. De gemeente wordt daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad werkt eraan dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
6. De kerken houden elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte ten aanzien van activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld. Ze raadplegen en adviseren elkaar hierover, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie. Ze

zien op elkaar toe wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking.

7. Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor gezamenlijke kerkdiensten, vraagt hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis. Vooraf vraagt de kerkenraad een schriftelijk advies van de deputaten voor kerkelijke eenheid van de generale synode.
8. Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft om over te gaan tot de vorming van een zgn. 'samenwerkingsgemeente', volgt hij de bepalingen van de desbetreffende regeling.
9. Zolang beide kerkverbanden afzonderlijk van elkaar bestaan blijft plaatselijke samenwerking beperkt. Er is geen mogelijkheid tot volledige fusie van een plaatselijke GKv met een NGK.
10. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.

Gronden:

1. In de NGK geldt op gelijke wijze als in de GKv de instemming met de gereformeerde belijdenis als voorwaarde voor het toegelaten worden als predikant;
2. de bereikte overeenstemming over de binding aan de belijdenis geeft het vertrouwen dat de NGK als geheel zich binden aan de belijdenis en dat dit ook uitwerking vindt in de toelating van predikanten. Op dit punt kan aan de NGK hetzelfde vertrouwen gegeven worden als aan de CGK;
3. de GKv geven geen ruimte aan vrouwelijke voorgangers in de kerkdienst of aan voorgangers die de belijdenis niet hebben ondertekend.

4 Contacten met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

4.1 Opdracht

De synode van Ede besloot ten aanzien van de **contacten met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)**:

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2) en op deze manier mee te werken aan een verdere uitbouw en verdieping van het COGG als platform voor gereformeerde belijders.

Besluit 2:

de deelname aan het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

4.2 Uitvoering

Deputaten hebben hun opdracht uitgevoerd.

Onze algemene opdracht is het toewerken naar kerkelijke eenheid. Maar contactoefening is nadrukkelijk ook in de opdracht opgenomen. Deze contacten tussen vertegenwoordigers uit het orthodoxe spectrum vinden zes keer per jaar plaats. Er is steeds ruimte voor ontmoeting en voor het uitwisselen van gedachten over heel uiteenlopende kerkelijke of bijbelse onderwerpen. Door regelmatige contactoefening onder de vlag van het COGG kreeg het wederzijds begrip en vertrouwen een verdere impuls, zodat zaken die gevoelig liggen, beter bespreekbaar worden. Contactoefening, verdieping van de onderlinge relatie heeft meegewerkt aan de afbraak van karikaturen die over en weer tussen kerken bestaan. De inspanningen die deputaten de afgelopen jaren hebben gedaan om elkaar te leren kennen en waarderen, zijn het waard om de contactoefening voort te zetten.

Het COGG heeft het beoogde contact met studenten in de theologie uit de verschillende kerken voortgezet. Door middel van twee conferenties konden studenten elkaar ontmoeten en met elkaar

in gesprek gaan, onder meer over kerkelijke eenheid. Vanuit de TU Kampen is de respons matig, terwijl dat niet gemeld wordt over studenten uit andere kerkgenootschappen. Deputaten doen de aanbeveling, dat ook de studenten aan de TU meer aan de onderlinge contactoefening tussen studenten uit andere kerkgenootschappen deelnemen.

4.3 Vervolgopdracht

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2).

Besluit 2:

door contactoefening mee te werken aan begrip voor elkaar en vertrouwen in elkaars confessionele trouw. Daarnaast zullen contacten de uitbouw en verdieping op het gebied van het gemeenschappelijk geloof en belijden bevorderen.

Besluit 3:

studenten aan de TU in Kampen op te roepen om contact met studenten van gereformeerd belijden uit andere kerkgenootschappen te zoeken.

Besluit 4:

de deelname aan het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

5 Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk

5.1 Opdracht

De synode gaf aan deputaten de volgende opdracht inzake de contacten met de Hersteld Hervormde Kerk (HHK):

1. de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact;
2. deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

5.2 Ontmoetingen

Deputaten hebben deel genomen aan vijf tripartiete ontmoetingen met de commissie interkerkelijke contacten (CIC) in de HHK en de deputaten eenheid van de CGK.

De volgende onderwerpen werden tijdens de tripartiete ontmoetingen besproken: de katholiciteit van de kerk, een drietal preken over Pinksteren, bezinning op het Heilig Avondmaal, bespreking over de toe-eigening van het heil in de praktijk van de prediking vandaag. Verder hebben deputaten eenheid van de CGK het conventenmodel bij CIC en DKE neergelegd om dit op de eigen vergaderingen te bespreken.

De ontmoetingen verliepen meestal volgens een bepaald patroon. Begonnen werd met een thematische bespreking van een onderwerp, gevolgd door een bespreking van een drietal preken uit elk van de deelnemende kerken die op het besproken onderwerp betrekking hadden. Tijdens de bespreking werd meermalen de vraag gesteld: Hoe komt het toch dat we in de grond (belijdenis) elkaar wel kunnen vinden, maar telkens wanneer het uitgewerkt wordt in de prediking niet op dezelfde golflengte blijken te zitten. Soms leidt dat tot een diepere vraag: Is het alleen een andere taal? Zijn het alleen verschillen in de uitwerking, of zit er toch een dieper inhoudelijk verschil achter ten aanzien van het wezenlijke geestelijke gehalte van de prediking?

Van met name christelijke gereformeerde zijde werd daarop opgemerkt dat deze vragen in het verleden ook door hen veelvuldig gesteld zijn in de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde commissie. Uiteindelijk werd in die situatie een punt bereikt – als gevolg van enerzijds het signaal van Nederlands Gereformeerde zijde dat men graag en voluit de handtekening zou zetten onder de gezamenlijke verklaring omtrent de toe-eigening des heils die hun deputaten met deputaten kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt opstelden en anderzijds de constatering dat veel van de vragen die door deputaten aan de Nederlands Gereformeerde

commissie gesteld werden, met even veel recht aan voorgangers uit de Christelijke Gereformeerde kerken gesteld kunnen worden – dat het kwam tot een aanvaarding van elkaar – met erkenning van de onderlinge verschillen – op basis van de Schrift en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Naar de gedachte van zowel de christelijke gereformeerde als onze deputaten bestaat het gevaar om elkaar op afstand te houden op basis van argumenten die meer met een verschil in vormen van spiritualiteit te maken hebben dan met een verschil in het willen buigen voor de Schrift en de gereformeerde belijdenissen.

Deputaten hebben de gesprekken met de CIC bij tijden als moeizaam ervaren. Wel hebben we het als positief ervaren het gesprek samen met de deputaten eenheid van de CGK te voeren. Graag zouden we het in die vorm voortzetten.

5.3 Opdracht

Deputaten stellen de synode het volgende voor ten aanzien van de contacten met de HHK:

1. de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact.
2. deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

6 Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland En het voorstel van de PKN tot het aangaan van bijzondere betrekkingen met CGK, NGK, vGKN, GKv

6.1 Opdrachten

Behandeling rapport deputaten kerkelijke eenheid, Acta art. 80

Besluit 5:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

(Met algemene stemmen genomen, p 132)

Besluit 6: (14 juni 2014)

deputaten opdracht te geven om - reagerend of juist proactief - in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende synode.

Gronden:

1. deputaten hebben in hun aanvullend rapport duidelijk gemaakt dat de huidige regelingen en kaders in allerlei eigensoortige situaties niet toereikend zijn om de kerken in alle gevallen een bij hun situatie passend advies te kunnen geven;
2. de synode houdt de verantwoordelijkheid de handelwijze van deputaten te beoordelen.

(Genomen met 31 voor en 5 onthoudingen, p 133)

Juncto (in samenhang gelezen met)

Contacten met de Protestantse Kerk Nederland (PKN), Acta art. 83

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014);

3. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk (07-01-2014) waarin wordt geconstateerd dat kerkelijke eenheid met de Protestantse Kerk Nederland onder de huidige omstandigheden niet mogelijk is.

Besluit 1:

goed te keuren dat deputaten kerkelijk eenheid zijn ingegaan op de uitnodiging van de Protestantse Kerk Nederland om een gesprek aan te gaan.

Grond:

de GS Harderwijk 2011 gaf deputaten opdracht de landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 2:

deputaten opdracht te geven het gesprek voort te zetten en daarbij te bezien of die voortzetting zinvol is uit het oogpunt van kerkelijke eenheid dan wel kerkelijk contact en over hun bevindingen te rapporteren aan de volgende generale synode.

Grond:

het is belangrijk te streven naar samenwerking die kerkelijke eenheid als doel heeft, maar daarnaast is het van belang ruimte te maken voor contactoefening die deze pretentie (nog) niet heeft.

(Het voorgestelde besluit wordt met algemene stemmen genomen.p.137)

Bijlage: voorstel eerste versie en voorstel aangenomen door de PKN synode.

<http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Oplegbrief%20Vijfkerken%20overleg.pdf>

[http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-](http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Voorstel%20Vijfkerken%20overleg%20bijzondere%20betrekkingen.pdf)

[Bibliotheek/Voorstel%20Vijfkerken%20overleg%20bijzondere%20betrekkingen.pdf](http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Voorstel%20Vijfkerken%20overleg%20bijzondere%20betrekkingen.pdf)

Bijlage: CGK regeling BIJLAGE 8A

<http://kerkelijkeenheid.nl/wp-content/uploads/2013/10/CGK-Bijlage-8a.pdf>

Op pagina <http://kerkelijkeenheid.nl/andere-kerken/> wordt ernaar verwezen.

Met de vermelding dat het de versie is van GS Urk/Nunspeet 2013.

6.2 Contacten met de PKN

De GS van Ede (acta 2014, p 137, artikel 83, besluiten 1 en 2) keurde goed dat deputaten waren ingegaan op een uitnodiging tot gesprek met de PKN en gaf deputaten de opdracht dit gesprek voort te zetten en te bezien of deze voortzetting zinvol is uit het oogpunt van kerkelijke eenheid, dan wel kerkelijke contact.

Er zijn in de afgelopen periode inderdaad weer gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de PKN. Ook bij bijzondere gebeurtenissen, zoals de voorbereidende vergaderingen voor de Nationale Synode en bij het Nederlands Christelijk Forum waren er mogelijkheden voor onderlinge contacten met verschillende vertegenwoordigers van de PKN. De ervaring bij deze contactoefeningen en de daarbij behorende geloofsgesprekken leren steeds, dat deze contacten helpen elkaar te verstaan. Het helpt ons de achterliggende motieven van elkaars handelwijzen en besluiten helder te krijgen en in de basis elkaar zo te respecteren dat ook moeilijke onderwerpen beter bespreekbaar gemaakt kunnen worden. Dit ervaren wij als winst. Vanuit het oogpunt van kerkelijk contact stellen wij daarom voor, om deze contactoefeningen met de PKN voort te zetten.

Vanuit het oogpunt van kerkelijke eenheid melden uw deputaten dat wij in de afgelopen periode twee adviesaanvragen van plaatselijke kerken hebben ontvangen, waarin een plaatselijke GKv kerk verder vorm wilde geven aan contacten en samenwerking met een plaatselijke gemeente van de PKN. (Middelburg en Leiden) Daaruit kunnen we de conclusie trekken, dat de herkenning van kerkelijke eenheid met (delen van) de PKN plaatselijk weer iets is toegenomen. In totaal zijn er nu

ten minste drie van onze 273 kerken die opbouwende banden en kanselruil hebben met een plaatselijke gemeente van de PKN. Daarnaast zijn er ook nog GKv-gemeenten die praktische samenwerking hebben met de lokale PKN gemeente in evangelisatie, jeugdwerk en diaconaat. Ook om deze redenen stellen wij voor om de gesprekken met de PKN voort te zetten.

6.3 Vijfkerkenoverleg

Naast deze algemene ontwikkelingen is er nog **een bijzondere ontwikkeling** te melden. Vanwege de opdracht uit artikel 83, maar ook uitdrukkelijk mede op basis van artikel 80, besluit 5 en 6 leggen deputaten verantwoording af van hun handelen in deze bijzondere ontwikkeling.

In 2014, 2015 en 2016 heeft er 6x overleg plaatsgevonden met de PKN waarbij naast onze deputaten ook de deputaten van de voorgezette Gereformeerde Kerken in Nederland (vGKN), de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) aanwezig waren. De reden voor deze samenstelling had te maken met een ontwikkeling die zich primair bij de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft voorgedaan.

6.4 Historische/procedurele aspecten

Tussen de CGK en de Gereformeerde Bondsvereniging binnen de PKN (GB), bestonden al langere tijd, meer dan vijftien jaar, warme contacten. Deze contacten zijn onder andere ook via de kerkelijke contactoefening van het COGG verder gestimuleerd. Op de CGK-synode van 2013 is besloten, dat predikanten uit de PKN die de gereformeerde belijdenissen onderschrijven, los van plaatselijke samenspreking, algemeen uitgenodigd konden worden op CGK-kansels. Het blijft daarbij de verantwoordelijkheid van de CGK-kerkenraad om zich ervan te vergewissen, dat uit te nodigen predikanten zich voor de uitoefening van hun ambt gebonden hebben aan de gereformeerde belijdenis.⁶

In de praktijk van de CGK was er plaatselijk en ook bovenplaatselijk al langer sprake van een praktijk van kanselruil tussen de CGK en predikanten van de PKN van het gereformeerde belijden. Van de zijde van de PKN predikanten was deze praktijk, waar ze plaatselijk was, geregeld onder de PKN kerkorde ordinantie 57. Echter, nu de CGK synode 2013 had besloten dat kanselruil niet alleen in het kader van plaatselijke samenwerking, maar voor alle predikanten van gereformeerd belijden in het algemeen voor alle CGK-kansels geldt, bestond er voor dat besluit geen regeling naar PKN recht.⁸ De PKN reageerde daarop door aan de CGK voor te stellen 'bijzondere betrekkingen' met de PKN aan te gaan, om die vorm van kanselopenstelling ook werkelijk mogelijk te maken.

Echter, binnen de PKN kerkorde is er geen onderscheid in het predikantencorps. Daarom is het voor de PKN onverteerbaar dat kanselopenstelling aan hun eigen kant slechts geregeld zou worden voor een deel van het predikantencorps, namelijk alleen voor de door de CGK beoogde predikanten 'van gereformeerd belijden'. Vanuit de PKN is het voorstel op hun synode daarom zo verdedigd.

Nu ziet het voorstel echter primair op 'bijzondere betrekkingen' en daaruit kunnen verschillende praktische invullingen voortvloeien. Drie praktische dingen zijn in het voorstel opgenomen:

- 1) aanvaarden van elkaars leden,
- 2) aanvaarden van elkaars gastleden,
- 3) openstelling van elkaars kansels.

⁶ Voor dit rapportdeel is dankbaar gebruik gemaakt van een artikel van ds W. van 't Spijker in De Wekker, mei 2016, zie bijlage (Stuk is DKE ingekomen E961 bij agenda vergadering 08-06-2016)

⁷ KO PKN 2015, Ordinantie 5, artikel 2 lid 3 en 4.

⁸ Want de gangbare regeling voor kerkbrede/bovenplaatselijke kanselruil binnen de PKN is geregeld in Ordinantie 14: *"in een kerkdienst van een tot de Protestantse Kerk in Nederland behorende gemeente bevoegd (zijn) voor te gaan: 1. de predikanten van de kerk; en 2. voorgangers die behoren tot een kerkgemeenschap waarmee de PKN bijzondere betrekkingen onderhoudt"*. En de CGK is geen kerkgenootschap waarmee de PKN bijzondere betrekkingen onderhoudt.

Omdat het dus primair om de 'bijzondere betrekkingen' gaat, waarbij men uitdrukkelijk niet wil heersen over de ander, blijven de identiteit en de kerkordelijke regelingen van de partij waarmee bijzondere betrekkingen worden aangegaan, expliciet gerespecteerd. Hoe deze drie aspecten in de praktijk dan vorm krijgen, is daarmee mede afhankelijk van ieders eigen spelregels en van de invulling daarvan door de plaatselijke kerken/gemeenten met respect voor de eigen plaatselijke identiteit. Ook binnen de PKN nodigt niet elke kerkenraad elke PKN predikant uit op zijn kansel.

Omdat er inmiddels ook landelijk contacten waren tussen de PKN en vGKN, GKv en NGK, stelde de PKN voor dit aanbod aan de CGK ook gelijkluidend en gelijktijdig te doen aan deze drie partijen. Zo ontstond het voorstel uit het vijfkerkenoverleg.

Terwijl in dit onderlinge overleg nog geen sprake was van een afgerond gesprek, laat staan van een consensus, werd er in de tussentijd op de PKN synode van 21 april 2016 al unaniem besloten de vier gereformeerde gesprekspartners uit te nodigen om deze 'bijzondere betrekkingen' met de PKN aan te gaan, met inachtneming van ieders kerkorde en identiteit. Via deze route kwam het bijgevoegde voorstel op de agenda van DKE terecht, met het verzoek dit voorstel voor te leggen aan de generale synode van Meppel 2017.

Binnen de kring van deputaten kerkelijke eenheid kreeg het voorstel een kritische ontvangst. Zowel over timing en het proces van het voorstel, als over de inhoud en de complicaties voor andere ontwikkelingen op het gebied van kerkelijke eenheid en kerkelijke contacten werd kritisch en verdeeld gereageerd. Positieve instemming en herkenning was er voor het verlangen dat wij met de CGK delen om te kunnen samenwerken met predikanten en gemeenten van gereformeerd belijden. Zo zijn er binnen de GKv op plaatselijk niveau verschillende verrijkende contacten met gereformeerde predikanten en gelovigen/gemeenten binnen de PKN. Het voorstel poogt aan dat verlangen handen en voeten te geven.

De tekst van het voorstel⁹ luidt als volgt:

"Wij, vertegenwoordigers van de vijf kerken, stellen voor met elkaar 'bijzondere betrekkingen' aan te gaan en deze nu te concretiseren in drie zaken:

- *Aanvaarden van elkaars leden*
- *Aanvaarden van elkaars leden als gastlid*
- *Onderling openstellen van elkaars kansels met in achtneming van de eigen kerkorde.*

Dit alles binnen de ruimte van de kerkorde en het belijden van de respectievelijke kerken.

Op het gebied van deze drie terreinen willen we de kerkelijke scheiding ongedaan maken. Daarbij realiseren we ons dat op andere gebieden deze scheiding nog bestaat. 'Bijzondere betrekkingen' in dit stadium wijst daarom enerzijds op openheid voor elkaar, anderzijds impliceert dit het respecteren van elkaars (nog) onderscheiden identiteit."

De term bijzondere betrekkingen wordt gebruikt in de kerkorde van de Protestantse Kerk. Het gaat hier om een aanduiding, die door elk van de kerken op eigen wijze benoemd wordt. In onze GKv kerkorde zou het, wat praktische uitwerking betreft, vergelijkbaar kunnen zijn met een kerk met wie wij landelijke overeenstemming hebben, zoals de CGK, of een zusterkerkrelatie hebben in het buitenland.

6.5 Kerkordelijke aspecten m.b.t. de uitwisseling van predikanten

⁹ Zie bijlage 1 en 2: Oplegbrief vijfkerken overleg en Voorstel vijfkerkenoverleg, via onderstaande links <http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Oplegbrief%20Vijfkerken%20overleg.pdf>
<http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Voorstel%20Vijfkerken%20overleg%20bijzondere%20betrekkingen.pdf>

De regeling zoals de PKN ons aanbiedt, schept een kerkordelijk kader in de PKN kerkorde om GKv predikanten uit te nodigen op de kansel. Binnen de CGK fungeert sinds 2013 bijlage 8A¹⁰, waardoor voor de CGK deze regeling inhoudt, dat zij mannelijke predikanten, die de gereformeerde belijdenissen onderschrijven, kunnen uitnodigen op hun kansels. De GKv heeft geen algemene of generële regeling op dit vlak.

Als het gaat om wie er op de kansel komt, is het van belang om het onderscheid tussen 'uitnodiging' en 'toelating' helder te houden.

Om te mogen preken in een GKv moet je toegelaten zijn, preekbevoegdheid hebben. Ofwel door predikant te zijn, ofwel door preekbevoegdheid te hebben volgens de nieuwe regeling.

Achtergrond: wie preekt (voorgaat in een dienst met een eigen preek, i.t.t. preeklezen) krijgt het vertrouwen dat hij de gemeente bouwt en daarbij zich houdt aan de leer van de Schrift, zoals samen verwoord in de belijdenis. Voor dat vertrouwen moet reden zijn. Daarom wordt iemand 'beoordeeld', zowel wat betreft vaardigheden (bijbeluitleg, wijsheid) als wat betreft zijn belijden.

Om vervolgens in die ene GKv in die ene dienst te mogen voorgaan, moet je daarvoor door de kerkenraad uitgenodigd zijn.

Toelating: gezamenlijke zaak

De toelating tot de kansel (om zelfstandig het Woord te verkondigen) vraagt om een zorgvuldige beoordeling. Die beoordeling is een gezamenlijke zaak. Het is één van de kerntaken van het kerkverband: samen ervoor waken dat betrouwbare verkondigers voorgaan. De synode van Emden 1571 besloot al dat bij het beroepen en examineren van dienaren des Woord de classis betrokken moest zijn.

Inmiddels is er een tendens in de GKv om verantwoordelijkheden terug te leggen naar de plaatselijke kerkenraden, bijv. op het gebied van de liturgie en de liedkeuze. Maar het gaat een stap verder om ook de beoordeling van predikers tot de verantwoordelijkheid van kerkenraden te maken. De vraag is of kerkenraden daarvoor voldoende bekwaamheid hebben.

Aanvaarding van toegelaten predikers uit andere verbanden

Eén van de mooie vormen van kerkelijke eenheid (bij blijvende gescheidenheid) is het besluit van een kerkverband om ook predikers toe te laten op de kansel die in een ander kerkverband zijn getoetst en toegelaten. Daarmee geef je het andere kerkverband het vertrouwen, dat zij op eenzelfde wijze toetsen als je zelf doet. Zo geldt dat nu richting de CGK: wie daar toegelaten is, is het ook bij ons (en vervolgens is er de eigen keus van kerkenraden om wel of niet uit te nodigen, net als met GKv-predikers).

PKN-voorstel en gebrek aan GKv-besluit

Het PKN-voorstel is als een breed open deur, mede als reactie op de kleine open deur van de CGK. De CGK besloot om een specifieke groep binnen alle in de PKN toegelaten predikers ook in de CGK toe te laten. Tegenover de PKN-deur staat dus een CGK-deur. De GKv hebben zo'n "deur"-besluit niet. Wanneer het vijfkerkenoverleg-voorstel zondermeer wordt aanvaard, zetten de GKv tegenover de PKN-deur een net zo brede GKv-deur open: alle PKN-predikanten zijn toegelaten tot de kansels (uiteraard op uitnodiging van de GKv-kerkenraad). Hierin is de huidige situatie van de CGK dus een andere dan van de GKv. Alleen wanneer de GKv een vergelijkbaar kleine-deur-besluit zouden nemen, is een verantwoord open-deur-besluit mogelijk.

Zonder een juiste kerkrechtelijke regeling aan GKv-zijde lijkt het ons daarom onverstandig om instemming met het voorstel te adviseren. Dit argument wordt genoemd, nog los van het hele aspect van geestelijke en confessionele eenheid, waarover met de PKN (nog) niet is doorgesproken.

6.6 Kerkrechtelijke aspecten m.b.t. attestaties en gastlidmaatschap

¹⁰ <http://kerkelijkeenheid.nl/wp-content/uploads/2013/10/CGK-Bijlage-8a.pdf>

In de eerste bespreking¹¹ ligt de nadruk vaak op het openstellen van de kansels voor elkaars predikanten. Maar ook de twee andere onderdelen van het voorstel roepen kerkrechtelijke vragen op.

Het afgeven en aanvaarden van attestaties laat zien, dat het kerklidmaatschap iets anders is dan het lid zijn van een vereniging. Deel zijn van het lichaam van Christus, in de concrete vorm van de plaatselijke gemeente, betekent ook vallen onder de ambtelijke verantwoordelijkheid van een kerkenraad. Het afgeven van een attestatie, is het verzoek van de ene kerkenraad aan de andere om deze ambtelijke zorg te continueren, in het vertrouwen dat die kerkenraad dat op eenzelfde manier zal doen. Het ontvangen van een attestatie, impliceert het vertrouwen dat de andere kerkenraad op een verantwoorde manier ambtelijk toezicht gehouden heeft. Het gaat dus om heel wat meer dan het aannemen van een brief met gegevens over lidmaatschap, doop- en belijdenisdatum. Over en weer attestaties aanvaarden betekent ook het erkennen van de ambtsdienst in de andere kerk¹².

Concreet kunnen hier vragen ontstaan als leden van bijvoorbeeld een PKN-gemeente met een attestatie zich melden bij een GKv, terwijl ze een levensstijl hebben die binnen de GKv niet te verenigen is met toelating tot het avondmaal. Het huidige voorstel geeft wel expliciet ruimte voor onze eigen kerkorde (en dus ook onze praktijk van wel of niet toelaten aan het avondmaal); maar dat nu al nadrukkelijk op die mogelijkheid gewezen moet worden, legt dat niet de zwakke basis onder dit voorstel bloot? Op grond waarvan aanvaarden we elkaars attestaties?

De kerkelijke afspraken binnen de GKv kennen (momenteel) één vorm van gastlidmaatschap, uitsluitend bedoeld voor jongeren in een bepaalde fase van hun leven (GS Leusden 1999, art 67, nadrukkelijk herhaald door GS Zuidhorn 2002, art. 37). Het voorstel introduceert een verder niet omschreven vorm van gastlidmaatschap over kerkgrenzen heen. Ook hier geldt dat wel aan de kant van de PKN (die daarvoor een generale regeling heeft) maar niet aan de kant van de GKv nadere bepalingen zijn. Voordat een dergelijke overeenkomst gesloten zou kunnen worden, zouden die bepalingen in een eigen generale regeling verwerkt moeten zijn. Daarbij laten we de inhoudelijke vragen rond de gronden voor en het karakter van zo'n gastlidmaatschap nu nog rusten.

6.7 Overige aspecten en afwegingen

Vragen die verder nog te stellen zijn, en aspecten die verder nog relevant zijn, zijn deze.

Een complicatie in het voorstel van de PKN, is het feit dat er tekstueel wordt gesproken om bijzondere betrekkingen 'met elkaar' aan te gaan, terwijl onhelder is of het daarbij de bedoeling is, dat de PKN deze betrekkingen aangaat met elk van de vier andere kerken, of dat de vijf kerken deze bijzondere betrekkingen onderling aangaan. Het ene impliceert een andere rechtsbetrekking dan het andere. Stel dat de vGKN (dit is al een feit), de CGK en de NGK (hun synode/Landelijke vergadering moet daar nog op beslissen op moment van onze rapportage) besluiten tot het aangaan van deze bijzondere betrekkingen? Wat heeft dit dan voor consequenties voor de GKv en voor onze samenwerkende en samenwerkingsgemeenten? Het aannemen van dit voorstel heeft implicaties voor de nu bestaande (bilaterale) rechtsverhouding van bijvoorbeeld GKv-CGK, GKv-NGK en GKv-vGKN. De vraag die dan bovenkomt is: waar zeggen we dan precies ja (of nee) tegen?

Welke gevolgen heeft besluitvorming op dit voorstel voor de contacten met Hersteld Hervormde Kerk (HHK)? In het tripartiete overleg met CGK en HHK, heeft de HHK uitdrukkelijk aangegeven nog altijd principiële bezwaren te hebben tegen de grondslag van de in 2004 gevormde PKN, waarin zij niet mee konden gaan. En als deze bijzondere betrekkingen er zouden komen, welke functie krijgt onze deelname aan het COGG?

¹¹ DKE vergadering van 8 juni 2016

¹² Hoewel dit niet altijd (meer) zo wordt beleefd, is het opvragen en inleveren van de attestatie, een verantwoordelijkheid van de individuele christen, evenmin een automatische administratieve handeling, maar een geloofsdaad. Het maken van een expliciete keus om zich aan te sluiten naar HC vr/a 55 en je gaven in te zetten.

Bevordert dit landelijk voorstel ook de plaatselijke samenwerkingen?

Of moeten we de plaatselijke samenwerking ook primair plaatselijk beoordelen en regelen? In de samensprekingen met andere kerken (CGK, NGK) hebben we als kerken altijd ingestoken op gesprekken op beide niveaus: thema's werden landelijk besproken, met het advies dat er plaatselijk ook over gesproken werd; en plaatselijke herkenning stimuleerde de landelijke toenadering. Dit voorstel geeft een landelijke regeling voor plaatselijke beleving van eenheid, zonder dat er landelijke gesprekken of overeenkomsten aan ten grondslag liggen en zonder dat het plaatselijke gesprek inhoudelijk gestimuleerd of gefaciliteerd wordt.

De visie op 'de kerk' is voor de predikanten binnen de PKN een andere dan de heersende visie binnen de CGK en de GKv. Volgens de deputaten van de CGK is dat nog steeds wel een punt van aandacht, maar door de onderlinge herkenning in de geloofsbeleving tussen CGK en de Gereformeerde Bond binnen de PKN, volgens hen niet langer meer kerkscheidend.

Ligt dat voor de gezamenlijke GKv ook zo?

Zijn dit principiële overwegingen of praktische of beide? Want kerkordelijke en praktische zaken zijn te regelen, maar hoe zit het met de geestelijke aspecten? Het voorstel ademt de last van de kerkelijke verdeeldheid en het verlangen naar meer eenheid. Hoe kan dit voorstel de GKv (alle gezamenlijk, maar ook plaatselijk) dienen in de groei naar echte eenheid – zoals in ons rapport in de visie van het inleidende hoofdstuk verwoord – of, als dat niet, of niet zondermeer kan, hoe kan het dan wel dienstbaar zijn of worden gemaakt voor de kerkelijke contacten die we hebben?

6.8 Proces van wording van de huidige rapportage tekst

Pas op 8 juni 2016 konden DKE dit voorstel voor het eerst inhoudelijk agenderen en bespreken met elkaar. Dit was een bespreking waarin bovengenoemde vragen op tafel kwamen en verschil van inzicht bestond over wat wijsheid was. Met de zomermaanden voor de deur en de datum van 1 oktober 2016 waarop ons rapport klaar moet zijn, leek de tijd erg kort om een wijs en helder advies hierover klaar te hebben voor die rapportage en werd er voorgesorteerd op verantwoording en advies in een aanvullende rapportage. Naar aanleiding van de bespreking van alle argumenten in deze juni-vergadering, zou een concepttekst worden gemaakt, die via de mailrondes voor aanvulling en correctie werd rondgestuurd. Deze concepttekst zou, gezien de verschillende inbreng, uitmonden in verschillende opties voor de besluitvorming.

Echter, naar aanleiding van de eerste concepttekst met verschillende alternatieven voor de besluitteksten, bleek er bij de bespreking van dit onderwerp op de vergadering van uw deputaten op 21 september 2016 brede overeenstemming te bestaan dat opties 1¹³ en 3¹⁴ niet wijs en niet nodig zijn om aan de gezamenlijke kerken voor te leggen. Consensus bestond er in de vergadering voor optie 2 met additionele tekst¹⁵. Daarbij bleek er ook een breed gedragen overeenstemming te zijn, om concreet aan de gezamenlijke kerken te adviseren, dezelfde regeling met de PKN te overwegen zoals er nu bestaat in onze zusterkerken van de CGK met betrekking tot predikanten in de PKN.

¹³ Optie 1 in het concept was: GS stemt, zonder inhoudelijke besprekingen, in met dit voorstel om een 'zusterkerkrelatie' aan te gaan met de PKN op voorwaarde dat het kerkrechtelijk wordt geregeld. Deze optie werd unaniem verworpen op de vergadering van DKE van 21 september 2016.

¹⁴ Optie 3 in het concept was: GS wijst het voorstel, om bijzondere betrekkingen met de PKN aan te gaan, af. Deze optie werd ook unaniem verworpen op de vergadering van 21 september 2016.

¹⁵ Optie 2 in het concept was: GS waardeert het verlangen naar eenheid dat uit het voorstel spreekt en beschouwt het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan als een hartelijke uitnodiging om nader kennis te maken en het gesprek hierover met elkaar aan te gaan.

Additioneel: Daarnaast geeft GS aan deputaten de opdracht om een voorstel te doen (voor een regeling) om de (boven)plaatselijke initiatieven met voorgangers en gemeenten van de PKN die het gereformeerd belijden onderschrijven verder te faciliteren en stimuleren, zodat deze ontwikkeling gelijke tred kan houden met de ontwikkeling binnen de CGK op dit punt.

Bij de bespreking van het punt, dat wij als gereformeerde kerken (vrijgemaakt) de geestelijke en confessioneel inhoudelijke aspecten niet zelf hebben doorgesproken met bijvoorbeeld de mensen van de Gereformeerde Bond binnen de PKN, werd overwogen dat onze zusterkerken, de CGK, deze gesprekken hierover wel (over een lange periode) hebben gevoerd. Daarbij bestaat bij uw deputaten een breed vertrouwen in de taxaties en conclusies die onze zusterkerken aan die gesprekken en contacten hebben gegeven. Zij hebben op basis van de geestelijke en confessionele herkenning met een deel van de PKN in 2013 al een regeling gemaakt, die het mogelijk maakt dat een specifiek deel van het PKN predikantencorps kan voorgaan op CGK kansels. Uiteraard nog steeds op uitnodiging van de betreffende CGK kerkenraad. Uw deputaten achten het verantwoord in vertrouwen een besluit te baseren op de ervaring en taxaties van onze zusterkerken. We stellen daarom voor dat uw deputaten de opdracht krijgen om voor de volgende synode te komen met een voorstel voor een zelfde regeling als de CGK nu al hebben.

Op de uitkomst van de laatste vergadering¹⁶ hebben wij onze verantwoording aangevuld en de besluittekst als volgt geformuleerd.

6.9 Voorstel voor besluit

Besluit 1:

- a. het verlangen naar eenheid dat uit het voorstel spreekt te waarderen en het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan, te beschouwen als een hartelijke uitnodiging om nader kennis te maken en het gesprek met elkaar aan te gaan;
- b. deputaten op te dragen bij die bespreking door te spreken over:
 1. hoe wij ons tot elkaar hebben te verhouden in bijbels licht, met name als het gaat om het verschil van inzicht rond kerkvisie;
 2. hoe om te gaan met de geestelijke eenheid die in sommige plaatsen wel herkend wordt en het gebrek aan geestelijke eenheid in andere plaatsen, waardoor herkenning ontbreekt;
 3. hoe er gewerkt kan worden aan een basaal vertrouwen en zo mogelijk kerkrechtelijke waarborgen tussen de PKN en de GKv met betrekking tot de overgang van leden en gastleden.

Gronden:

1. Een besluit tot openstelling van kansels en aanvaarding van attestaties impliceert de erkenning van de ambtsdienst in de andere kerk en het vertrouwen dat in die ambtsdienst gehandeld wordt in gehoorzame binding aan de leer van de Schrift. Er is helaas op dit moment onvoldoende basis om deze erkenning richting de PKN als geheel uit te spreken. Het zondermeer ingaan op het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan met de PKN is een vreemde stap als er met de gehele PKN een hartelijke geestelijke verbondenheid ontbreekt.
2. Het zondermeer ingaan op het voorstel is ook een vreemde stap in het licht van de samensprekingen die de gezamenlijke GKv hebben gevoerd met de CGK en nu voeren met de NGK.
3. Het zonder meer afwijzen van het voorstel doet geen recht aan de gemeenten binnen de PKN die zich gebonden hebben aan dezelfde bijbelse en confessionele grondslagen als de GKv.
4. Het voorstel niet zondermeer afwijzen, maar het nader bespreken, doet recht aan het verlangen van de vijf betrokken kerken, om serieus werk te maken van kerkelijke eenheid waar dat mogelijk is. Daarom zien we het voorstel graag als een hartelijke uitnodiging om als GKv en PKN met elkaar in gesprek te gaan.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om voor de volgende synode een voorstel te doen voor eenzelfde regeling als op dit moment geldig is bij de CGK met betrekking tot het voorgaan van PKN-predikanten.

¹⁶ DKE vergadering van 21 september 2016

Gronden:

1. Onze zusterkerken, de CGK, hebben al jaren een geestelijke herkenning met voorgangers en leden van de PKN die het gereformeerde belijden onderschrijven en uitdragen. Ook als wijzelf de jarenlange contacten en gesprekken niet of minder hebben gehad, mogen we onze zusterkerken vertrouwen in hun beoordeling daarvan en delen in hun verlangen om bijeen te brengen wat bijeen hoort.
2. Een dergelijke regeling draagt bij aan de (helderheid van posities in de) plaatselijke samenwerkingen die er momenteel ook al binnen de GKv met de PKN zijn en het voorstel kan mogelijk andere plaatselijke initiatieven op een positieve manier stimuleren.
3. Voor de eenduidigheid en de transparantie in de verschillende contacten en regelingen is het wenselijk dat onze besprekingen met de PKN gelijke tred houden met de positie van de CGK.

7 Contacten met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland

Sinds de vorige GS hebben deputaten kerkelijke eenheid twee ontmoetingen gehad met een afvaardiging van de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland (vGKN; hun deputaatschap heet Deputaatschap voor zaken van kerkelijke samenwerking).

De vGKN vormen een klein kerkverband van ca. 2300 leden verdeeld over zeven plaatselijke kerken, waarvan de meeste in Friesland liggen. Het kerkverband heeft zijn wortels in de Gereformeerde Kerken (synodaal). Deze gemeenten gingen in 2004 niet mee met de fusie van NHK en GKs tot PKN. Ze namen dat besluit naar eigen zeggen schoorvoetend.

Het kerkverband kent een vrouwelijke predikant en ouderlingen. Onderling is men het niet helemaal eens over deze zaak. Sommigen zien vrouwelijke ambtsdragers als een noodmaatregel vanwege een tekort aan dienstbare mannen. Met de verschillen over deze zaak weet men overigens goed te leven.

Men signaleert binnen de PKN positieve ontwikkelingen, ook positieve gereformeerde geluiden. Als bijzonderheid kan worden gemeld dat in Frieschepalen de plaatselijke GKv en de plaatselijke vGKN na een traject van verkennen, herkennen en erkennen gezamenlijke diensten hebben gehouden. Op die eerste zondag van gezamenlijke diensten ging het over de thema's Verwondering, Verbondenheid en Verootmoediging. Verder bestaat er een goede samenwerking rond de diensten in het Woonzorgcentrum 'De Arendshorst' in Assen, waar in het rooster van voorgangers ook ds. Van Harten-Tip is opgenomen.

Dit kleine kerkverband zoekt naar bondgenoten. Men heeft daar geen haast mee. Er bestaat geen verbittering in de richting van de PKN. Men zou graag zien dat er nadere kennismaking en dan ook nadere samenwerking kwam. Met het oog daarop is men bereid tot nadere gesprekken, maar ziet men ook het laten voorgaan van elkaars predikanten als een geëigend middel om met elkaar kennis te maken. In dat verband kwam ook de vraag aan de orde in hoeverre de gezamenlijke viering van het avondmaal een bekroning is van de eenheid, of een stimulans onderweg naar eenheid.

De contacten die de vGKN hebben met de NGK leiden al tot een nadere kennismaking die inhoud krijgt door het wederzijds laten voorgaan van predikanten in elkaars gemeenten.

Met deze deputaten is afgesproken in het najaar van 2016 een overleg te houden van de vier kleine kerken (vGKN, CGK, GKv en NGK). In het kader van de nadere kennismaking willen ze zich ook graag presenteren op de GS van Meppel. Verder hebben ze gevraagd als waarnemers deel te kunnen nemen aan het werk van DOE.

Voorstellen

Besluit:

1. goed te keuren dat deputaten kerkelijke eenheid zijn ingegaan op de uitnodiging van de vGKN met hen kennis te maken;
2. deputaten opdracht te geven het gesprek met de vGKN (zo mogelijk samen met CGK en NGK) voort te zetten en van hun bevindingen te rapporteren op de eerstkomende generale synode.

Gronden:

1. deputaten gaven inhoud aan hun opdracht te reageren op ontwikkelingen in andere kerkgenootschappen;
2. in de eerste verkennende contacten herkennen we bij dit kleine kerkgenootschap veel van wat gereformeerde kerken bindt, terwijl er een verschilpunt is inzake vrouwelijke ambtsdragers.

8 Nationale Synode/Protestants Forum

De Synode van Ede 2014 besloot:

Deputaten op te dragen de ontwikkelingen rond de Nationale Synode/Protestants Forum te blijven volgen en waar mogelijk deel te nemen aan activiteiten die in het kader daarvan worden georganiseerd, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken; daarbij het katholiek-gereformeerde belijden naar de Schriften te brengen; aan de volgende synode rapport uit te brengen van hun beleid en bevindingen in dezen.

Sinds 2010 is er de Nationale Synode/Protestants Forum. Geboren uit een persoonlijk initiatief van een aantal kerkleden uit de Protestantse Kerk Nederland, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Evangelisch Lutherse Kerk, de Remonstrantse Broederschap en de Verenigde Pinkster- en Evangeliekerken, is dit forum in de loop van een aantal jaren uitgegroeid tot een organisatie waar officiële vertegenwoordigers van kerken een plek in hebben. De kring is verbreed: ook de Unie van Baptistengemeenten en (een deel van) de immigrantenkerken in SKIN (Samen Kerk In Nederland) zitten aan tafel. Doel is tweeledig: op het grondvlak wil de Nationale Synode het geloofsgesprek tussen leden van plaatselijke kerken stimuleren en faciliteren; rond het jaar 2018/2019 hoopt men dat er 'een verbond van protestantse kerken' is ontstaan, waarin ruimte is voor het laten voorgaan van elkaars voorgangers en het over en weer aanvaarden van elkaars leden. De Hersteld Hervormde Kerk en de Gereformeerde Gemeenten doen nadrukkelijk niet mee.

Deelname aan het werk van de Nationale Synode (voortaan: NS) staat voor DKE in het teken van kerkelijke contacten. In dat kader heeft prof. dr. B. Kamphuis al langere tijd zitting in de stuurgroep NS. Sinds 2015 is op verzoek van de NS ook ds. H.J. Messelink toegetreden. De stuurgroep bereidt een landelijke bijeenkomst voor die op 5 november 2016 (weer) in Dordrecht gehouden zal worden. Deze voorbereiding heeft o.a. plaatsgevonden in een besloten bijeenkomst op 20 mei 2016 in de Augustijnerkerk in Dordrecht. Daaraan namen ook enkele leden van DKE deel. Onderwerp daarbij was de al eerder toegezonden uitnodigingsbrief met het plan *Een verbond van protestantse kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland*. (De brief met het plan is als bijlage 7 bij dit rapport gevoegd.) Uitgangspunt in de vergadering was de verbondenheid met het belijden van de vroege kerk, zoals dat verwoord is in de geloofsbelijdenis van Nicea. De stuurgroep wil zich blijven inzetten voor een verbond van protestantse kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland. Dit moet vorm krijgen op de bijeenkomst op 5 november 2016 en uiteindelijk in 2018/2019, de jubileumsynode, vierhonderd jaar na de grote Nationale Synode van Dordrecht. Dit zal ook de afsluiting vormen van het werk van de NS. De hoop van de stuurgroep is dat de kerken dan het gedachtegoed van de NS zodanig hebben aanvaard dat dit gedachtegoed in de vorm van geloofsgesprekken kan blijven voortleven in Nederland en dat de stuurgroep zichzelf kan opheffen.

In een brief aan de Stuurgroep d.d. 12 december 2015 hebben deputaten zich verantwoord. Daarin geven we er blijk van dat er in de GKv ook kerken zijn die moeite hebben met deelname aan de NS. Bovendien hebben onze afgevaardigden geen beslissingsbevoegdheid. We rapporteren aan de generale synode die de besluiten neemt.

Deputaten waarderen de inzet van de NS om tot meer eenheid onder christenen en kerken te komen. Onze deelname aan de diverse bijeenkomsten onderstreept deze waardering. We zijn ook blij met de aanduiding 'verbond' die een verdieping geeft aan het woord 'federatie'. De verantwoordelijkheid tegenover de Here God en tegenover elkaar als zijn kinderen krijgt zo meer nadruk. Wij benadrukken dat het hierbij om de inhoud gaat. Veel bindt ons als kerken samen. Dat de geloofsbelijdenis van Nicea hierbij uitgangspunt is, geeft een duidelijke basis. Deze basis geeft alle ruimte elkaar te ontmoeten en verplicht ons elkaar serieus te nemen. Op deze basis willen we graag (blijven) participeren in de NS. Daarbij spreken we wel uit dat de basis niet voldoende is voor verdere kerkelijke eenheid met de participerende kerken. De inhoudelijke verschillen tussen de deelnemende kerken zijn daarvoor ook te groot. Bovendien is de NS als particulier initiatief niet het geschikte platform om te werken aan een federatie van kerken. Dat is een zaak van de kerken zelf. Daarom kunnen we op dit moment ook niet instemmen met de voorstellen om te komen tot kanselruil en het toelaten van elkaars leden aan het Heilig Avondmaal. Dit zijn bij uitstek onderwerpen die in gesprekken en samsprekingen tussen kerken aan de orde komen.

De kracht van de NS ligt o.i. in de gevoerde en te voeren geloofsgesprekken. Deze kunnen ook na 2018/2019 doorgaan.

Op deze wijze hebben we inhoud trachten te geven aan de opdracht van de synode en brengen we rapport uit. Daarbij stellen we voor om in de komende (laatste) officiële fase van de NS op dezelfde voet door te gaan.

Voorstel voor besluit:

deputaten op te dragen:

- a. te blijven participeren in de activiteiten van de Nationale Synode en aan deputaten ruimte te geven om deel te blijven nemen aan de stuurgroep;
- b. de ontwikkelingen rond de Nationale Synode / Protestants Forum te blijven volgen en waar mogelijk deel te nemen aan activiteiten die in het kader daarvan worden georganiseerd, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken en in gehoorzaamheid aan Gods Woord;
- c. deputaten op te dragen het proces van de vorming van een eventueel verbond van kerken kritisch te blijven volgen, bij voorkeur in gezamenlijkheid met de CGK en de NGK, voornamelijk met het oog op de schriftuurlijke en confessionele basis van een dergelijk verbond;
- d. aan de volgende generale synode rapport uit te brengen van de ontwikkelingen en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. de Nationale Synode/Protestants Forum is een project, dat naar het einde toe gaat en dat is geïnitieerd om duidelijk te maken dat de verdeeldheid van de christenen in ons land pijn doet en een smet vormt voor het getuigenis van het evangelie in de samenleving. De Nationale Synode werkt toe naar een herdenking in 2018/19 van de dan 400 jaar geleden gehouden Nationale Synode in Dordrecht;
2. doel van de Nationale Synode is voor alles luisteren naar en spreken met elkaar vanuit ons toebehoren aan Christus. Daarbij is de blik ook gericht op de samenleving, die voor een groot deel bestaat uit mensen die geen geestelijke oriëntatie meer hebben;
3. deelname aan de Nationale Synode past nog steeds in de door DKE ten behoeve van de door GS Harderwijk 2011 beargumenteerde opstelling. Daarbij werd juist de meerwaarde gezien van en waardering uitgesproken voor het vrijmoedig en onbekommerd hebben van contact met andere (Protestantse) kerken, zonder dat daarbij kerkelijke eenheid daarbij meteen het doel is. Het contact en het gesprek met anderen geeft gelegenheden tot het afleggen van een helder getuigenis van de waarheid, in gehoorzaamheid aan Gods Woord.

9 Raad van kerken

De GS Ede besloot deputaten toestemming te geven deel te nemen aan beraadgroepen binnen de Raad van Kerken. Bevindingen zouden samen met CGK en NGK geëvalueerd worden.

In de praktijk is deze toestemming niet door deputaten benut. Deputaten ontdekten dat tijdens het einde van hun periode toen de rapporten klaar gemaakt moesten worden. Een gelijke ervaring hadden deputaten van CGK en NGK.

Dat kan de indruk wekken dat het hier om een overbodige zaak gaat. Die indruk willen we toch wegnemen. De Raad van Kerken is voor de overheid een orgaan waar de overheid contact mee opneemt bijvoorbeeld als het gaat om het vluchtelingenvraagstuk, nieuwe godsdienstige discriminatie in Rusland, om maar twee dingen te noemen. Daarnaast speelde de RvK een belangrijke rol bij de opstelling van een protocol rond seksueel misbruik in kerkelijke situaties. Zonder lid te worden van de RvK zouden we deel kunnen nemen aan bijvoorbeeld een beraadgroep 'geloofsgesprek en dienst aan de samenleving'.

Deputaten stellen daarom voor te besluiten:

1. deputaten opnieuw toestemming te geven deel te nemen aan beraadgroepen binnen de RvK;
2. de bevindingen samen met de CGK en de NGK te evalueren en daarover te rapporteren aan de volgende generale synode.

Gronden:

1. deelname aan beraadgroepen is een vorm om inhoudelijk te participeren aan het werk van de RvK; de vorm doet recht aan eigen overtuiging en komt tegemoet aan de wenselijkheid van deelname;
2. op lokaal niveau wordt op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg;
3. deelname aan beraadgroepen past binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd;
4. de RvK wordt door de overheid op wezenlijke punten als gesprekspartner gezien.

10 De algemene opdrachten

10.1 Opdracht

De generale synode van Ede 2014–2015 gaf met betrekking tot de algemene taken van DKE de volgende opdrachten:

Besluit 3:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 4:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;

- g. wanneer daar reden en ruimte voor is één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a-e genoemde nadere uitwerking te geven.

Besluit 5:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 6:

deputaten opdracht te geven om – reagerend of juist proactief – in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende synode.

Besluit 7:

deputaten op te dragen het overleg met DOE inzake de speciale positie van geïnstitueerde gemeenten voortkomend uit kerkplantingsprojecten te volgen en eventueel daaruit resulterende voorstellen voor beleid aan de komende generale synode voor te leggen.

10.2 Voorbede in de kerken

Deputaten hebben in 2014, 2015 en 2016 de kerken opgeroepen om voorbede te doen voor kerkelijke eenheid in een eredienst op de eerste zondag na Hervormingsdag. Bij deze oproep werd informatie gegeven over de ontwikkelingen met betrekking tot kerkelijke eenheid en werden aandachtspunten voor het gebed hiervoor aangedragen en toegelicht.

In 2015 en 2016 werd een preek van ds. Henk Messelink, voorzitter van DKE, ter beschikking gesteld die op de zondag na Hervormingsdag gebruikt kon worden.

10.3 Algemene informatie naar de kerken

Deputaten hebben de kerken over onze landelijke contacten geïnformeerd via de jaarrapporten over 2014 en 2015, alsook in de brieven over de voorbede ter gelegenheid van Hervormingsdag. Deze zijn aan de kerken toegestuurd en op de GKv-website en in de GKv-Nieuwsbrief gepubliceerd.

Ook hebben deputaten een persbericht doen uitgaan over de betekenis van Besluit 3 en 4 van Acta art. 89 over de bereikte overeenstemming in onze contacten met de NGK. Zie hiervoor paragraaf 3.2 van dit rapport.

Verder zijn in het magazine *Onderweg* regelmatig van de kant van deputaten toelichtende artikelen verschenen, met name over de ontwikkeling in onze contacten met de NGK.

Deputaten merken dat het moeilijker wordt om via rapporten, artikelen en een nieuwsbrief de kerken in de breedte van de gemeente echt te bereiken, terwijl dit voor het meeleven met en meedoen in ontwikkelingen van kerkelijke eenheid van groot belang blijft. Ook voor de komende tijd zal de hiervoor nodige communicatie goede aandacht moeten hebben. Het zal goed zijn als deputaten over deskundigheid op dit gebied zouden kunnen beschikken.

10.4 Contacten met plaatselijke kerken voor advies

Deputaten hebben ruim twintig plaatselijke kerken op hun verzoek van advies gediend. De meeste vragen gingen over samenwerking met een Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse. Het besluit van GS Ede dat de weg opende voor samensprekingen met de NGK, gaf ook voor plaatselijke kerken nieuwe mogelijkheden. Relatief veel gemeenten hebben hiervan gebruik gemaakt.

Er was ook een aantal vragen om advies over samenwerking met een gemeente uit de PKN. Dit betrof dan gemeenten uit de Gereformeerde Bond of een orthodoxe wijkgemeente.

Eén vraag om advies ging over samenwerking met een gemeente van de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland (vGKN).

Zie voor het aantal kerken dat samenwerkt met een gemeente uit een ander kerkverband of deel uitmaakt van een samenwerkingsgemeente bijlage 8 bij dit rapport.

In plaatselijke samensprekingen met de NGK gaat het vooral over de (manier van) binding aan de belijdenis, over de prediking, pastorale aandacht, vrouw en ambt, toelating tot het avondmaal en omgaan met de kerkelijke tucht. Voor de samenwerking is wezenlijk dat er metterdaad eenheid is in erkenning en beleving van het Woord van God en de belijdenis van de kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven moeten gelden. Ook moet er in de gemeente voldoende draagvlak voor de samenwerking zijn.

Met name ten aanzien van vrouw en ambt blijft het van belang ook plaatselijk hierover met elkaar te spreken en hierbij de landelijke overeenstemming te betrekken.

Wanneer er samenwerking gezocht wordt met een gemeente met vrouwelijke ambtsdragers, kan niet volstaan worden met de enkele verwijzing naar het besluit van GS Ede dat de belemmering is weggenomen. Er zal gesproken moeten worden over de landelijk bereikte overeenstemming over de hermeneutische uitgangspunten. Een open gesprek hierover, leidend tot wederzijdse herkenning, dient de samenhang en eenheid, ook wanneer er verschil in praktijk is.

In onze adviezen gaan we ervan uit dat bij overeenstemming inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de heilige Schrift een praktisch verschil met vrouw en ambt geen belemmering voor samenwerking hoeft te zijn, dit vanwege het besluit van de generale synode van Ede. Bij een samenwerkingsgemeente zullen, gelet op de afspraak hierover binnen de GKv en vanwege de gedeelde verantwoordelijkheid in een samenwerkingsgemeente, naar onze mening de ambten voor zusters van de gemeente niet openstaan.

Bij voorgenomen samenwerking met een PKN-gemeente letten we erop dat de gemeente duidelijk van vrijzinnigheid afstand neemt en van harte voor de waarheid van Schrift en belijdenis kiest. Ook vragen we er aandacht voor dat de betrokken gemeente toezegt dat zij zich waar mogelijk in eigen kerkverband inzet voor overeenstemming op basis van de heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften.

Soms gaat het om een beperkte samenwerking, voor missionaire activiteiten of jeugdsamenkomsten. In hoeverre hierbij verantwoord kan worden samengewerkt hangt af van de situatie. Goede afspraken zijn hierbij nodig. Een bijbels getuigenis en een open contact kunnen perspectief geven.

10.5 Contacten met plaatselijke kerken bij verzoeken om revisie

Contact met plaatselijke kerken was er ook waar een aantal kerken voornemens was om bij de volgende generale synode revisie te vragen van het besluit van GS Ede over de contacten met de NGK. We hebben deze kerken waar nodig met uitleg en toelichting gediend.

Het komt ook voor dat een broeder en/of zuster zich met zijn of haar bezwaar tot zijn of haar kerkenraad richt, die dit ter beantwoording naar deputaten doorstuurt. Deputaten gaan ervan uit dat het aan de kerkenraad is, mee om pastorale redenen, om te reageren op bezwaren die bij hem zijn neergelegd.

10.6 Functioneren regelingen voor plaatselijk contact

De ontwikkelingen in bestaande en nieuwe kerkelijke contacten gaan snel. Zowel landelijk als plaatselijk geeft dat nieuwe mogelijkheden. Het vraagt wijsheid en visie hier goed mee om te gaan. Voor een doordenking hiervan verwijzen we naar hoofdstuk 1 van dit rapport.

Deze ontwikkelingen hebben ook consequenties voor de praktijk. Met name onze relatie met de NGK vraagt om een speciale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking.

Zie hiervoor paragraaf 3.8 van dit rapport.

10.7 Vrouw en ambt, verschil in praktijk

Tussen NGK en GKv is er verschil in praktijk met betrekking tot vrouw en ambt. Dan gaat het om vrouwelijke diakenen en ouderlingen, het zou ook een vrouwelijke voorganger kunnen zijn. Verschil is er ook in de manier hoe hier in gezamenlijke diensten mee wordt omgegaan. De praktijk in een samenwerkingsgemeente kan hierdoor worden beïnvloed.

- a. Bij een aantal *samenwerkende gemeentes* komt het voor dat in gezamenlijke diensten vrouwelijke ambtsdragers optreden. Zolang de samenwerkende gemeentes nog zelfstandig zijn en geen samenwerkingsgemeente vormen is dit volgens ons aanvaardbaar, zie boven bij paragraaf 8.4.
Menigmaal komt het voor dat van NGK-zijde van de vrouw in het ambt wordt afgezien, om in de samenwerking de GKv ter wille te zijn. Aan de andere kant kan ook van ons verwacht worden dat we begrip hebben voor het feit dat de NGK vrouwelijke ambtsdragers kent. Over en weer moeten we met elkaar rekening houden. In de praktijk wordt hier plaatselijk verschillend mee omgegaan.
- b. Bij een *samenwerkingsgemeente* is het naar onze mening niet juist als de kerkenraad ook bestaat uit vrouwelijke ambtsdragers. De hele kerkenraad, ongeacht de samenstelling, is kerkenraad van de hele samenwerkingsgemeente, die voluit deel uitmaakt van het kerkverband van gereformeerde kerken (vrijgemaakt). Deze kerken hebben landelijk afgesproken geen ruimte te geven voor vrouwelijke ambtsdragers in gereformeerde kerkenraden, dus ook niet in samenwerkingsgemeentes.
Het is gebruikelijk dat in een samenwerkingsgemeente besluiten van alle betrokken kerkverbanden worden gerespecteerd. Zie hiervoor het model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente op de website van DOE, kerkelijkeenheid.nl, punt 5b.
Boven dit model staat vermeld dat de NGK hiermee heeft ingestemd, in de LV Houten 2010. De praktijk bij samenwerkende gemeentes, waarbij het als zodanig optreden van vrouwelijke ambtsdragers in een aantal gevallen voorkomt, zou de praktijk bij samenwerkingsgemeentes kunnen beïnvloeden, zodat ook daar vrouwelijke ambtsdragers komen. Het lijkt erop dat in sommige plaatsen een ontwikkeling in deze richting al gaande is.

10.8 Stimuleren van plaatselijke kerken tot kerkelijke eenheid

Op steeds meer plaatsen is er kerkelijke samenwerking. Evengoed zijn er nog plaatselijke kerken waar contact en samenwerking niet of moeizaam van de grond komen. Of waar samenwerking beperkt blijft tot kanselruil en niet gemeente-breed wordt gedeeld.
In onze contacten met plaatselijke kerken attenderen we op de mogelijkheden van samenwerking in het jongerenwerk, samenwerken als kerkenraden en overeenkomstige commissies en taakgroepen. Gemeente-breed is een goede mogelijkheid om wijken en kringen op elkaar af te stemmen. Dan kun je dicht bij huis elkaar wederzijds leren kennen en elkaar van dienst zijn. Plaatselijke ervaringen kunnen in classisverband worden uitgewisseld. Ook artikelen over plaatselijke samenwerking in Onderweg dragen hieraan bij.
We beseffen dat voor landelijk samenwerkende kerkverbanden de plaatselijke samenwerking essentieel is. De band met elkaar wordt immers vooral plaatselijk beleefd. Alle reden om daaraan goede aandacht te blijven geven.

10.9 Theologische bezinning

GS Ede gaf ons opdracht tot theologische bezinning (Acta art. 89 Besluit 6). De ontwikkelingen op het gebied van kerkelijke eenheid gaan snel. Het is daarom belangrijk er proactief op in te spelen. We merkten dat bijvoorbeeld toen plaatselijke samenwerking met een PKN-gemeente mogelijk werd en in de opkomende contacten bij de Nationale Synode.
Deze ontwikkelingen vragen bezinning, om de theologische fundering van het streven naar kerkelijke eenheid of kerkelijk contact te versterken.

Het gaat dan om vragen als: Hoe verhoudt eenheid in geloof zich tot kerkelijke eenheid? Hoe kunnen we verantwoord met andere christenen tot kerkelijke eenheid komen? Hoe verhoudt de geloofsbelijdenis van Nicea zich tot de drie formulieren van eenheid bij de verschillende vormen van kerkelijk contact?

In de afgelopen periode hebben we hierover nagedacht en dit uitgewerkt in een visienotitie. Onze contacten in DOE met afvaardigingen van CGK en NGK hebben hier ook aan bijgedragen, alsmede de geloofsgesprekken aan het begin van onze vergaderingen en in het kader van de Nationale Synode. Vanwege voortdurende ontwikkelingen op het gebied van kerkelijke eenheid zal theologische bezinning op dit gebied belangrijk blijven.

De visienotitie is als hoofdstuk 1 opgenomen in dit rapport.

Bij deze notitie hoort een bijlage, geschreven door één van de deputaten. Deze geeft op onderdelen een bredere uitwerking en illustreert hoe binnen de kring van deputaten over dit onderwerp gesproken is. De bijlage is bij het rapport gevoegd als bijlage 5.

10.10 Kerkplantingsprojecten

Met betrekking tot besluit 7 van GS Ede over de speciale positie van kerkplantingsgemeenten kunnen we het volgende melden. Uit navraag van DOE is gebleken dat in de situatie van Amersfoort, waar deze vraag op de synode van Harderwijk 2011 vandaan kwam, momenteel deze vraag niet actueel is. Mede daarom heeft DOE hier in de afgelopen periode geen energie in gestoken. Wanneer de vraag, uit welke richting ook, opnieuw bij DOE binnenkomt, geven de bestaande opdrachten voldoende ruimte om desgewenst hierover een voorstel voor te leggen aan een volgende synode. De opdracht hoeft daarom wat ons betreft niet herhaald te worden.

10.11 Gereformeerde kerken (hersteld)

Deputaten hebben geen contact meer gehad met de Gereformeerde Kerken (hersteld), in de lijn van het besluit van GS Ede om in hun afwijzende houding te berusten en niet meer te reageren (Acta art. 88). Deputaten blijven wel opmerkzaam naar gelegenheden en tijden waarop dit eventueel weer opnieuw mogelijk mag worden en verzoeken de kerken ook deze broeders en zusters in gebed te blijven gedenken.

10.12 Conceptbesluiten

Besluit 1:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a-e genoemde nadere uitwerking te geven.

Besluit 3:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 4:

deputaten opdracht te geven om – reagerend of juist proactief – in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende generale synode.

11 Deputaten Overleg Eenheid

Rapport over de werkzaamheden van het Deputaten Overleg Eenheid (DOE) over de periode 2014 – 2016

11.1 Inleiding

De DOE-groep is een werkgroep vanuit het Deputaatschap Eenheid van de CGK, het deputaatschap kerkelijke eenheid (DKE) van de GKv en de Commissie voor Contact en Samenspreking van de NGK. Bij de afvaardiging is door de drie kerkverbanden ook gelet op kerkrechtelijke expertise. DOE werkt onder verantwoordelijkheid van deze drie deputaatschappen¹⁷, die daarvoor mandaat hebben gekregen van de generale synodes¹⁸. De DOE-groep voert overleg, adviseert en ontwikkelt regelgeving met het oog op diverse vormen van plaatselijke eenheid, met als doel:

- a. versterking van plaatselijke samenwerking, organisatorisch en inhoudelijk;
- b. versterking van de relatie met de betrokken kerkverbanden;
- c. versterking van het proces van landelijke eenwording.

DOE werkt ook aan ontwikkeling van visie op kerkelijke eenheid tussen de drie kerken en in bredere zin.

De DOE-groep voert verder regelmatig overleg met plaatselijke kerken op weg naar eenheid (het DOE-overleg) om de behoefte te peilen aan nieuwe regelgeving of verandering van de bestaande. Verder is DOE beschikbaar om kerken die op weg zijn naar een vorm van samenwerking van advies te dienen op het terrein van kerkrecht, kerkverband of organisatie.

Achtergrond voor deze gezamenlijke rapportage ligt in het feit dat het de DOE-groep goed leek, dat er zo veel als mogelijk “uit één mond” over het werk van DOE wordt gerapporteerd aan de meerdere vergaderingen die DV in 2016 en 2017 gehouden worden.

11.2 Samenstelling en vergaderingen

De DOE-groep was in verslagperiode als volgt samengesteld:

- ds. L.G. Compagnie, NGK predikant te Hengelo (O.) en lid van CCS;
- ds. T. Dijkema, GKv predikant te Enumatil en deputaat kerkelijke eenheid;
- ds. H. van Eeken, CGK predikant te Delft en deputaat Kerkorde/Kerkrecht;
- ds. K. Muller, NGK emeritus predikant te Emmeloord en lid van CCS;
- ds. M. Oppenhuizen, CGK predikant te Apeldoorn-Zuid en deputaat Eenheid;
- ds. W. van 't Spijker, CGK predikant Samenwerkingsgemeente ‘De Verbinding’ te Hilversum en deputaat Eenheid;
- ds. R.J. Vreugdenhil, GKv predikant te Capelle aan den IJssel – Zuid/West en deputaat kerkelijke eenheid.

¹⁷ Waar in het vervolg sprake is van deputaatschappen wordt daarin ook de CCS begrepen

¹⁸ Waar in het vervolg sprake is van generale synode, kan dit ook gelezen worden als Landelijke Vergadering

Ds. W. van 't Spijker trad op als voorzitter; het (ambtelijk) secretariaat berustte bij ds. A.J. Minnema, Gebroeders Gootjesstraat 3, 9953 PV Baflo, 0595 789001, secredoegroep@solcon.nl. DOE vergadert als regel één keer per twee maanden.

11.3 Werkzaamheden

11.3.1 Visieconferentie

Op 17 april 2015 belegde DOE een studieconferentie in Bunschoten. Een eerdere conferentie was gehouden in 2013 met als spreker prof. dr. A. van de Beek. Deze keer had DOE als spreker uitgenodigd prof. dr. L.J. Koffeman, emeritushoogleraar kerkrecht. Hij is jarenlang betrokken geweest bij het Samen op Weg-proces dat in 2004 leidde tot het ontstaan van de PKN.

De voltallige deputaatschappen eenheid van de drie kerkverbanden CGK, GKv en NGK waren uitgenodigd en vrijwel ieder was aanwezig. Ook waren er waarnemers van de vGKN aanwezig, evenals leden van de deputaatschappen kerkrecht van CGK, GKv en NGK.

Koffeman bood een waardevolle doordenking van de klassieke eigenschappen van de kerk (eenheid, heiligheid, katholiciteit en apostoliciteit) voor de kerkelijke situatie van nu. Hij zette ze om in zogeheten kwaliteitskenmerken: conciliariteit, integriteit, inclusiviteit en authenticiteit. Conciliariteit staat voor: onderling beraad, geen zelfgenoegzaamheid, ook verscheidenheid. Integriteit staat voor: het bevorderen van de heiligheid, bijvoorbeeld inzake seksueel misbruik. Echter, een kerk die voluit integer wil zijn, zou wel eens te exclusief kunnen worden. Inclusiviteit gaat over de verhouding kerk en wereld. En authenticiteit over tucht betreffende leer en leven. De vier kwaliteitskenmerken staan met elkaar op spanning, en kunnen nooit volledig gerealiseerd worden: de volmaakte kerk bestaat niet op aarde.

Het was een leerzame en inzicht gevende conferentie. DOE acht het zeer nuttig om sprekers van buiten de deelnemende kerken te vragen. Het stimuleert de ontwikkeling van visie op kerkelijke eenheid en de processen die daarbij gaande zijn.

11.3.2 Enquête

In 2014 heeft DOE een enquête laten uitvoeren door het 'Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening in de kerken'. De onderzoekers, W. Malda-Douma MA en drs. J.H. Kuiper hebben een uitvoerig rapport aangeleverd. Met later nog een aanvulling, die noodzakelijk was vanwege een manco in de digitale enquête.

Titel van het rapport: ***Kerkelijke samenwerking anno 2014 Een onderzoek naar de stand van zaken omtrent kerkelijke samenwerking en samenspreking anno 2014.***¹⁹

Een eerste bespreking van dit rapport vond plaats in het voorjaar van 2015. Vanwege de uitvoerigheid ervan is de bespreking pas begin 2016 voortgezet. Naar aanleiding van het enquêterapport is binnen DOE een notitie opgesteld en besproken. Daaruit nemen we een tweetal passages over. Ter informatie, inspringend en met een kleinere letter.

1. Factoren die stimulerend of remmend hebben gewerkt

Een toename van samenwerking tussen de DOE-gemeenten (GKv, CGK, NGK) is zichtbaar op verschillende terreinen, met verschillende intensiteit en met verschillende samenwerkingspartners. Het gaat daarbij vooral om praktische zaken: missionair werk, jeugd en diaconaat. Meer formele zaken, zoals gezamenlijke diensten, gemeentevergaderingen en kerkenraadsvergaderingen komen niet veel voor. Ook gezamenlijke diensten zonder avondmaal staan vrij ver onderaan de lijst.

Factoren die eraan hebben bijgedragen dat samenwerking van de grond is gekomen zijn: enthousiasmerend optreden van predikanten, die op lokaal niveau contact met elkaar hebben; samenwerking op diverse gebieden, zoals rondom de Alphacursus, in het jeugd- en seniorenwerk, omtrent gemeentestichting/pioniersplekken, in de politiek, in diaconale projecten, in catechisaties en andere vormen van onderwijs. Dat leidde tot veel informeel contact tussen gemeenteleden van verschillende kerken. Als belangrijke factor wordt

¹⁹ Het rapport is te vinden op de website van het Praktijkcentrum, www.praktijkcentrum.org/kerkelijke-samenwerking-anno-2014/

tevens genoemd de overtuiging van het belang van kerkelijke eenheid, waarbij wordt verwezen naar de opdracht van Christus tot eenheid. Ook gezamenlijke erediensten hebben bijgedragen aan het tot stand komen van samenwerking. Factoren die hebben bijgedragen aan de geslaagde samenwerking in samenwerkingsgemeenten zijn met name de grootte van de gemeentes, informeel contact tussen gemeenteleden en concrete samenwerking. Factoren die de samenwerking hebben belemmerd of die nog steeds belemmerend werken, zijn: kerkelijke afspraken, pijn uit het verleden, de invulling van de eredienst en de grootte van de gemeente(s). Meermalen komt het signaal naar voren dat de kerkelijke regels die gelden binnen de CGK in de praktijk als knellend worden ervaren.

Belemmerende factoren voor de groei van samenwerking zijn: verschil van inzicht rond het functioneren van kerkelijke afspraken (bijv. de 'zegenende preeklezer' in de GKv), pijn vanuit recente kerkelijke verleden, verschil in invulling eredienst (psalmberijming, liederen, bijbelvertaling, dans en/of drama, kinderen aan avondmaal), verschil in grootte van de gemeentes, verschil in geestelijke sfeer, 'ligging', verschil van inzicht rond schriftbeschouwing en hermeneutiek rond 'vrouw in het ambt' of 'plaats van homo's in de kerk', spanning tussen bewaren eenheid in eigen gemeente versus kerkelijke samenwerking, blijvend verschil van inzicht rond toe-eigening van het heil, verschil van inzicht in de toepassing van het kerkrecht, verschil van inzicht rond de binding aan de belijdenis, verschil van inzicht rond de zin van kerkelijke samenwerking.

Uit het onderzoek komen drie grote vraagstukken naar voren die in het proces om te komen tot kerkelijke eenheid een rol spelen. Dit zijn:

- a. theologisch-inhoudelijke vraagstukken (toe-eigening van het heil, schriftbeschouwing, vrouw in het ambt);
- b. de zoektocht naar herkenning op geestelijk niveau vanuit Christus' opdracht tot eenheid;
- c. kerk-organisatorische vraagstukken (regelgeving, kerkrecht etc.).

"Waar men zich in het gesprek op richt en in welke mate dit als problematisch wordt ervaren, lijkt te worden bepaald door een onderlaag van informeel contact waarin men elkaars geloofsbeleven en -belijden aftast en leert vertrouwen. Niet de theologisch-inhoudelijke uitkomst van bovenstaande vraagstukken is doorslaggevend voor de vraag of de samenwerking 'slaagt', maar de mate waarin gemeenteleden concreet met elkaar samenwerken in allerlei projecten en de mate waarin predikanten enthousiasmerend optreden en het proces stimuleren. De rol van de predikant is cruciaal voor deze dynamiek, in combinatie met de cultuur en de identiteit van de gemeente."

2. *De kerken en DOE*

Opvallend is een aantal opmerkingen vanuit de kerken die de betekenis van deputaten inzake eenheid relativeren. Deze opmerkingen staan niet in het onderzoeksrapport, maar in de antwoordformulieren die de geënquêteerde kerken instuurden:

- klassieke organisatorische vorm van samenwerking gericht op organisatorische eenheid is 'out'; jongeren zijn totaal niet bezig met kerkgrenzen; DOE voelt als achterhaald. Kijk over tien jaar verder. Dan snappen we niet meer waar het over gaat: kerkgrenzen;
- benadering van 'van bovenaf'; spreken over kerkelijke eenheid is een soort van anachronisme;
- samenwerking veel pragmatischer, breed scala aan kerken, geen streven naar organisatorische eenheid; samenwerken zonder aan eenheid te denken.

DOE heeft als taak gekregen: faciliteren en stimuleren. De vraag was, aan welke ondersteuning vanuit dit deputaatschap gemeenten behoefte hebben. Veel kerken geven aan geen ondersteuning nodig te hebben. Degenen die wel een inhoudelijk antwoord op de vraag geven, noemen de volgende zaken:

- advies voor concrete vervolgstappen: hoe gaan we verder na de verkenning, hoe kan de samenwerking worden geïntensiveerd? Men vraagt ook naar een soort 'draaiboek' waarin de stappen in het proces van verkenning tot vormen van een samenwerkingsgemeente duidelijk worden beschreven;
- gespreksleiding: het gaat hier om het stimuleren en faciliteren van het gesprek tussen kerken op het niveau van de kerkenraad, alsook om het (geloofs)gesprek in de gemeente. Men vraagt zich bijvoorbeeld af welke gespreksonderwerpen men moet kiezen in samensprekingen, of hoe een stagnerend contact weer op gang geholpen kan worden.
- verzamelen en delen van ervaringen, 'best practices'. Gevraagd wordt naar voorbeelden uit de kerken op allerlei gebied t.a.v. samenwerking/samenspreking, etc, om te voorkomen dat het wiel weer moet worden uitgevonden;
- hoe om te gaan met de pluraliteit van de PKN.

3. 'Losgezongen'

Hieronder nemen we paragraaf 4.2.3 uit het enquêteverslag in zijn geheel over. Deze passages blijken van groot belang voor de kerken.

"De meest in het oog springende conclusie met betrekking tot de verhouding tussen plaatselijke en landelijke contacten, is het feit dat wat gebeurt op lokaal niveau in hoge mate 'losgezongen' lijkt te zijn van wat op landelijk niveau gebeurt.

Dit werkt twee kanten op:

Enerzijds wordt aangegeven dat kerkelijke afspraken en regelingen, zoals landelijk vastgesteld, belemmerend werken voor de plaatselijke samenwerking. Op lokaal niveau lijkt men verder te willen gaan dan op landelijk niveau mogelijk wordt geacht. Met name van de regelingen zoals geldend in de CGK wordt genoemd dat deze 'beknellend werken', maar ook de kwestie van de vrouw in het ambt komt uiteraard voorbij. Overigens staan kerkelijke afspraken en regelingen en de toepassing van het kerkrecht onderaan de lijst van zaken die belemmerend werken.

Anderzijds is op landelijk niveau consensus bereikt over zaken, die op lokaal niveau nog voor grote belemmeringen in de samenwerking zorgen. Vanuit die optiek lijkt men op landelijk niveau verder te zijn in de samenwerking dan op lokaal niveau mogelijk wordt geacht.

Dit is te illustreren aan de hand van een paar voorbeelden.

Over de toe-eigening van het heil is tussen de synodes van CGK en GKv overeenstemming bereikt. Plaatselijk speelt verschil van inzicht nog wel degelijk een rol.

Hetzelfde is te stellen over de binding aan de belijdenis, waarover discussie was tussen GKv en NGK. Daarover is ook landelijk overeenstemming. In het onderzoek komt naar voren dat tussen GKv/CGK enerzijds en NGK anderzijds verschillen kunnen bestaan rond de schriftbeschuwing. Na het onderzoek hebben GKv en NGK hierover een gezamenlijk document vastgesteld.

Het landelijke en het lokale proces bevruchten elkaar niet per definitie op een positieve manier. Het lijken twee processen te zijn die grotendeels parallel verlopen, maar wel hun geheel eigen dynamiek en tempo kennen."

4. Afsluitende waarneming

Ook de onderstaande waarneming waarmee het onderzoeksverslag afsluit is het overwegen waard:

"De manier waarop de landelijke en de plaatselijke contacten zich tot elkaar verhouden, blijft tevens een discutabel punt. Werken de landelijke contacten bevorderend voor de plaatselijke contacten of juist belemmerend? En welke mogelijkheden zijn er voor de landelijke organen om sturend en faciliterend op te treden in/voor het lokale samenwerkingsproces?

Het is goed om in de zoektocht naar antwoorden op deze vragen ook rekening te houden met het feit dat de GKv (waar het gros van de respondenten uit afkomstig is) evenals de CGK een specifieke kerkelijke structuur heeft, die het midden houdt tussen een episcopale en een congregationalistische, namelijk een presbyteriaal-synodale structuur. Deze structuur

betekent dat de verantwoordelijkheid om leiding te geven aan het leven van kerk en gemeente ligt bij kerkelijke vergaderingen. De plaatselijke kerkenraad vormt de basis van dit presbyteriaal-synodale stelsel. Recente kerkelijke ontwikkelingen, althans zeker binnen de GKv, duiden op een tendens richting het congregationalisme (vgl. het rapport Kerken onderweg maar waarheen, en hoe? Rapport Behoeftenonderzoek Praktijkcentrum, par. 5.5 en 5.6).

Het is algemeen erkend dat "een omstreden en kwetsbaar punt in het presbyteriaal-synodale stelsel" gelegen is in "de verhouding tussen de bevoegdheden van 'mindere' en 'meerdere' vergaderingen" (L.J. Koffeman, Het goed recht van de kerk [Kok: Kampen 2009] 73).

De NGK kent een structuur die meer lijkt op de congregationalistische, waarin plaatselijke kerken op een lossere manier aan elkaar verbonden zijn door middel van hun Landelijke Vergadering.

Voor het werk van DOE betekent de 'tussenpositie' van CGK en GKv wat betreft hun kerkstructuur, tussen episcopale en congregationele vormen van kerkzijn, zowel een uitdaging als een kans.

De kans is er o.i. in gelegen dat DOE een kerkrechtelijke positie heeft waarin sturing en facilitering vanuit meerdere vergaderingen plaatselijke processen daadwerkelijk kunnen bevorderen. Het ontwerpen van regelingen, het systematiseren van bespreekpunten of het ondersteunen van de lokale processen zijn hiervan voorbeelden die in de praktijk hun waarde bewezen hebben. Deze kansen kan DOE blijven benutten om de lokale processen te faciliteren. De uitdaging ligt o.i. in de tendens richting congregationalisme. Alleen diep spiritueel en visionair georiënteerde leiding die gericht is op verbondenheid aan Christus en hiervoor ruimte-biedende structuren zoekt, zal in staat zijn om binnen deze tendens effectief leiderschap te tonen.

Trefwoorden hierbij zijn: gesprek, verbinding, ruimte, diversiteit en concrete spiritualiteit (Christus in het middelpunt). De effectiviteit van DOE kan aan kracht winnen wanneer zij zowel in haar verantwoording als in haar inhoud zich expliciet verhoudt tot deze werkelijkheid."

Over dit laatste veld van vragen gaat de DOE-bezinning door.

11.3.3 Visieontwikkeling

Voortvloeiend uit bovengenoemde conferentie en het rapport over de enquête is DOE gestart met een traject van bezinning op het gebied van kerkelijke eenheid. De DOE-leden voelen aan dat deze tijd om een herijking van eenheid en kerk zijn vraagt. De nodige regelingen zijn gemaakt en functioneren. Maar nu moeten we een stap verder zetten.

Binnen DOE wordt gewerkt aan een visiedocument. Het is te verwachten dat het resultaat van onze bezinning zal verschijnen in het najaar van 2016.

Vanwege dit bezinningstraject heeft DOE besloten, in het seizoen 2015-2016 geen brede DOE-conferentie te organiseren.

11.3.4 DOE-overleg

Op 17 januari 2014 heeft DOE wel een conferentie georganiseerd voor de samenwerkende kerken en de samenwerkingsgemeenten. Deze DOE-conferentie vond plaats in Bunschoten.

De 3GK te Deventer en de samenwerkingsgemeente 'De Verbinding' te Hilversum (CGK + GKv) gaven een presentatie over hun situatie en de ontwikkeling van samenwerkende gemeenten naar samenwerkingsgemeente. Er waren afgevaardigden aanwezig van 20 samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeenten.

11.3.5 Adviezen aan plaatselijke kerken

Vanuit verschillende plaatselijke samenwerkingssituaties werd DOE benaderd voor advies. Het betrof onder meer de volgende punten:

- Het meedenken over en het beoordelen van (ontwerpen voor) samenwerkingsovereenkomsten van kerken. Ook de vraag hoe een en ander vastgelegd moet worden – al dan niet notarieel – kwam aan de orde.

- De positie van diakenen binnen kerkenraden van samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeente. (Deze positie is verschillend in de onderscheiden kerkordes van de kerken.)
- De plaats van vrouwelijke ambtsdragers in samenwerkende gemeenten.
- De vraag: *“Is het mogelijk als samenwerkende kerken over de kerkgrenzen heen te beroepen? Dat wil zeggen uit het kerkverband van CGK, GKv en NGK? Daarbij de vraag: nu er steeds meer kerken op lokaal niveau gaan samenwerken, hoe gaat dit nu verder op regionaal en landelijk niveau?”*

DOE heeft over deze laatste vraag wel gesproken. Het is noodzakelijk om hier dieper over door te spreken en grote zorgvuldigheid te betrachten. De DOE-groep heeft besloten “de betreffende regelingen uit de drie kerkverbanden – inzake de overkomst van predikanten – naast elkaar te leggen en de overeenkomsten en verschillen te inventariseren en op basis daarvan piketpaaltjes te slaan.”

DOE vermeldt dit punt in zijn rapport om een indicatie te geven van de vragen en aandachtspunten die in de kerken leven en die op de tafel van DOE worden gedeponereerd.

11.3.6 Documenten

De DOE-groep heeft een ‘*MODEL VOOR PLAATSELIJKE REGELING VOOR DE ROEPING VAN EEN PREDIKANT in een samenwerkingsgemeente*’ vastgesteld. Deze handreiking is opgenomen in dit rapport als Bijlage 1 (zie hierna). Het is ook te vinden op de website van DOE.

11.3.7 Website DOE

De DOE-groep heeft in de afgelopen tijd een website over kerkelijke eenheid opgezet onder de paraplu van de website van de GKv: www.kerkelijkeeenheid.nl. De bedoeling is om alle documenten die relevant zijn voor kerkelijke eenheid en het vormen van samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeenten daar onder te brengen, zodat deze documenten gemakkelijk beschikbaar zijn voor de kerken. Dat geldt voor documenten, die DOE zelf ontwikkeld heeft. Maar ook voor plaatselijke documenten.

DOE merkt dat het lastig en tijdrovend is om de website actueel te houden. Deze website blijft dus ‘under construction’.

11.4 Voorstellen

De DOE-groep draagt de volgende punten aan bij de deputaatschappen met het verzoek deze als voorstel te willen doorgeleiden naar de respectievelijke generale synodes / landelijke vergadering:

Besluit 1:

Het werk van de DOE-groep – regelgeving, advisering en bezinning - te continueren.

Gronden:

1. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader van de regelgeving van de drie kerkverbanden;
2. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn;
3. de samenwerkingsgemeenten, de samenwerkende gemeenten en de kerkverbanden zijn gediend met het ontwikkelen van visie op kerkelijke eenheid in de komende jaren.

Besluit 2:

Het ‘*MODEL VOOR PLAATSELIJKE REGELING VOOR DE ROEPING VAN EEN PREDIKANT in een samenwerkingsgemeente*’ te aanvaarden.

Grond:

Het document geeft samenwerkingsgemeenten een goede handreiking voor het beroepen van een predikant, die zoveel als mogelijk is overeenstemt met de regelgeving op dit gebied binnen de 3 kerkverbanden.

Bijlage 1

Model voor plaatselijke regeling voor de roeping van een predikant in een samenwerkingsgemeente

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder stemgerechtigde leden: de belijdende leden van de samenwerkingsgemeente, met uitzondering van hen die in verband met een tuchtmaatregel het stemrecht niet mogen uitoefenen.

Onder predikant wordt verstaan: wie reeds predikant is en wie door een kerkelijke vergadering beroepbaar gesteld is.

Artikel 2 Beroeping

De beroeping van een predikant vindt plaats door de raad van de samenwerkingsgemeente en met medewerking van de gemeente, overeenkomstig de plaatselijke afspraken en in overeenstemming met deze regeling.

Artikel 3 Voornemen start beroepingswerk

Wanneer de kerkenraad overgaat tot het beroepingswerk ter voorziening in een vacante predikantsplaats, maakt hij zijn voornemen hiertoe aan de gemeente bekend.

Artikel 4 Beroepingscommissie

1. De kerkenraad benoemt een beroepingscommissie die tot taak heeft de besluitvorming voor te bereiden en na instemming van de gemeente zorg te dragen voor de uitvoering.
2. De beroepingscommissie bestaat uit leden van de gemeente; van hen is minimaal één lid tevens lid van de kerkenraad.
3. De kerkenraad stelt de werkwijze van de beroepingscommissie vast en zal daarbij met name wijzen op de noodzaak van professionaliteit, discretie en vertrouwelijkheid.

Artikel 5 Profielschetsen

1. De beroepingscommissie maakt een ontwerp van een profielschets van de gemeente en van de te beroepen predikant.
2. De beroepingscommissie legt de ontwerp-profielschetsen voor aan de gemeente.
3. De termijn voor het inbrengen van zienswijzen door de gemeente bedraagt ten minste vier weken.
4. De beroepingscommissie adviseert de kerkenraad inzake de profielschetsen, waarbij de door de gemeenteleden ingebrachte zienswijzen worden betrokken.
5. De kerkenraad stelt de profielschetsen vast.
6. De kerkenraad maakt de vastgestelde profielschetsen aan de gemeente bekend.

Artikel 6 Namen

1. De beroepingscommissie nodigt de gemeenteleden uit namen op te geven van predikanten, die zij geschikt achten voor de gemeente, met inachtneming van de vastgestelde profielschetsen.
2. De termijn voor het opgeven van namen bedraagt ten minste twee weken.
3. Het opgeven van namen dient schriftelijk en gemotiveerd te gebeuren.
4. In dit stadium kan informatie ingewonnen worden bij landelijke commissies die indirect te maken hebben met het beroepingswerk.
5. Het is mogelijk om predikanten die naar objectieve maatstaven voor een beroep in aanmerking kunnen komen (leeftijd, dienstjaren), een brief te sturen, waarin in ieder geval

de profielschets van de eigen gemeente en een omschrijving van de gewenste nieuwe voorganger zijn opgenomen. Ook het plaatsen van een advertentie kan overwogen worden.

Artikel 7 Groslijst en kandidatenlijst

1. De beroepingscommissie plaatst de namen van mogelijk te beroepen predikanten op een groslijst.
2. De beroepingscommissie adviseert de kerkenraad inzake de potentiële kandidaten en geeft daarbij een voorkeursvolgorde aan.
3. De kerkenraad besluit inzake de geadviseerde kandidatenlijst en geeft daarbij eventueel een voorkeursvolgorde aan.

Artikel 8 Benoeming en taak hoorcommissies

1. De kerkenraad benoemt een of meer hoorcommissies op voorstel van de beroepingscommissie.
2. De hoorcommissie(s) bestaa(t)(n) uit leden van de gemeente en ten minste een lid van de kerkenraad.
3. De hoorcommissie(s) he(eft)(bben) tot taak zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de potentiële kandidaten overeenkomstig een door de kerkenraad vastgestelde instructie waarbij met name ook gewezen zal worden op de noodzakelijke discretie en vertrouwelijkheid.
4. De hoorcommissie(s) rapporte(ert)(ren) zo spoedig mogelijk aan de beroepingscommissie.

Artikel 10 Beroepingsvergadering

1. De kerkenraad roept de gemeente bijeen in een beroepingsvergadering om onder aanroeping van de Naam van de Heer tot verkiezing van een te beroepen predikant over te gaan.
2. De termijn tussen het bijeenroepen en de datum van de beroepingsvergadering bedraagt ten minste twee weken.
3. De kerkenraad maakt tegelijk met de bijeenroeping of tijdens de beroepingsvergadering de na(a)m(en) van predikant(en) die in de voordracht staan bekend.
4. De kerkenraad legt in de beroepingsvergadering verantwoording af van de beroepingswerkzaamheden. Daartoe behoort een beknopt verslag van de werkzaamheden van de beroepingscommissie en het verstrekken van informatie over de predikant(en) die in de voordracht is (zijn) vermeld.
5. De kerkenraad draagt er zorg voor dat de gemeente tijdens of kort voor de beroepingsvergadering in de gelegenheid is (geweest) kennis te nemen van een dienst waarin de te beroepen predikant is of wordt gehoord.
6. De kerkenraad geeft de voordracht in bespreking.
7. Na beëindiging van de bespreking volgt een schriftelijke stemming door de aanwezige stemgerechtigde leden. Bij de kandidatuur van één predikant is er een meerderheid van twee derde (alternatief: 75%) van de uitgebrachte geldige stemmen vereist. Bij de kandidatuur van meer predikanten is de predikant gekozen die de meeste van de uitgebrachte geldige stemmen heeft gekregen.
8. Stembriefjes zijn ongeldig als:
 - a. meer dan een kandidaat is aangekruist;
 - b. er een andere persoon op is geschreven dan genoemd in de voordracht;
 - c. er opmerkingen of aantekeningen zijn bijgeschreven;
 - d. er geen kandidaat is aangekruist.
9. Stemgerechtigde leden kunnen staande de beroepingsvergadering bezwaren tegen de gevolgde verkiezingsprocedure bij de kerkenraad indienen.

Artikel 11 Beroeping

1. De kerkenraad beroept de gekozen predikant.
2. De kerkenraad deelt het uitgebrachte beroep zo spoedig mogelijk aan betrokkene(n) mee.

3. Een delegatie van de kerkenraad overhandigt betrokkene een ondertekende beroepsbrief waarin staat omschreven wat de gemeente en de predikant elkaar verschuldigd zijn. De beroepsbrief bevat bijlagen waarin de rechtspositie van de predikant is omschreven.
4. Op de twee zondagen volgend op de beroepingsvergadering, maakt de kerkenraad de naam van de beroepen predikant aan de gemeente bekend.

Artikel 12 Besluit op uitgebracht beroep

De beroepen predikant deelt (binnen drie tot zes weken) na de ontvangst van de beroepsbrief schriftelijk aan de kerkenraad mee of hij het beroep aanvaardt.

Artikel 13 Bekendmaking, bezwaren, instemming gemeente

1. De kerkenraad maakt gedurende de twee achtereenvolgende zondagen nadat de beroepen predikant zijn besluit heeft meegedeeld, dit besluit aan de gemeente bekend.
2. Indien de beroepen predikant het beroep heeft aanvaard, wordt de gemeente gewezen op de mogelijkheid voor stemgerechtigde leden om bij de kerkenraad bezwaren in te dienen tegen diens bevestiging als predikant van de gemeente.
3. Bezwaren dienen schriftelijk en gemotiveerd bij de kerkenraad te worden ingediend binnen veertien dagen vanaf de eerste afkondiging, als bedoeld in lid 1. De kerkenraad beslist zo spoedig mogelijk op het bezwaar, doch uiterlijk binnen drie weken na de termijn van indiening.
4. Als geen bezwaren als bedoeld in dit artikel worden ingediend of de ingediende bezwaren ongegrond worden verklaard, is de instemming van de gemeente verkregen.

Artikel 14 Goedkeuring kerkverband

Wanneer de instemming van de gemeente is verkregen, dient de kerkenraad het verzoek tot goedkeuring van de bevestiging in bij de classis of regio van het kerkverband waartoe de te bevestigen predikant behoort.

Artikel 15 Bevestiging

Als de beroepen predikant het beroep heeft aanvaard, de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de meerdere vergadering is verkregen, wordt hij in een kerkdienst van de gemeente in zijn ambt bevestigd met gebruikmaking van een daarvoor bestemd formulier. Als de beroepene niet eerder het ambt van predikant heeft bekleed, geschiedt de bevestiging onder handoplegging.

Artikel 16 Procedure na niet aanvaarding beroep

1. Als de beroepen predikant het beroep niet aanvaardt, besluit de kerkenraad over een nieuwe voordracht aan de gemeente.
2. De kerkenraad kan voor de nieuwe voordracht gebruik maken van de groslijst of de kandidatenlijst als bedoeld in artikel 7. De artikelen 8 tot en met 14 van deze regeling zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Als de groslijst en de kandidatenlijst als bedoeld in artikel 7 zijn uitgeput, handelt de kerkenraad overeenkomstig de artikelen 6 tot en met 14 van deze regeling.

Artikel 17 Slotbepaling

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet beslist de kerkenraad. De kerkenraad heeft de mogelijkheid om in bijzondere situaties af te wijken van dit reglement. Een besluit daartoe mag niet in strijd zijn met de kerkorde en zal gemotiveerd worden meegedeeld aan de gemeente.

Aldus vastgesteld door de kerkenraad van de Samenwerkingsgemeente te.....in zijn vergadering van.....

12 Budget

Met betrekking tot het budget van DKE wordt met enige regelmaat nagegaan of we nog in de pas lopen met de begroting. Dit was tot op heden in overwegende mate het geval.

Mede naar aanleiding van het verzoek van deputaten financiën en beheer (F&B) van april 2016 om de hoogte van ons quotum met het oog op de komende jaren nog eens kritisch te beoordelen en zo mogelijk naar beneden bij te stellen, hebben we ons op deze vraag beraden.

We hebben F&B laten weten dat het werk van DKE door de toenemende kerkelijke contacten duidelijk is geïntensiveerd. Vergaderingen en voorlichting aan kerkenraden en kerkelijke gemeenten nemen in aantal en frequentie toe. Dit leidt tot een toename van reis- en vergaderkosten, onze hoofdzakelijke kostenpost. Er wordt veel aan gedaan om de reiskosten zo laag mogelijk te houden door samen te reizen en te poolen. Omdat de DKE-leden geografisch gezien nogal verspreid en soms op tamelijk grote afstand wonen van het centrale vergaderadres lukt dit slechts ten dele.

Een overzicht van budget en verbruik van de afgelopen jaren ziet er als volgt uit.

Jaar	budget	verbruikt	
2012	€ 12.500	€ 9.378	
2013	€ 12.500	€ 12.612	
2014	€ 7.500	€ 10.821	(synodejaar)
2015	€ 12.000	€ 11.391	
2016	€ 12.000	nog onbekend	

Begroting komende jaren

Omdat zich momenteel een verdere intensivering van overleg, toelichting en gesprek aftekent en ook omdat het aantal gespreksinstanties significant toeneemt, hebben we F&B laten weten dat wij voor de komende jaren geen verlaging van de kosten verwachten. Het tegendeel is eerder het geval. Daarbij komt dat zich incidenteel een bijzondere uitgave voordoet. In het jaar dat een zogenaamde Nationale Synode wordt gehouden, wordt als bijdrage in de kosten van de deelnemende kerken een bedrag van € 3.000 gevraagd. Daardoor zal het DKE-budget van 2016 vrijwel zeker met een overschrijding worden geconfronteerd.

Het jaar van een GKv-synode neemt een wat afwijkende positie in. Tot voor kort werd er van uitgegaan dat de kosten van DKE voor synodejaren lager konden worden geraamd dan voor de daar tussen liggende jaren. In 2014 bleek de raming van € 7.500 echter te laag. Voor het synodejaar 2017 is de verwachting dat het toegekende budget van € 7.000 om genoemde redenen eveneens te laag zal zijn. Daarom hebben we F&B voor de komende jaren de volgende begroting voorgesteld:

Voor 2017 € 10.000;

Voor 2018 € 12.000;

Voor 2019 € 12.000;

Voor 2020 € 10.000.

Wij zijn van mening dat wij met deze bedragen voor zover nu valt te overzien voor de jaren 2017 – 2020 een reële voorstelling van zaken geven.

Behalve m.b.t. de bij F&B aangekondigde overschrijding van het budget 2016 vanwege de bijdrage aan de Nationale Synode hadden we op het moment van vaststelling van het rapport voor het overige nog geen reactie op deze begroting van deputaten F&B ontvangen.

Bijlagen

1 Besluiten GS Ede 2014-2015 m.b.t. kerkelijke eenheid

Behandeling rapport deputaten kerkelijke eenheid, Acta art. 80

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (08-10-2013), met een latere correctie op de voorgestelde besluittekst (07-02-2014);
2. aanvullend rapport van deputaten kerkelijke eenheid (31-01-2014);
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk (07-01-2014) waarin zorg wordt uitgesproken over het door de deputaten geconstateerde achterblijven van de kennis van de belijdenis binnen de kerken en wordt opgeroepen het kennen van de eigen identiteit te bevorderen;
4. antwoordbrief DKE (16-01-2014) aan de GKv te Katwijk waarin deputaten meedelen niet in staat te zijn geweest een advies uit te brengen vanwege het ontbreken van een concrete vraag of concreet voorstel en zij verwijzen naar het aanvullend rapport;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost (28-01-2014), waarin de synode wordt gevraagd DKE opdracht te geven om samen met de deputaten eenheid van de CGK te gaan spreken met de deputaten van de NGK;
6. ongedateerde brief van DKE aan de generale synode waarin de synode wordt geadviseerd niet in te gaan op het onder materiaal 5 genoemde verzoek.

Besluit 1:

deputaten kerkelijke eenheid decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten kerkelijke eenheid te benoemen.

Besluit 3:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 4:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is, één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a-e genoemde nadere uitwerking te geven.

Besluit 5:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 6:

deputaten opdracht te geven om - reagerend of juist proactief - in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende synode.

Gronden:

1. deputaten hebben in hun aanvullend rapport duidelijk gemaakt dat de huidige regelingen en kaders in allerlei eigensoortige situaties niet toereikend zijn om de kerken in alle gevallen een bij hun situatie passend advies te kunnen geven;
2. de synode houdt de verantwoordelijkheid de handelwijze van deputaten te beoordelen.

Besluit 7:

deputaten op te dragen het overleg met DOE inzake de speciale positie van geïnstitueerde gemeenten voortkomend uit kerkplantingsprojecten te volgen en eventueel daaruit resulterende voorstellen voor beleid aan de komende generale synode voor te leggen.

Besluit 8:

geen gehoor te geven aan het verzoek van de Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost om DKE op te dragen samen met de deputaten eenheid van de CGK te gaan spreken met de deputaten van de NGK.

Grond:

gelet op het verschil in de ontwikkeling van het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerk bij de betrokken kerkverbanden is het goed om ruimte te houden voor afzonderlijk overleg.

Besluit 9:

niet in te gaan op de opmerkingen van de kerk te Katwijk.

Grond:

de brief van de kerk te Katwijk bevat geen concreet verzoek tot een besluit of uitspraak door de synode.

Besluit 10:

deputaten kerkelijke eenheid een budget toe te kennen van € 12.000 voor 2015, € 12.000 voor 2016 en € 7.000 voor 2017 (totaal € 31.000).

Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), Acta art. 81**Materiaal:**

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013).
2. brief van de GS Urk 2013 van de Christelijke Gereformeerde Kerken met besluiten inzake de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). In de brief wordt de hoop uitgesproken dat beide kerken één lijn zullen blijven trekken inzake 'vrouw en ambt'.

Besluit 1:

de opdracht te continueren om samen met de deputaten van de CGK samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de CGK op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om het gesprek over de prediking en in samenhang daarmee de visie op de gemeente, visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning waar mogelijk regionaal te

stimuleren en – indien dat gewenst wordt – te faciliteren.

Besluit 3:

deputaten op te dragen zich samen met de deputaten van de CGK te bezinnen op de vraag hoe de landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen.

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerk (NGK), Acta art. 89

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) 2013;
2. brief van de Landelijke Vergadering van de NGK Houten 2010 met als bijlage de besluiten inzake de binnenlandse kerkelijke relaties (07-09-2011);
3. Acta van de Landelijke Vergadering van de NGK Houten 2010-2011 (13-02-2013);
4. brief van de Landelijke Vergadering van de NGK Zeewolde 2013 waarin de Generale Synode Ede 2014 Gods zegen voor het werk wordt toegewenst (06-11-2013);
5. brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken Zeewolde 2013-2014 (17-03-2014), waarin mededeling gedaan wordt van het volgende besluit: de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), in Generale Synode te Ede bijeen, uit te nodigen om op DV 31 oktober 2016 samen met de Nederlands Gereformeerde Kerken te verklaren dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in een staat van hereniging bevinden.

Besluit 1:

de brief onder materiaal 5 in behandeling te nemen.

Gronden:

1. de brief is weliswaar na de sluitingsdatum voor ingekomen stukken bij de synode binnen gekomen, maar dit was tijdig aangekondigd;
2. het concrete verzoek kon niet eerder worden ingezonden, daar de LV eerst op 1 maart 2014 hierover een besluit heeft genomen;
3. de GS en de LV komen bewust in dezelfde periode samen; het zou onwenselijk zijn als besluiten van die vergaderingen die de onderlinge relaties aangaan meerdere jaren op een antwoord zouden moeten wachten;
4. in de brief wordt geen nieuwe zaak aan de agenda van de synode toegevoegd; de behandeling past in het kader van de nog te houden bespreking over het rapport van deputaten kerkelijke eenheid met betrekking tot de NGK.

Besluit 2:

met blijdschap kennis te nemen van de rapportage over de gesprekken met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de NGK en de resultaten daarvan zoals die verwoord zijn in het rapport en met name in de notitie Tweede Overeenstemming.

Grond:

de rapportage geeft er blijk van, dat de gesprekken over de hermeneutiek eensgezindheid tonen, die o.a. zichtbaar wordt in de notities Eerste en Tweede Overeenstemming.

Besluit 3:

uit te spreken dat door de overeenstemming in de gesprekken over hermeneutiek de belemmering die er lag vanwege het besluit van de NGK om de ambten voor de zusters der gemeente open te stellen, is weggenomen.

Grond:

ondanks het verschil in praktische uitkomsten ten aanzien van de vrouw in het ambt, is gebleken dat we als kerken elkaar vertrouwen kunnen geven inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de Heilige Schrift.

Besluit 4:

de contacten met de NGK voort te zetten en over te gaan van gesprekken naar samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid.

Grond:

nu de belangrijkste belemmering is weggenomen, ligt de weg naar samensprekingen over daadwerkelijke kerkelijke eenheid open.

Besluit 5:

dankbaar te zijn voor de brief van de LV Zeewolde 2013-2014 en die te beschouwen als een hartelijke aansporing om verder te gaan op de weg naar hereniging.

Gronden:

1. het is vertroostend en verblijdend te constateren dat de Heer van de kerk de NGK en de GKv 50 jaar na de droeve scheuring zo dicht tot elkaar heeft doen naderen;
2. nu al ingaan op de uitnodiging voor een gezamenlijke verklaring zou betekenen dat de fase van 'samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid' in het traject naar kerkelijke eenheid zou worden overgeslagen.

Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk, Acta art. 82**Materiaal:**

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014).

Besluit 1:

de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact.

Besluit 2:

deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

Contacten met de Protestantse Kerk Nederland (PKN), Acta art. 83**Materiaal:**

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013).
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014).
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 7 jan. 2014 waarin wordt geconstateerd dat kerkelijke eenheid met de Protestantse Kerk Nederland onder de huidige omstandigheden niet mogelijk is.

Besluit 1:

goed te keuren dat deputaten kerkelijk eenheid zijn ingegaan op de uitnodiging van de Protestantse Kerk Nederland om een gesprek aan te gaan.

Grond:

de GS Harderwijk 2011 gaf deputaten opdracht de landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 2:

deputaten opdracht te geven het gesprek voort te zetten en daarbij te bezien of die voortzetting zinvol is uit het oogpunt van kerkelijke eenheid dan wel kerkelijk contact en over hun bevindingen te rapporteren aan de volgende generale synode.

Grond:

het is belangrijk te streven naar samenwerking die kerkelijke eenheid als doel heeft, maar daarnaast is het van belang ruimte te maken voor contactoefening die deze pretentie (nog) niet heeft.

Contacten met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG), Acta art. 84

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014).

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (*Acta*, art. 130-2) en op deze manier mee te werken aan een verdere uitbouw en verdieping van het COGG als platform voor gereformeerde belijders.

Besluit 2:

de deelname aan het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

Raad van Kerken, Acta art. 85

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014).

Besluit 1:

deputaten toestemming te geven deel te nemen aan beraadgroepen binnen de Raad van Kerken.

Gronden:

1. deputaten hebben voldaan aan hun opdracht samen met de CGK en NGK te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn van associatie met de Raad van Kerken. Zij hebben gezamenlijk in deelname aan beraadgroepen een vorm gevonden om inhoudelijk te participeren; deze vorm doet recht aan eigen overtuiging en komt tegemoet aan de wenselijkheid tot participatie;
2. op lokaal niveau wordt op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg;
3. deelname aan beraadgroepen past binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd.

Besluit 2:

de bevindingen samen met de CGK en de NGK te evalueren en daarover te rapporteren aan de volgende synode.

Nationale Synode / Protestants Forum, Acta art. 86

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013).
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2014).

Besluit:

deputaten op te dragen

- a. de ontwikkelingen rond de Nationale Synode/Protestants Forum te blijven volgen en waar mogelijk deel te nemen aan activiteiten die in het kader daarvan worden georganiseerd, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde

Kerken;

- b. daarbij het katholiek-gereformeerde belijden naar de Schriften in te brengen;
- c. aan de volgende synode rapport uit te brengen van hun beleid en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. de Nationale Synode/Protestants Forum is een langjarig project, dat is geïnitieerd om duidelijk te maken dat de verdeeldheid van de christenen in ons land hen pijn doet en een belemmering vormt voor het getuigenis van het Evangelie in de samenleving. De Nationale Synode werkt toe naar een herdenking in 2018/19 van de dan 400 jaar geleden gehouden Nationale Synode in Dordrecht;
2. doel van de Nationale Synode is voor alles luisteren naar en spreken met elkaar vanuit ons toebehoren aan Christus. Daarbij is de blik ook gericht op de samenleving, die voor een groot deel bestaat uit mensen die geen geestelijke oriëntatie meer hebben.
3. het organiseren en voeren van geloofsgesprekken verspreid over het land, en deelname aan de tweede editie van de Nationale Synode, hebben bijgedragen aan het onder 2 genoemde doel en aan realisering van de opdracht zoals die door de GS Harderwijk 2011 aan deputaten is verstrekt.
4. deelname aan de Nationale Synode past nog steeds in de door DKE ten behoeve van de door GS Harderwijk 2011 beargumenteerde opstelling, 'waarbij – in plaats van met anderen spreken als je het (bijna) overal over eens bent – het contact met andere (protestantse) kerken vrijmoedig en onbekommerd wordt aangegaan, zonder dat kerkelijke eenheid direct als doel wordt nagestreefd, en waar mogelijk een recht getuigenis van de waarheid gegeven kan worden.' (*Acta*, art. 77, besluit 1, grond 5).

Deputaten Overleg Eenheid, Acta art. 87

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) 2013.

Besluit 1:

het werk van de DOE-groep te continueren.

Gronden:

1. de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader van de regelgeving van de drie kerkverbanden;
2. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn.

Besluit 2:

van de 'Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente' met instemming kennis te nemen.

Grond:

het document geeft samenwerkingsgemeenten een goede handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers, die zoveel als mogelijk is overeenstemt met de regelgeving op dit gebied binnen de drie kerkverbanden.

Contacten Gereformeerde Kerken (hersteld), Acta art. 88

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (DKE) (2013);
2. brief van de GS Hasselt 2011 van de Gereformeerde Kerken (hersteld) (14-04-2012). Hierin wordt gereageerd op de brief d.d. 30 juni 2011 van de GS Harderwijk 2011 waarin wordt meegedeeld met verdriet te berusten in de 'afwijzende houding' van de Gereformeerde

- Kerken (hersteld);
3. brief van DKE (16-01-2014) waarin een overzicht wordt gegeven van de briefwisseling tussen de Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (hersteld) sinds 2006 en waarin wordt geconstateerd dat er inhoudelijk geen enkele vooruitgang is geboekt. Deputaten kerkelijke eenheid doen tevens een voorstel voor de beantwoording van de brief van de GS Hasselt 2011.

Besluit:

de brief van de GS Hasselt 2011 van de Gereformeerde Kerken (hersteld) met droefheid voor kennisgeving aan te nemen, te berusten in de afwijzende houding die in de brief doorklinkt en niet meer te reageren op dit schrijven.

Grond:

sinds 2006 is er in het contact met de Gereformeerde Kerken (hersteld) geen enkele vooruitgang geboekt. Ook de brief van de GS Hasselt 2011 van de GKH geeft geen enkele opening voor verder contact.

2 Samenstelling deputaatschap, secties en rooster van aftreden

Primi

ds. A. de Braak	Sint Jansklooster	2020
ds. J.M. Burger	Kampen	2017
ds. T. Dijkema	Enumatil	2020
Mevr. H.M. Hamelink	Middelburg	2023
A.G. Hoogerduijn	Dordrecht	2023
N.M. Kramer	Capelle a/d IJssel	2017
ds. D.W.L. Krol	Terneuzen	2017
ds. J. Luiten, secretaris	Ede	2023
ds. H.J. Messelink, voorzitter	Hattem	2017
ds. R. Prins	Buitenpost	2020
ds. R.J. Vreugdenhil	Capelle aan den IJssel	2017
ds. J. Wesseling	Veenendaal	2017
O. Westra	Zwolle	2017
ds. A.J. van Zuijlekom	Stadskanaal	2017

Secties

Het deputaatschap is als volgt in secties ingedeeld

Sectie 1	contacten met CGK en HHK	A. de Braak, T. Dijkema, A.G. Hoogerduijn, D.W.L. Krol, R. Prins, R.J. Vreugdenhil
Sectie 2	contacten met NGK	J.M. Burger, H.M. Hamelink, N.M. Kramer, H.J. Messelink, J. Wesseling, O. Westra, A.J. van Zuijlekom
Sectie 3	contacten met het COGG en de overige contacten	A. de Braak, H.M. Hamelink, A.G. Hoogerduijn, D.W.L. Krol, H.J. Messelink, A.J. van Zuijlekom.
Sectie 4	plaatselijk/algemeen	T. Dijkema, N.M. Kramer, J. Luiten, R. Prins, R.J. Vreugdenhil, O. Westra

3 Jaarrapporten

De jaarrapporten 2014 en 2015 staan op

<http://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/jaarrapporten-2014-2017/>.

4 Voorstellen

Algemene opdrachten

Besluit 1:

deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk;
- d. daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
- e. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- f. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a-e genoemde nadere uitwerking te geven.

Besluit 3:

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

Besluit 4:

deputaten opdracht te geven om – reagerend of juist proactief – in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende generale synode.

Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken

Besluit 1:

uit te spreken

- a. dat, ook al is een landelijke fusie van onze kerkverbanden op dit moment helaas niet reëel, ook in de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken in afhankelijkheid van de zegen van de Heer gewerkt dient te worden aan kerkelijke eenheid met deze kerken – en als God het geeft nog breder; deze roeping geldt zowel de gezamenlijke kerken als ook de plaatselijke gemeenten;
- b. dat deputaten voluit de eenheid van onze kerken met plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken en de ontwikkelingen daartoe zullen blijven stimuleren en faciliteren;

- c. dat het goed is dat de kerken regelmatig zullen danken en bidden voor de eenheid met hen die van Christus zijn;
- d. dat – in het belang van het oog houden voor elkaar en het meeleven met elkaar – waarnemers uit de CGK uitgenodigd worden op de vergaderingen van de generale synode, om naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren, en dat het goed zou zijn wanneer de andere kerkelijke vergaderingen datzelfde zouden doen.

Besluit 2:

- a. deputaten op te dragen te blijven participeren in Deputaten Overleg Eenheid (DOE);
- b. deputaten op te dragen samen te spreken met deputaten eenheid (DE) over alles wat uitvoering van de algemene opdracht dient;
- c. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg.

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerk

Besluit 1:

in te stemmen met de omschrijving van de betekenis van het besluit van GS Ede 2014-2015 in Acta art. 89 besluit 3 en 4 zoals deputaten die in hun rapport hebben weergegeven:

- 1. De belemmering was een belemmering om van gesprekken over te gaan tot daadwerkelijke samensprekingen;
- 2. In de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid blijft er een belangrijk verschil in de kerkelijke praktijk ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers;
- 3. Uitgaande van de consensus met betrekking tot de hermeneutiek, waarin we samen willen buigen vor het Woord van God, zal met het oog op kerkelijke eenheid in onderling vertrouwen het gesprek over dit onderwerp worden voortgezet.

Grond:

na de synode bleek dat de formulering van dit besluit vatbaar was voor misverstand, alsof toelating van vrouwen tot de ambten nu geen belemmering voor kerkelijke eenheid meer zou zijn; de overeenstemming op het punt van het schriftverstaan gaf een uitgangspunt om in het kader van samensprekingen juist verder te spreken over schriftuitleg.

Besluit 2:

- a. dankbaar te constateren dat de NGK als kerkverband zich van harte aan de gereformeerde belijdenis binden;
- b. uit te spreken dat binding aan de belijdenis en de manier waarop die kerkelijk vorm krijgt, onderwerp van gesprek blijft in het verdere groeien naar eenheid van NGK en GKv;
- c. deputaten op te dragen in samenwerking met CCS te werken aan een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving.

Gronden:

- 1. alle predikanten bij de NGK hebben voor zover bekend het ondertekeningsformulier ondertekend; voor kandidaten behoort dit tot de standaardprocedure;
- 2. ouderlingen en diakenen ondertekenen in toenemende mate het ondertekeningsformulier; de regiovergaderingen zien er in toenemende mate op toe dat dit gebeurt;
- 3. de praktijk van ondertekening van de belijdenis en het toezicht daarop is in de NGK vrijwel gelijk geworden aan die in de GKv; nieuwe regelingen m.b.t. de toelating van predikers vermelden niet meer de mogelijkheid om ondertekening te weigeren;
- 4. deze praktijk bevestigt de overeenstemming over de aard van de binding aan de belijdenis waarvan eerder de synodes van Zwolle 2008 en Harderwijk 2011 dankbaar kennisnamen, al hebben beide synodes zich ook uitgesproken over het verschillende kerkelijke kader inzake de wijze van binding;
- 5. de hartelijke binding aan de belijdenis en een goede kerkelijke inbedding ervan blijven

wezenlijk voor de eenheid en identiteit van gereformeerde kerken; als gezamenlijk belang blijft dat alle aandacht waard; dat geldt niet alleen voor deputaten, maar ook voor kerkenraden en classes/regio's;

6. met het oog op verdere groei naar eenheid van NGK en GKv is een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving wenselijk; voor ambtsdragers, kerkenraden en classes/regio's, maar ook voor gemeenteleden, moet helder zijn welke afspraken geldig zijn en hoe, in voorkomende gevallen, betrokkenen aan die afspraken gehouden worden.

Besluit 3:

de samensprekingen met de NGK met het oog op landelijke kerkelijke eenheid voort te zetten en deputaten hier de opdracht voor te geven.

Grond:

de begonnen samensprekingen zijn hoopgevend, maar vragen ook om een vervolg, zoals ook uit het door DKE en CCS opgestelde werkdocument blijkt.

Besluit 4:

deputaten op te dragen in het kader van de samensprekingen met de NGK met het oog op landelijke kerkelijke eenheid

- a. uitgaande van de consensus over de hermeneutiek verder te spreken over de vraag wat de schriftuurlijke onderbouwing is voor het toelaten van vrouwen tot de ambten in de NGK;
- b. hierbij te onderzoeken
 1. in hoeverre NGK en GKv hier overeenstemming over kunnen bereiken;
 2. in hoeverre er bij blijvend verschil van inzicht een vorm van tolerantie mogelijk is.

Gronden:

1. duidelijkheid over schriftuurlijke argumentatie om vrouwen tot het ambt toe te laten, is nodig voor de voortgang van de samensprekingen en staat ten dienste van de kerken in hun meeleven en medeverantwoordelijkheid;
2. vanuit de bereikte overeenstemming op het punt van het schriftverstaan en aan de hand van het te verwachten besluit van de synode op de rapporten van deputaten M/V, dienen we ons in te spannen om samen met de NGK over de vragen rond vrouw en ambt te proberen het nu eens te worden;
3. het verlangen naar kerkelijke eenheid dringt ons om, als het onverhoopt niet lukt het over de vragen rond vrouw en ambt eens te worden, samen met de NGK na te gaan en te overleggen in hoeverre we verschillen op dit punt van elkaar kunnen verdragen.

Het voorstel van besluit 4 is voorlopig; een dergelijk besluit immers heeft pas zin, nadat de synode m.b.t. de rapporten van deputaten M/V een besluit heeft genomen.

Besluit 5:

- a. Uit te spreken dat de bereikte overeenstemming voldoende waarborg en vertrouwen geeft om, in afwachting van landelijke eenheid, plaatselijk verdere samenwerking mogelijk te maken, in de vorm van het toelaten van elkaars predikanten en het aanvaarden van elkaars leden.
- b. daartoe de volgende regeling te aanvaarden:

GENERALE REGELING VOOR PLAATSELIJK CONTACT EN SAMENWERKING MET EEN
NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERK
(Ingevolge artikel E69.2 KO)

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh.

17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) gelden de volgende afspraken:

1. In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ongecensureerde belijdende leden van een NGK-gemeente toe te laten tot de viering van het avondmaal.
2. Leden uit een NGK-gemeente die zich willen aansluiten bij de plaatselijke GKv-gemeente, worden alleen ontvangen na goed overleg tussen de betrokken kerkenraden. Wanneer een gemeentelid verhuist en zich elders wenst aan te sluiten bij een NGK-gemeente wordt artikel C44 KO toegepast.
3. Elke predikant van de NGK is bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-gemeente, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente en mits hij zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken; hierbij worden de generaal-synodale besluiten m.b.t. 'man/vrouw en ambt' in acht genomen.
4. Een GKv-predikant die door een NGK-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad.
5. Het is een roeping voor elke kerkenraad om, waar mogelijk, contact te zoeken en te onderhouden met de plaatselijke NGK met het oog op kerkelijke samenwerking. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van wat in de landelijke besprekingen is bereikt. De kerkenraad informeert de gemeente hierover. De gemeente wordt daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad werkt eraan dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
6. De kerken houden elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte ten aanzien van activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld. Ze raadplegen en adviseren elkaar hierover, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie. Ze zien op elkaar toe wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking.
7. Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor gezamenlijke kerkdiensten, vraagt hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis. Vooraf vraagt de kerkenraad een schriftelijk advies van de deputaten voor kerkelijke eenheid van de generale synode.
8. Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft om over te gaan tot de vorming van een zgn. 'samenwerkingsgemeente', volgt hij de bepalingen van de desbetreffende regeling.
9. Zolang beide kerkverbanden afzonderlijk van elkaar bestaan blijft plaatselijke samenwerking beperkt. Er is geen mogelijkheid tot volledige fusie van een plaatselijke GKv met een NGK.
10. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.

Gronden:

1. in de NGK geldt op gelijke wijze als in de GKv de instemming met de gereformeerde belijdenis als voorwaarde voor het toegelaten worden als predikant;
2. de bereikte overeenstemming over de binding aan de belijdenis geeft het vertrouwen dat de NGK als geheel zich binden aan de belijdenis en dat dit ook uitwerking vindt in de toelating van predikanten. Op dit punt kan aan de NGK hetzelfde vertrouwen gegeven worden als aan de CGK;

3. de GKv geven geen ruimte aan vrouwelijke voorgangers in de kerkdienst of aan voorgangers die de belijdenis niet hebben ondertekend.

Contacten met het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

Besluit 1:

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2).

Besluit 2:

door contactoefening mee te werken aan begrip voor elkaar en vertrouwen in elkaars confessionele trouw. Daarnaast zullen contacten de uitbouw en verdieping op het gebied van het gemeenschappelijk geloof en belijden bevorderen.

Besluit 3:

studenten aan de TU in Kampen op te roepen om contact met studenten van gereformeerd belijden uit andere kerkgenootschappen te zoeken.

Besluit 4:

de deelname aan het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk

Besluit 1:

De gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact;

Besluit 2:

deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland

Besluit 1:

- a. het verlangen naar eenheid dat uit het voorstel spreekt te waarderen en het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan, te beschouwen als een hartelijke uitnodiging om nader kennis te maken en het gesprek met elkaar aan te gaan;
- b. deputaten op te dragen bij die bespreking door te spreken over:
 1. hoe wij ons tot elkaar hebben te verhouden in bijbels licht, met name als het gaat om het verschil van inzicht rond kerkvisie;
 2. hoe om te gaan met de geestelijke eenheid die in sommige plaatsen wel herkend wordt en het gebrek aan geestelijke eenheid in andere plaatsen, waardoor herkenning ontbreekt;
 3. hoe er gewerkt kan worden aan een basaal vertrouwen en zo mogelijk kerkrechtelijke waarborgen tussen de PKN en de GKv met betrekking tot de overgang van leden en gastleden.

Gronden:

1. Een besluit tot openstelling van kansels en aanvaarding van attestaties impliceert de erkenning van de ambtsdienst in de andere kerk en het vertrouwen dat in die ambtsdienst gehandeld wordt in gehoorzame binding aan de leer van de Schrift. Er is helaas op dit moment onvoldoende basis om deze erkenning richting de PKN als geheel uit te spreken. Het zondermeer ingaan op het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan met de PKN is een vreemde stap als er met de gehele PKN een hartelijke geestelijke verbondenheid ontbreekt.

2. Het zondermeer ingaan op het voorstel is ook een vreemde stap in het licht van de samensprekingen die de gezamenlijke GKv hebben gevoerd met de CGK en nu voeren met de NGK.
3. Het zonder meer afwijzen van het voorstel doet geen recht aan de gemeenten binnen de PKN die zich gebonden hebben aan dezelfde bijbelse en confessionele grondslagen als de GKv.
4. Het voorstel niet zondermeer afwijzen, maar het nader bespreken, doet recht aan het verlangen van de vijf betrokken kerken, om serieus werk te maken van kerkelijke eenheid waar dat mogelijk is. Daarom zien we het voorstel graag als een hartelijke uitnodiging om als GKv en PKN met elkaar in gesprek te gaan.

Besluit 2:

deputaten op te dragen om voor de volgende synode een voorstel te doen voor eenzelfde regeling als op dit moment geldig is bij de CGK met betrekking tot het voorgaan van PKN-predikanten.

Gronden:

1. Onze zusterkerken, de CGK, hebben al jaren een geestelijke herkenning met voorgangers en leden van de PKN die het gereformeerde belijden onderschrijven en uitdragen. Ook als wijzelf de jarenlange contacten en gesprekken niet of minder hebben gehad, mogen we onze zusterkerken vertrouwen in hun beoordeling daarvan en delen in hun verlangen om bijeen te brengen wat bijeen hoort.
2. Een dergelijke regeling draagt bij aan de (helderheid van posities in de) plaatselijke samenwerkingen die er momenteel ook al binnen de GKv met de PKN zijn en het voorstel kan mogelijk andere plaatselijke initiatieven op een positieve manier stimuleren.
3. Voor de eenduidigheid en de transparantie in de verschillende contacten en regelingen is het wenselijk dat onze besprekingen met de PKN gelijke tred houden met de positie van de CGK.

Contacten met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland

Besluit:

- a. goed te keuren dat deputaten kerkelijke eenheid zijn ingegaan op de uitnodiging van de vGKN met hen kennis te maken;
- b. deputaten opdracht te geven het gesprek met de vGKN (zo mogelijk samen met CGK en NGK) voort te zetten en van hun bevindingen te rapporteren op de eerstkomende generale synode.

Gronden:

1. deputaten gaven inhoud aan hun opdracht te reageren op ontwikkelingen in andere kerkgenootschappen;
2. in de eerste verkennende contacten herkennen we bij dit kleine kerkgenootschap veel van wat gereformeerde kerken bindt, terwijl er een verschilpunt is inzake vrouwelijke ambtsdragers.

Nationale Synode/Protestants Forum

Besluit:

deputaten op te dragen:

- a. te blijven participeren in de activiteiten van de Nationale Synode en aan deputaten ruimte te geven om deel te blijven nemen aan de stuurgroep;
- b. de ontwikkelingen rond de Nationale Synode / Protestants Forum te blijven volgen en waar mogelijk deel te nemen aan activiteiten die in het kader daarvan worden georganiseerd, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken en in gehoorzaamheid aan Gods Woord;
- c. deputaten op te dragen het proces van de vorming van een eventueel verbond van kerken kritisch te blijven volgen, bij voorkeur in gezamenlijkheid met de CGK en de NGK, voornamelijk met het oog op de schriftuurlijke en confessionele basis van een dergelijk verbond;

- d. aan de volgende synode rapport uit te brengen van de ontwikkelingen en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. de Nationale Synode/Protestants Forum is een project, dat naar het einde toe gaat en dat is geïnitieerd om duidelijk te maken dat de verdeeldheid van de christenen in ons land pijn doet en een smet vormt voor het getuigenis van het evangelie in de samenleving. De Nationale Synode werkt toe naar een herdenking in 2018/19 van de dan 400 jaar geleden gehouden Nationale Synode in Dordrecht;
2. doel van de Nationale Synode is voor alles luisteren naar en spreken met elkaar vanuit ons toebehoren aan Christus. Daarbij is de blik ook gericht op de samenleving, die voor een groot deel bestaat uit mensen die geen geestelijke oriëntatie meer hebben;
3. deelname aan de Nationale Synode past nog steeds in de door deputaten kerkelijke eenheid ten behoeve van de door GS Harderwijk 2011 beargumenteerde opstelling. Daarbij werd juist de meerwaarde gezien van en waardering uitgesproken voor het vrijmoedig en onbekommerd hebben van contact met andere (protestantse) kerken, zonder dat daarbij kerkelijke eenheid meteen het doel is. Het contact en het gesprek met anderen geeft gelegenheden tot het afleggen van een helder getuigenis van de waarheid, in gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Raad van Kerken

Besluit:

- a. deputaten opnieuw toestemming te geven deel te nemen aan beraadgroepen binnen de RvK;
- b. de bevindingen samen met de CGK en de NGK te evalueren en daarover te rapporteren aan de volgende GS.

Gronden:

1. deelname aan beraadgroepen is een vorm om inhoudelijk te participeren aan het werk van de RvK; de vorm doet recht aan eigen overtuiging en komt tegemoet aan de wenselijkheid van deelname;
2. op lokaal niveau wordt op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg;
3. deelname aan beraadgroepen past binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd;
4. de RvK wordt door de overheid op wezenlijke punten als gesprekspartner gezien.

Deputaten Overleg Eenheid

Besluit 1:

Het werk van de DOE-groep – regelgeving, advisering en bezinning – te continueren.

Gronden:

1. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader van de regelgeving van de drie kerkverbanden;
2. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn;
3. de samenwerkingsgemeenten, de samenwerkende gemeenten en de kerkverbanden zijn gediend met het ontwikkelen van visie op kerkelijke eenheid in de komende jaren.

Besluit 2:

Het 'Model voor plaatselijke regeling voor de roeping van een predikant in een samenwerkingsgemeente' te aanvaarden.

Grond:

Het document geeft samenwerkingsgemeenten een goede handreiking voor het beroepen van een predikant, die zoveel als mogelijk is overeenstemt met de regelgeving op dit gebied binnen de drie kerkverbanden.

Budget

Besluit:

Deputaten kerkelijke eenheid een budget toe te kennen van € 10.000 voor 2017, € 12.000 voor 2018, € 12.000 voor 2019 en € 10.000 voor 2020.

5 Als het tij verloopt verzet men de bakens – Gedachten over kerkelijke eenheid

Deze notitie hoort als bijlage bij hoofdstuk 1 van dit rapport '... in eenheid van het ware geloof...' en is geschreven door één van de deputaten. De notitie geeft op onderdelen een bredere uitwerking en illustreert hoe binnen de kring van deputaten over dit onderwerp gesproken is.

Eenheid zit in de lucht

Het kerkelijke landschap in Nederland is versnipperd. Gedurende tientallen jaren werd deze verdeeldheid geaccepteerd en verdedigd met historische en dogmatische argumenten. Maar de laatste jaren voltrekt zich een kanteling. Het voelt steeds ongemakkelijker, alleen te letten op de verschillen en die te benadrukken. Steeds meer christenen denken in de huidige tijd en cultuur niet zozeer in verschillen maar meer in overeenkomsten. Ze kijken minder naar de grenzen en meer naar het hart van kerk zijn. Kerk zijn wordt in de beleving van velen niet alleen gemeten aan de 'hardware': belijdenissen, kerkordes, synodebesluiten en regelingen, maar ook gekleurd door de 'software': geloof, verbinding, ontmoeting, herkenning en troost, gezamenlijk gebed, gezang, stilte. Wanneer kerkverbanden, kerkelijke vergaderingen en kerkelijke besluiten blijven hangen in denkwijzen van voorheen, in uitspraken, beleidsbeslissingen en deputatenontmoetingen, haken individuele kerkleden of plaatselijke gemeenten af. Dit is niet meer mijn kerk, zeggen ze, waar gaat dit over?

Hoe je het ook bekijkt, eenheid zit in de lucht. Verschillen tussen kerken en geloofsgemeenschappen zijn er en het is niet goed om ze buiten beeld te houden. Maar we leggen zoals gezegd minder nadruk op de verschillen en geven meer aandacht aan de overeenkomsten en de geloofsherkenning over en weer. Aloude kerkmuren worden steeds meer gerelativeerd. Daarbij voelen we de druk van de secularisatie die over ons heen rolt, en we vragen ons af of dit niet betekent dat we onze verschillen moeten relativeren, ze minstens bespreekbaar moeten maken, en niet verabsoluteren en hardnekkig in stand houden. Juist nu lijken we geroepen te zijn, de eenheid te bewaren en te zoeken en om die eenheid te bidden, om daardoor samen een sterk tegenwicht te bieden tegen de druk van buitenaf.

Gods Woord over eenheid

Het is niet goed mogelijk de kerkelijke situatie in het Nederland van de 21^e eeuw terug te projecteren naar de tijd van de bijbel. We zijn misschien juist geneigd om dat wel te doen en een woord als 'eenheid', maar dan gevuld met onze gedachten en gevoelens en waarnemingen, op te zoeken in bijvoorbeeld Johannes 17 en vandaaruit warme en indringende dingen te zeggen over kerkelijke eenheid nu. Zoals de Zoon en de Vader één zijn, zo behoren ook Gods kinderen vandaag één te zijn. Wanneer we deze verbinding leggen, maken we te snelle en te grote stappen. De kerkelijke verdeeldheid zoals die zich vandaag aan ons voordoet, met bijvoorbeeld zoveel kerkverbanden die allemaal het woord 'Gereformeerd' in hun naam dragen, was in bijbelse tijden niet in beeld. Daarom laten wij ons bij voorbaat waarschuwen voor al te vlotte conclusies vanuit onze bijbellesing. Desondanks toch enkele waarnemingen vanuit het Woord van God. Na een kort onderzoek in het Oude Testament geven we in het bijzonder aandacht aan gedeelten uit het Nieuwe Testament: Efeziërs 4, 1 Korintiërs 1, 3, 12 en toch ook Johannes 17.

Oude Testament

In het Oude Testament ontstaan op een gegeven moment het tweestammenrijk en het tienstammenrijk, een geforceerde scheiding die een al langer bestaande onderhuidse tegenstelling tussen 'Israël' en 'Juda' blootlegt. Wanneer vervolgens in het tienstammenrijk godsdienstige plaatsen worden ingericht, met heiligdommen in Dan en in Bethel, leggen profeten de nadruk op de tempeldienst in Jeruzalem. Dat blijft het centrale punt voor het hele volk. Gods volk, hoewel staatkundig verdeeld over twee gebieden, behoort zijn eenheid te vinden in de ene tempel, de ene liturgie van verzoening en aanbidding. Ezechiël 37:15-28 spreekt ontroerend over Gods vaste voornemen om de verbroken eenheid van de volksdelen Israël en Juda weer samen te voegen. Hij geeft opdracht aan de profeet om twee stukken hout te nemen, daarop de verschillende namen te schrijven en deze twee losse stukken tot één geheel samen te voegen. Vanuit een situatie van verstrooiing onder de volken en verontreiniging door afgoderij en zondige ontrouw zal dit verscheurde volk weer één zijn en Hij zal hun God zijn. In het midden staat het heiligdom, en alle volken zullen zien hoe God zo zijn volk heiligt. Deze lijn van eenheid wordt in het Nieuwe Testament doorgetrokken, bijvoorbeeld in 1 Petrus 2: ú bent het volk van God, eens niet zijn volk, eens zonder ontferming, nu begenadigd en hersteld. Kijk voor de eenheid van Gods volk dus altijd ook terug naar de herstelde eenheid van het Israël in het Oude Testament.

Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament is de eenheid in Christus sterk aanwezig in de brieven van de apostelen. Vaak wordt opgeroepen de verschillen die binnen een gemeente zichtbaar worden te overbruggen, elkaar te verdragen, lief te hebben en te vergeven (Efeziërs 2:11-22, 3:6-20, 4:1-6; Filippenzen 1:27 - 2:5; 4:2,3; Kolossenzen 3:12-15; 1 Tessalonicenzen 4:9-12). De eenheid is in deze gedeelten ethisch gekleurd, inhoudelijk bepaald, niet zozeer organisatorisch. Deze eenheid heeft alles te maken met de toe-eigening van Christus. Wie één is met hem, is ook één met de andere gelovigen. Er zijn accentverschillen, inhoudelijke verschillen, maar Christus verbindt ons op een hoog en diep niveau.

Deze oproep tot eenheid klinkt in een tijd waarin diepgaande verschillen van inzicht het kerkelijk leven dreigen te splijten. In de kerk van het Nieuwe Testament rees een verschil van opvatting inzake de besnijdenis van tot het christelijk geloof toegetreden heidenen. Handelingen 10, 11 en 15 spreken daar uitvoerig over. Ook Paulus' brief aan de Galaten gaat diep op dit verschil in. Men bestrijdt elkaar met scherpe bijbels-theologische argumenten. De één baseert zich op de wet van Mozes, de ander op het overwinnende en verbindende van het kruis van Christus. Daardoor ontstaan ook persoonlijke tegenstellingen, bijvoorbeeld tussen Paulus en Petrus. Paulus schuwt daarbij de grote woorden niet: er is geen ander evangelie, vervloekt, verwerpelijk gedrag, huichelarij. Vergelijkbaar zijn de meningsverschillen inzake het eten van offervlees: Romeinen 14 en 15, 1 Korintiërs 8. Toch blijft de eenheid bewaard. Maar zij moet wel worden bevochten en toegankelijk. De genoemde hoofdstukken uit Romeinen en Korintiërs zijn lang en emotioneel. Het is de apostel een lief ding waard dat Gods gemeente één is. Wij moeten binnen het lichaam van Christus elkaar niet langer veroordelen, maar ons voornemen de ander geen aanstoot te geven (Romeinen 14:13). Laten we streven naar wat de vrede bevordert en naar wat opbouwend is voor elkaar (vs 19). Niet het werk van God afbreken om iets wat je eet (vs 20). Eenheid is pas waardevol en sterk als je er iets voor laat, als je iets wat je lief is, wat je heilig is, kunt prijsgeven. Als je de soms grote verschillen wilt overbruggen en daar een offer voor brengt. Eenheid is geen goedkope term maar een dure plicht.

In 2 Tessalonicenzen 3 schrijft Paulus scherp over broeders en zusters die hun werk verwaarlozen omdat zij een zeer spoedige terugkeer van Jezus verwachten. We mogen ons niet met hen inlaten of met hen omgaan - dan zullen ze zich schamen. Maar vijanden zijn zij niet, wel medechristenen die terechtgewezen moeten worden. Ze krijgen de opdracht rustig hun werk te blijven doen (2 Tess. 3:6-15).

Efeziërs 2 noemt niet een casus zoals besnijdenis of offervlees, maar beschrijft de eenheid en de vrede die er in Christus is tussen mensen die voorheen elkaar niet konden luchten of zien: de christenen uit de Joden en die uit de heidenwereld. Christus maakt van twee werelden één, hij breekt de muur van vijandschap af. Door het kruis verzoent hij beide in één lichaam. Paulus beschrijft in Efeziërs 3: 18,19 die eenheid door verwonderd te zeggen dat wij samen met alle

heiligen de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte, ja de liefde van Christus kunnen begrijpen, de liefde die de kennis te boven gaat. Zo mogen wij volstromen met Gods volkomenheid.

1 Korintiërs 1 en 3

De eerste brief van Paulus aan de gemeente in Korinte vertelt ons over de beschamende verdeeldheid in die kerk: ik ben van Paulus, ik van Apollos, ik van Kefas, ik van Christus (1:12; 3:4-9). Daartegenover benadrukt de apostel in 3: 10vv dat de gemeente het bouwwerk van God is. Het fundament onder dat bouwwerk is sterk en onaantastbaar: het is Christus zelf. Er wordt wel op verschillende manieren en met verschillende materialen op dat fundament gebouwd: met duurzame materialen zoals goud, zilver en edelgesteente, maar ook met spul dat makkelijk verteert of verbrandt, zoals hout, hooi en stro. De apostel wil niet zeggen: ach, het maakt helemaal niet uit hoe je bouwt. Het vuur zal namelijk uitmaken hoe duurzaam iemands bijdrage aan het grote bouwwerk is. Let dus goed op waarmee je bouwt. Wel zijn het verschillende werkzaamheden en materialen op de ene basis.

1 Korintiërs 12

In 1 Korintiërs 12 schrijft Paulus breed over het ene lichaam van Christus. Binnen dat ene lichaam hebben de verschillende delen elkaar nodig. Niemand mag van de ander zeggen: ik heb jou niet nodig. *Het oog kan niet tegen de hand zeggen: 'Ik heb je niet nodig,' en het hoofd kan dat evenmin tegen de voeten zeggen. Integendeel, juist die delen van het lichaam die het zwakst lijken zijn het meest noodzakelijk. De delen van ons lichaam waarvoor we ons schamen en die we liever bedekken, behandelen we zorgvuldiger en met meer respect dan die waarvoor we ons niet schamen. Die hebben dat niet nodig. God heeft ons lichaam zo samengesteld dat de delen die het nodig hebben ook zorgvuldiger behandeld worden, zodat het lichaam niet zijn samenhang verliest, maar alle delen elkaar met dezelfde zorg omringen* (1 Korintiërs 12:21-25).

Het is goed om hierbij te bedenken dat de apostel vooral keek naar de plaatselijke gemeente: de kerk in Korinte is in die stad het lichaam van Christus. Daar wordt Christus zichtbaar. De wereldwijde kerk zal bij de apostel niet meteen in beeld zijn geweest. Maar zijn woorden zijn ook toepasbaar op het wereldwijd verbreide lichaam van de Heer. Binnen dat lichaam mag uit de mond niet het schampere 'ik heb jou niet nodig' klinken. Het hart pompt het bloed tot in de uiterste delen, tot in de haarvaten.

Als wij geloven dat Christus het hoofd is van zijn lichaam, behoren wij maximaal te streven naar de eenheid van zijn lichaam. Met wie van Christus is vormen wij één lichaam, met veel verschillende leden die elkaar nodig hebben. Kleinere of grotere verschillen mogen wij benoemen en kritisch vergelijken, om ze vervolgens te overbruggen of weg te nemen, en altijd elkaar te aanvaarden.

Efeziërs 4

In zijn brief aan de Efeziërs beschrijft Paulus de kerk als een universele gemeenschap, die hemel en aarde omvat, één internationaal lichaam, één uit mensen gebouwde tempel voor Gods Geest. Paulus kan Christus op allerlei momenten met deze kosmische kerk verbinden: in hem zijn we gekozen, in hem bestaan we (Efeziërs 1), in hem zijn etnische verschillen overbrugd zodat er nu één nieuwe mens is, hij is de hoeksteen van de tempel (Efeziërs 2), hij is het hoofd van het lichaam naar wie we toegroeien en die de bron is van het leven van het lichaam (Efeziërs 4). Volstrekt helder is: Gods gave in Christus betekent alles voor de kerk. Hij is onze plaatsbekleder, in hem delen wij, naar hem groeien wij toe.

Primair is het geschenk-karakter. Zonde maakt gemeenschap kapot, maakt scheiding tussen God en mensen en drijft mensen uit elkaar (Efeziërs 2:11-14). Verlossing is herstel van gemeenschap met God en met elkaar, en die gemeenschap is een geschenk dat in Christus al werkelijkheid is. Je zou dit kunnen verbinden met de rechtvaardiging door geloof alleen: door geloof in Christus alleen zijn we één met God en met elkaar.

Tegelijk hoort hierbij de roeping om zo te leven als past bij dit geschenk, Efeziërs 4:1-6. Dan gaat het over onze houding – wees nederig, vriendelijk, verdraag elkaar in liefde, vers 2. Doe alles wat je kunt om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede, vers 3. Want, zo gaat Paulus verder, er is één lichaam en één Geest, één roeping, één heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die boven allen en door allen en in allen is.

Dan blijkt ook: het éne lichaam is nog niet klaar. Twijfel, leugen of andere onzin kunnen ons uit het lood slaan, vers 14. We moeten leren te dienen, vers 12. Maar door in liefde te 'waarheden' zullen we samen naar Christus toegroeien die ons hoofd is, vers 15. Hij is het einddoel, het gaat erom dat we de eenheid van geloof, de kennis van de Zoon, en de rijpheid van de volwassen man bereiken. Al groeiend wordt zo de volheid van Christus gerealiseerd, vers 13. Christus is ook de bron van groei en degene die het lichaam bijeenhoudt en samenhang geeft, vers 16.

De realisering van de ene universele gemeenschap van de kerk is dus een zaak van transformatie, heiliging, levensvernieuwing. In het christelijke leven moet die wereldwijde gemeenschap met God en met elkaar steeds meer tastbare werkelijkheid worden. Basis hiervan is dat we delen in Christus.

Johannes 17

Johannes 17 is een bijzonder hoofdstuk binnen het geheel van het Johannes-evangelie. Tot aan Johannes 17 verzamelt Jezus zijn leerlingen om zich heen en bindt hen aan zichzelf. In Johannes 17 echter doet Jezus al biddend wat hij daarna door zijn offerdood aan het kruis doet: hij neemt zijn leerlingen mee en brengt hen bij zijn Vader. Eerst bindt de Zoon de leerlingen aan zichzelf, vanaf Johannes 17 laat Jezus zijn leerlingen delen in zijn eigen relatie met zijn Vader.

Eerder in Johannes keert steeds een parallel terug: zoals het is tussen Vader en Zoon, zo is het tussen Jezus en zijn leerlingen. Zoals de Vader is voor de Zoon, zo is Jezus voor zijn leerlingen. Zoals Vader en Zoon in elkaar wonen, zo woont Jezus in zijn leerlingen en moeten zijn leerlingen in Jezus blijven.

Johannes 17 zet een nieuwe stap: Jezus bidt om zijn verhoging en verheerlijking, om zijn terugkeer in Gods glorie. En Jezus bidt dat ook zijn leerlingen daarin betrokken worden: met Jezus krijgt de Vader hen er nu allemaal bij. Als Jezus zich aan de Vader wijdt, wijdt hij ook ons aan de Vader (vers 17-19).

Jezus bidt dan voor iedereen die op het woord van de apostelen tot geloof zal komen, vers 21-26.

Op de achtergrond van dit gebed staat de volgende structuur:

- a. Vader en Zoon zijn één.
- b. Wij zijn in Christus en Christus is in ons; tegelijk wonen Vader en Zoon in elkaar.
- c. Door de bemiddeling van Christus worden die twee relaties met elkaar verbonden: door onze verbondenheid met Christus zijn wij in God en is Gods liefde in ons.
- d. Daardoor kunnen Jezus' leerlingen onderling één zijn zoals Vader en Zoon één zijn.
- e. Dit heeft een duidelijk doel: dat de wereld ziet dat Christus door de Vader gezonden is, en dat de Vader Christus' leerlingen lief heeft, en tot geloof in Christus komt.

Door eenheid met Christus delen de leerlingen dus in Christus' relatie met zijn Vader en in de liefde van de Vader. Die verbondenheid in Christus met God en die liefde van de Vader leiden ertoe dat de leerlingen onderling als gemeenschap een teken worden van Gods liefde en van de zending van Christus.

Dwaalleer

Laten we intussen niet over het hoofd zien dat het Nieuwe Testament tegelijk vaak en uitdrukkelijk waarschuwt tegen dwaalleraars.

Eerst een korte opmerking over een verschijnsel in de beginperiode van het Nieuwe Testament. In het Jodendom van die dagen waren meerdere stromingen, religieuze partijen. De bekendste daarvan zijn de Farizeeën, de Sadduceeën en de Essenen. In het Nieuwe Testament worden de Farizeeën het vaakst genoemd, Sadduceeën maar af en toe, maar dan zijn ze wel nadrukkelijk aanwezig. De gegevens uit het Nieuwe Testament laten grote meningsverschillen tussen de diverse groepen zien. De Sadduceeën loochenden de opstanding van het lichaam (Matt. 22: 23vv) en het bestaan van engelen en geesten (Hand. 23: 8). Desondanks is de Joodse Raad, het Sanhedrin, samengesteld uit leden van deze groeperingen. Vandaag zouden sadducees denkende mensen niet gemakkelijk als lid van een gereformeerde synode worden aanvaard - maar de Joden destijds dreven dit verschil blijkbaar niet op de spits.

Voor een deel zijn de dwalingen in deze tijd te lokaliseren in de ethiek: onthouding van huwelijk, genot en lekker eten, of juist extreem je te buiten gaan aan wellust, de geldzucht. Zie 1 Timoteüs 1:3; 4:1-3; 6:3-5, 9,10. In 2 Timoteüs 2:17,18 lezen wij de waarschuwing dat dwalingen voortwoekeren als een kwaadaardig gezwel, met als remedie de zachtmoedige terechtwijzing (vers

25,26) en in hoofdstuk 3 tekent de apostel een samenleving waar de dwaling inderdaad gevaarlijke proporties krijgt: verzet tegen de waarheid, een zieke geest, een onbetrouwbaar geloof. 2 Petrus 2 en de brief van Judas brengen dezelfde dingen onder woorden. Voor een ander deel gaan de dwalingen over het wel of niet belijden van Christus als degene die mens geworden is. Zo nogal eens in de brieven van Johannes. Daar lezen wij de waarschuwing, dwaalleraars geen plaats te gunnen in het huis van de gemeente. Hun ideeën mogen geen podium krijgen. Zie 1 Johannes 4:1-6 en 2 Johannes 7-11.

Gevaarlijk en dreigend is dus dwaalleer die de zuivere leer over Christus aantast: een Christus die niet echt God is, niet echt mens, of die het leven met Christus vervuilt: een 'verlossing' die uitmondt in losbandigheid of leidt tot zelfverlossing, verplichte onthouding en zelfkwelling.

De zeven brieven aan gemeenten in Openbaring 2 en 3 laten een zeker verband van kerken zien waarbinnen grote verschillen zijn. Sommige gemeenten ontvangen lof over hun grote liefde en eensgezindheid. Andere krijgen indringende kritiek te horen van Christus over hun levensstijl en toelaten van dwaling. Maar Christus spreekt hen allemaal aan als gemeenten van gelovigen. De kritiek op de ene gemeente wordt niet toegerekend aan de andere. De kandelaar is overal te vinden.

Vanuit deze bijbelse waarnemingen komt het er op aan, af te wegen of de huidige verschillen tussen kerken wel of niet overbrugbaar zijn. Wanneer moet je scherp afstand nemen van elkaar omdat de dwaling zonneklaar is en een gevaarlijke aanval betekent op de gezonde leer van Gods verlossing? In welke gevallen en hoe lang mogen verschillende theologische afwegingen of ethische keuzes naast elkaar blijven bestaan in de kerk van Christus, zonder dat de eenheid in hem op het spel staat? Wanneer zijn onze verschillen beschamend als je ze bezielt in het licht van de bede van de Hogepriester Jezus om de eenheid van de zijnen, zoals Hij en de Vader één zijn? Wanneer mag het oog met recht tegen het oor zeggen: ik heb jou niet nodig - je bent een gevaar voor het lichaam? Wanneer is de voet zozeer een bedreiging dat de hand haar niet meer kan tolereren?

De kerkgeschiedenis en het beginsel van afscheiding

De kerkgeschiedenis kent zijn afscheidingen en reformaties, zijn ketterijen en afsplitsingen en richtingenstrijd. De oudchristelijke belijdenis die genoemd is naar Athanasius wijst dwalingen inzake de drie-eenheid van God in de scherpste bewoordingen af. Deze belijdenis is geschreven nadat in de eeuwen daarvoor diepgaand was gediscussieerd over de drie-eenheid en over de goddelijke en menselijke natuur van Jezus Christus. Die voorafgaande discussie leidde eerder al tot verklaringen zoals Nicea 325, Constantinopel 381 en Chalcedon 451. Het Athanasium (opgesteld plm. 450) kan beschouwd worden als het sluitstuk van een lange periode van debat over deze wezenlijke zaken. De scheidslijn wordt duidelijk aangewezen: de drie-eenheid en de twee-naturenleer. Artikel 9 van de NGB komt hierop terug en noemt enkele dwaalleraren uit de oude tijd. Gereformeerden staan op de schouders van het voorgeslacht en stemmen graag in met de oude kerkelijke formuleringen. Hier ligt nog altijd de grens tussen de zuivere belijdenis en de dwaalleer. Verderop komen wij nog op de belijdenis van Nicea terug.

In deze eeuwen ontstond ook - om niet meer te noemen - de afscheidingsbeweging van Montanus. De eeuwen van plm. 500 tot plm. 1000 na Christus werden de eeuwen van zending: naar Noordwest-Europa en elders. In onze streken kennen wij de namen van Willibrord, Bonifatius, Walfridus - om niet meer te noemen. In 1054 is er het grote schisma geweest tussen de kerk in het westen en die in het oosten. Daarna wordt het stil, eeuwenlang. We spreken wel eens over de donkere middeleeuwen. Het zijn eeuwen van trage beweging. Pas in de latere middeleeuwen komen de hervormings- en afscheidingsbewegingen van katharen, albigenzen en hussieten op. Ze vormen het voorspel voor de grote kerkhervorming van de 16^e eeuw, begonnen bij Luther. Luther wilde de kerk hervormen van binnenuit. Hij riep binnen de Rooms-katholieke kerk op tot debat met 95 stellingen voor een openbare academische discussie. Maar de grote pauselijke kerk liet zich niet reformeren en bande Luther uit. Daar ligt het ontstaan van de Reformatie als afscheiding: je wordt er uit gezet, bedreigd, vervolgd, gedood. De grote kerk bleek ongevoelig voor het aandringen op gesprek, discussie, hervorming, terug naar wat God zegt. Toen zei Luther volgens de overlevering: Hier sta ik, ik kan niet anders. Zijn poging tot kerkhervorming liep uit op de opgedrongen stap, de daad van afscheiding. Hij kon niet langer blijven. Hij kon niet anders.

Zo werd de middeleeuwse stilte doorbroken. Eindelijk weer wat reuring, zou je kunnen zeggen. Had Jezus niet gezegd: *ik ben niet gekomen om vrede te brengen maar het zwaard* (Matteüs 10: 34; 'verdeeldheid', staat in Lukas 12: 51)? Had Paulus niet geschreven: *Het is onvermijdelijk dat er partijvorming onder u is, zodat duidelijk wordt wie van u betrouwbaar is* (1 Korintiërs 11: 19)? Waar het Nieuwe Testament spreekt over dwaalleer gaat het ook altijd over strijd en moeiten. Wanneer dus in de loop van de geschiedenis strijd ontbrandt tegen dwaling is dat niet alleen negatief te duiden. De waarheid zal aan het licht komen in de weg van diepgaand debat en dapper opkomen voor de gezonde leer.

Weg! Ga weg!

Hier wijst artikel 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis ons de weg. Artikel 27 heeft zojuist in ronde bewoordingen de kerk gekarakteriseerd als de plek waar geredde zondaren bijeenkomen om hun Heiland te eren en samen hem te dienen. De kerk als 'veldhospitaal op het slagveld', zei paus Franciscus in 2013. Vervolgens stelt artikel 28 dat je je bij die kerk moet voegen. Waarom? Omdat jij buiten het ziekenhuis aan je verwondingen bezwijkt. Ook moet je niet er uit weglopen - omdat dan je ziekte en wonden gevaarlijk zullen verergeren. *"Daarom moet ieder zich bij haar voegen en zich met haar verenigen. Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard". "Om dit alles des te beter te kunnen onderhouden is het volgens Gods Woord de roeping van alle gelovigen zich af te scheiden van hen die niet van de kerk zijn, en zich bij deze vergadering te voegen"*. De geloofsbelijdenis verwijst daarbij naar teksten zoals Numeri 16 (de geschiedenis van Korach, Datan en Abiram), Jesaja 52: 11,12 (*Weg! Ga weg! Ga daar weg!* - over de breuk met, de vlucht uit Babel), Handelingen 2:40 (*'Laat u redden uit dit verdorven mensengeslacht!'* - de oproep van Petrus aan jonge christenen om te breken met de oude tempel in Jeruzalem, die geen gebedshuis meer was maar een rovershol). De kerk van de middeleeuwen was valse kerk geworden die aan zichzelf en haar beslissingen meer gezag had toegekend dan aan God en zijn Woord - aldus artikel 29 NGB.

Maar er was in die dagen van kerkhervorming wel iets geknapt. En sindsdien is de kerkgeschiedenis een aaneenschakeling van afscheidingen en hervormingen geweest. Het voert te ver hiervan een overzicht te geven. Het idee van separatie, afscheiding had postgevat als mogelijke escape voor als jouw beweging tot verbetering en hervorming van de kerk in de kiem wordt gesmoord, als jouw waarheidsclaim officieel wordt afgewezen. Zeker, je blijft vechten en houdt het zo lang mogelijk vol. Maar als de ander jou uitwerpt, dan ga je. Noodgedwongen, maar toch. Sommige afscheidingen, zoals de Afscheiding van 1834, zijn zo verlopen. De Hervormde kerk van de vroege 19^e eeuw zette de voorgangers die tot reformatie opriepen onder grote geestelijke en ook fysieke druk. Op den duur konden ze niet anders dan zich afscheiden van de nu vals geworden kerk. Anderen bleven toch zitten. Maakten zij dus een onjuiste afweging? En hoe moet je vanuit dit gezichtspunt de Vrijmaking van 1944 beoordelen? Voor velen in die tijd was met de schorsing en afzetting van hoogleraren en andere ambtsdragers het tafellaken doorgesneden. Maar ook hier: anderen bleven. Sommigen maakten zich later alsnog vrij. Maar velen gingen niet weg. Ze waren hevig verontrust, maar bleven.

Was dat fout? Wanneer is echt het moment gekomen dat je zegt: zo kan het niet langer, ik moet me afscheiden, er is geen weg terug? Is het goed, hierbij terug te grijpen op de debatten van de eerste eeuwen, waar het ging om de drie-eenheid en de persoon van Christus? Zijn dat de enige criteria die een afscheiding kunnen rechtvaardigen? Is bij andere momenten en verschillen de eenheid in Christus werkelijk in geding?

'Kerkkwadrant'

Tegenover de kernkwaliteit van de waarheidshandhaving in de kerk staat de valkuil van de profileringsdrang en polarisatie. De andere vakjes bij dit kwadrant zou je kunnen invullen met termen als liefde voor de waarheid (de uitdaging) en relativering (de allergie).

Wanneer wij het uit de sociologie bekende 'kernkwadrant' toepassen op de gereformeerde denkwijze zou je het zo kunnen invullen:

- Kernkwaliteit: belijndheid, kracht
- Valkuil: exclusiviteit
- Allergie: vaagheid

- Uitdaging: vrijmoedigheid, onbekrompenheid

Hetzelfde bij de kwaliteit eenheid:

- Kernkwaliteit: eenheid
- Valkuil: kritiekloosheid
- Allergie: separatisme
- Uitdaging: eerlijk de ander zoeken

Daarnaast vraagt het beginsel van afscheiding in het geval dat een hervormer de kerk wordt uitgezet om een tegenhanger, een correctie, een zekering: namelijk een beginsel van herkenning en waardering van de ander, ook als die jou het leven in die gemeenschap bemoeilijkt of zelfs onmogelijk maakt. Jezus leert ons, te bidden voor wie ons vervolgen en te zegenen hen die ons vervloeken. Wat betekent dat wanneer medechristenen het Woord van God anders uitleggen dan wij, waardoor een scherpe controverse ontstaat? Is de aangewezen weg dan de escalatie, verscherping en afscheiding? Of kiezen wij bewust voor gebed, onrecht lijden en het zoeken van het behoud van de ander? En als ondanks alles de scheiding voltrokken wordt of moet worden, besef dan dat je tot voor kort samen één was, en niet alles in de vroegere gemeenschap kan fout of vals geweest zijn op het moment dat er voor jou geen plaats meer was.

Het gaat hierbij niet om een voorschrift of recept voor alle situaties, maar om de houding van waaruit wij ontwikkelingen benaderen, ook als die ontwikkelingen negatief te duiden zijn.

Nuance na jaren

Er is hier nog iets op te merken. In de loop van de tijd kunnen grenzen en verschillen die eerst scherp gemarkeerd waren vervagen. Paulus en Barnabas gingen uiteen om een persoonlijk meningsverschil, maar vonden elkaar later terug. Dezelfde Paulus verweet Petrus huichelarij op een aangelegen punt in de leer over Christus, maar Petrus waardeerde de brieven van zijn kritische medeapostel zeer.

Dit zijn persoonlijke voorbeelden uit de bijbel. Maar ook de geschiedenis kent voorbeelden. De eerste tientallen jaren na een kerkscheuring of afsplitsing is de toonzetting aan beide kanten van de demarcatielijn fel. Men verwijt elkaar over en weer de kerk gescheurd te hebben. De wond is nog vers, bloedt, ontsteekt en doet zeer. Er is weinig ruimte voor een verstandig gesprek. Maar na jaren neemt de scherpste af en de nuance toe. Er groeit nieuwe waardering. Oude verschillen blijken minder diepgaand dan we eerst hadden gedacht of dan ons was overgeleverd door de oudere generatie. Die oudere generatie valt weg. Jongeren ontmoeten elkaar en herkennen in elkaar opnieuw het oprecht geloof in God. Verschillen worden bespreekbaar. Het is niet goed dit louter te duiden als 'vervaging', water bij de wijn', 'hebben onze vaders soms voor niets gestreden'. Fronten en panelen kunnen verschuiven.

De gereformeerde belijdenis als basis

Kerk zijn en kerkelijke eenheid worden het sterkst beleefd wanneer taal en cultuur dezelfde zijn en wanneer je elkaar ook fysiek eenvoudig kunt bereiken. Daarom is het verstandig, ons te richten op kerken binnen het Nederlandse taalgebied. En daarbinnen weer meer in de eigen regio dan op het landelijke niveau. Over beide willen we hier iets schrijven.

In ons land zijn veel kerken die dezelfde belijdenisgeschriften in hun grondslag hebben staan. *Tien keer gereformeerd* was de titel van een boek uit 1972. Als je daar nog eens goed naar kijkt is het verrassend en beschamend: kerken die hun geloof in God belijden met vrijwel dezelfde bewoordingen. Nu kun je hier op een minimale en een maximale manier mee omgaan. Minimaal: de overeenkomsten zijn vaak maar schijn, het zijn woorden op papier, functioneert het wel zo in de praktijk, of liever nog: de praktijk laat zien dat de mooie belijdenis gewoon niet werkt: er wordt hier of daar soms zelfs ruwe dwaling toegelaten, bijvoorbeeld over het bestaan van God, over de opstanding, over het Woord van God. Maximaal: o, we hebben dezelfde belijdenis, dus dat betekent dat we één zijn. Beide benaderingen vertekenen en versimpelen de werkelijkheid. De minimalisten hebben een punt maar zij vergroten de verschillen en verkleinen de overeenkomsten. De maximalisten doen het omgekeerde: zij maken de overeenkomst groot en zien verschillen over het hoofd.

Wat betekent dit voor vandaag? Wanneer verschillende kerken dezelfde belijdenis hebben is dat een sterk uitgangspunt voor ontmoeting en gesprek. Misschien is de vastgelegde binding aan de belijdenis niet sterk, misschien is de kennis ervan gering, misschien is de houding ertegenover kritisch en afstandelijk - maar die gereformeerde belijdenis ligt er dan toch maar. Het is in elk geval een basis waarop je elkaar kunt aanspreken. En dat laatste moeten we meer en vaker en ook inhoudelijker doen. Te gemakkelijk beschouwen wij de belijdenis als een statisch document dat er nu eenmaal ligt als een noodzakelijke ondergrond - maar daar houdt het dan ook mee op. In feite is de belijdenis nauwelijks zichtbaar, weinig gebruiksvriendelijk en functioneel. We pleiten er voor, de gemeenschappelijke gereformeerde belijdenis meer als instrument, als werkgereedschap te beschouwen en ter hand te nemen in het gesprek tussen kerken. Daarbij mogen wij niet confessionalistisch maar ook niet onverschillig omgaan met de oude teksten. 'Onbekrompen' zeggen wij dan. Wij kunnen in dergelijke geloofs- en belijdende gesprekken van elkaar leren, elkaar bemoedigen en steunen. Wij herkennen dingen in elkaar en zien hier en daar ook kleine of heel grote afstand. Wij realiseren ons dat gelijke woorden niet altijd exact hetzelfde betekenen. Ook realiseren wij ons dat er overeenstemming in belijdenis kan zijn, maar tegelijk verschil in verkondiging aan het licht kan komen.

Maar wij zien elkaar, en wij spreken elkaar, wij spreken elkaar aan op onze diepste waarden. Waar verschillen aan het licht komen, kunnen we die in het gezamenlijke gesprek misschien nuanceren en elkaar ook broederlijk-kritisch bevragen.

Juist het hebben van dezelfde confessie is een sterk argument om elkaar te zoeken en beter te leren kennen. Argumenten voor gescheidenheid zijn er misschien wel en zijn er in elk geval geweest, maar deze worden toch gerelativeerd door de overeenkomstige belijdenis. Wanneer je papieren overeenstemmen, moet er ergens onder of achter de verschillen ook een diepere overeenstemming zijn.

De gereformeerde belijdenis als vlag

De confessie is ook een vlag die wappert in de wind. Voorheen was de belijdenis en de binding eraan als een sjibbolet. Aan de hand van de ondertekening en binding stelden en stellen gereformeerde kerken de betrouwbaarheid van hun ambtsdragers vast. De belijdenis functioneerde in de praktijk alleen op het moment dat ambtsdragers haar ondertekenden. Een statisch ding was het. De tijd is gekomen dat wij meer recht gaan doen aan de beginwoorden van vrijwel elk artikel: *wij geloven en belijden, we komen er allemaal openlijk voor uit*. Onze belijdenis wil beleden worden, uitgesproken, uitgedragen, als een getuigenis, een blijde uitroep, een appel ook: dit geloven wij! Deze God, deze Verlosser, deze genade - dit alles raakt ons diep en we raken er niet over uitgepraat. Om zo te zeggen: er moet meer dynamiek komen in ons belijden. Laat de belijdenis een vlag zijn die al van grote afstand in al haar kleuren en zeggingskracht te zien is. De confessie is niet maar een verdedigingsmuur met schietgaten, een *firewall* die virussen scant en filtert, maar ook een etalage, een uitstalkast, een marktkraam vol begerenswaardige goederen, een menukaart die uitnodigt om te proeven en te genieten.

Samen met *alle* heiligen

Uit Efeziërs 3: 18 valt te leren dat gelovigen alleen samen met andere gelovigen de omvang en intensiteit van Jezus' liefde kunnen begrijpen - voor zover je die liefde ooit kunt begrijpen, want zij gaat onze kennis te boven.

Wanneer wij alleen de gereformeerde wijze van schriftverstaan en geloof aanvaarden doen wij geen recht aan de veelkleurigheid van God. Lutheranen, Anglicanen, Rooms-katholieken en baptisten - om niet meer te noemen - hebben op hun wijze iets van Gods veelkleurige licht opgevangen, verwoord en verwerkt. Het zou hoogmoedig zijn, dit te ontkennen. Het zou ook hoogmoedig zijn, de werking van Gods Geest in andere tradities te ontkennen of te minimaliseren. De gereformeerde traditie is veelzijdig, kleurig en krachtig, maar tegen de achtergrond van Efeziërs 3 is zij ook beperkt en in zekere zin eenzijdig te noemen. Niet alle kleuren van en geluiden vanuit het Woord van God zijn door Gereformeerden opgevangen en verwerkt. Wat zijn de sterke kanten in andere tradities? Waar vullen ze aan wat bij jou ontbreekt? Waar kun jij een aanvulling betekenen voor hun eenzijdigheden? Als het hele lichaam oog is, waar blijft het gehoor? Als het hele lichaam verstand is, waar blijft het gevoel? Daarbij moeten we niet alleen binnen de grenzen van

het reformatorische protestantisme blijven kijken. Vanuit hetzelfde beginsel is te verwachten dat ook in de baptistische en evangelische stroming waarheidsmomenten te vinden zijn. Daarbij valt te denken aan de nadruk op een persoonlijke geloofskeus en een uitbundige vreugde in God. Hetzelfde mag gezegd worden over de zeer brede en diepe traditie van het Rooms-katholicisme. Daar vinden wij diepe gronden, wijde vergezichten en een rijke spiritualiteit. Vaak is er naast herkenning van dogmatisch verschil herkenning op het gebied van de ethiek.

De geloofsbelijdenis van Nicea als basis voor herkenning?

We komen nog even terug op wat we eerder schreven over het beginsel van afscheiding en over dwaalleer. Met H. Bavinck (in *De Katholiciteit van Christendom en Kerk*) kunnen we stellen dat in het protestants beginsel naast een kerkhervormend ook een kerkontbindend element ligt.

Gereformeerde, evangelische, pentecostale christenen, allemaal zijn ze eigen gemeentes of eigen denominaties begonnen. Vrijgemaakte en reformatorische christenen bouwden bovendien hun eigen zuil.

Maar 'kerk' is geen nationale vereniging van gelovigen die vrijwillig een verband aangegaan zijn op basis van een gedeelde grondslag. Onze notitie over katholiciteit uit 2011 identificeert katholiciteit onbeargumenteerd als katholiciteit binnen het kader van de drie formulieren van eenheid.

Daarmee blijft onopgehelderd, hoe breed-oecumenische katholiciteit zich verhoudt tot wat wij doen op basis van die drie gereformeerde formulieren. We mogen Gods wereldwijde kerk niet buiten beeld houden. De eenheid, als gegeven en als doel om na te streven, is de eenheid van één internationale nieuwe mensheid. Wij moeten deze vraag onder ogen zien: hoe verhouden zich lichaam van Christus (Efeze) en de gemeenschap in Christus en in de liefde van de Vader (Johannes) tot onze Nederlandse oecumene op basis van de gereformeerde belijdenis? Dat zou voor onze gesprekken in Nederland wel eens goed kunnen zijn: onze intern-gereformeerde meningsverschillen komen daarmee in een breder kader te staan.

Dwars door veel nationale protestantse kerken heen loopt de belangrijkste scheidslijn: die tussen vrijzinnig en orthodox. Zowel Johannes als Efeze laten zien dat Christus door zijn dood en opstanding ons leven is. De geloofsbelijdenis van Nicea wijst Christus aan als de Zoon van de Vader die voor ons mens geworden is, gestorven is, en opgestaan. Wanneer we niet vasthouden aan het trinitarisch dogma – God is Vader, Zoon en Geest – en aan het christologisch dogma – Jezus is God en mens – zijn we de bron van onze eenheid en gemeenschap kwijt. Een vrijzinnig christendom dat beide ontkent, zaagt de tak af waar hij zelf op zit.

Het belangrijkste criterium voor geloofwaardig streven naar eenheid onder christenen lijkt daarom instemming met het credo van Nicea en daarmee met het christologisch en trinitarisch dogma.

Alleen Jezus Christus, God en mens, kan immers nog iets moois maken van onze kerkelijke chaos. Zonder goede herder zal het nooit één kudde worden.

In Christus is er tegelijk geen reden om bij de pakken neer te zitten. Kerkverbanden zijn minder hecht dan vroeger, en echte scheidslijnen lopen eerder dwars door kerkverbanden heen dan dat ze samenvallen met kerkgrenzen. Dat is lastig, maar biedt ook nieuwe mogelijkheden: vanuit het verlangen naar de volmaakte eenheid in Christus kunnen nieuwe netwerken ontstaan – niet anarchistisch, maar met ons hoofd Christus als centrum. Wie weet wat zo aan nieuwe organisatorische eenheid kan ontstaan. Dat vraagt om een goede houding: nederig, vriendelijk, elkaar in liefde verdragen. Wie weet wat de Heer ons aan moois wil geven als wij in de ander hem zoeken.

Maar de Drie formulieren van eenheid dan?

Wij willen hier nog iets aan toevoegen. Het naar voren schuiven en herwaarderen van de oudchristelijke belijdenis van Nicea als criterium van eenheid moet wel beschermd worden tegen misbruik en tegen over-interpretatie. Komen onze opmerkingen hierover in mindering op onze waardering voor en aanvaarding van de gereformeerde drie formulieren van eenheid? Wij belijden toch dat deze drie geschriften 'in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemmen'? Wat laat je los als je opeens Nicea gaat promoten? Wat is dan nog ons weerwoord tegen baptisten en hun doopleer, tegen roomsen met hun avondmaalsleer?

Wij bepleiten geen vervanging van de drie gereformeerde formulieren door de belijdenis van Nicea. Maar het herlezen van Nicea leert ons meer gedifferentieerd naar 'kerkelijke eenheid' te kijken.

Nicea trekt - in onderscheid met de apostolische geloofsbelijdenis die van oudere datum is - heel duidelijk een demarcatielijn tussen de zuivere, 'gezonde' leer en de dwaling inzake de leer van de drie-eenheid en de leer over Christus en zijn goddelijke en menselijke natuur. Nicea toont ons de orthodoxe, klassieke leer van de kerk van alle eeuwen. Vandaag zijn er christenen die Nicea niet zullen willen aanvaarden als hun belijdenis, omdat zij geheel anders denken en geloven over God en Gods Zoon. Wij gereformeerden echter delen deze klassieke geloofsomschrijving met miljoenen christenen in deze wereld. Dat kunnen en mogen wij niet ontkennen. Met zeer velen van hen is geen kerkelijke eenheid mogelijk - vanwege de afstand, of omdat er andere verschillen zijn die moeilijk te overbruggen zijn (bijv. bij het rooms-katholicisme het pausschap en de leer over Maria). Maar wij kunnen en moeten o.i. wel van geloofseenheid spreken met deze christenen.

Opvallend in dit verband is de geografische aanduiding in de namen van de drie formulieren van eenheid: de *Nederlandse* geloofsbelijdenis, de *Heidelbergse* Catechismus, de *Dordtse* Leerregels. Je kunt ook denken aan de *Westminster* en de *Augsburgse* confessie en veel andere geschriften. Zij zijn niet de belijdenissen van de wereldkerk, maar de regionale belijdenissen van landskerken. Zo lezen wij ook de zin: de belijdenis is in alle delen geheel met Gods Woord in overeenstemming. De belijdenis is niet één op één op de Schrift te leggen, ze vallen niet samen, zodat elk detail uit God Woord wel ergens valt onder een confessionele beschrijving. Naar haar aard is de confessie slechts een korte maar wel een eerlijke weergave van de kerninhoud van de Schrift. De bewuste zin wijst niet op een notarieel-exacte beschrijving van de volmaakte gelijkluidendheid van bijbel en belijdenis, maar spreekt vanuit een blijmoedig en overtuigd vertrouwen: *deze artikelen en hoofdstukken geven samen prachtig weer waar het in de bijbel nou net om gaat!*

Jongeren van nu - hoe kijken zij tegen deze dingen aan?

Het gesprek over kerkelijke eenheid wordt in onze kerken vooral door de oudere generatie gevoerd. Voor veel jongeren is dit gesprek een non-discussie. Zij letten meer op de 'software' - geloof, liefde, gebed, samen kerk zijn, elkaar helpen, van betekenis zijn in de samenleving, wat doet de kerk tegen armoede en onrecht - dan op de 'hardware': belijdenis, kerkelijke besluiten, kerkgrenzen. De jongere generatie denkt veel meer in termen als persoonlijk welbevinden, je thuis voelen in een gemeenschap. Enerzijds is dit te beschouwen als een verlies aan gehalte, kracht, belijndheid, anderzijds is dit aandacht vragen voor wat de kerk eigenlijk zou moeten zijn en doen een bron van energie, van verdieping. Het is nodig om hierbij te bedenken dat de benadering van veel jongeren 'in de lucht zit'. Het is de lucht die zij inademen, het is de cultuur waarin wij allen leven. Het is een luchtstroming die je niet met de hand kunt tegenhouden. Daar komt bij dat de oudere generatie voorbijgaat. Je mag verwachten dat de hardware-visie aan kracht zal inboeten en dat de software-gedachte sterker zal worden. Over enkele (tientallen) jaren zal de kerk bevolkt zijn met andere mensen, gevuld met een ander denken. Onze discussies over eenheid en waarheid zullen over een aantal jaren niet meer gevoerd worden. Je kunt dat betreuren, maar ertegen vechten is energieverspilling.

Als het tij verloopt verzet men de bakens

Wij realiseren ons dat in het bovenstaande de tonen anders klinken dan voorheen. Vijftig jaar geleden konden en durfden wij dit zo niet tegen elkaar zeggen. Onze blikrichting was beperkt en wij lazten de gereformeerde belijdenis te smal, te 'vrijgemaakt'. *'We worden weggroepen tot het niveau van de wereldkerk'* was een terminologie die ons veel te ver ging. Hetzelfde gold bij een woord als *'klein-vaderlands gedoe'* voor onze eigen, onze geliefde kerkelijke belijdenis. Intussen zijn wij veranderd en gegroeid. Wij spreken vandaag op een andere manier over de belijdenis en over de kerk dan bijvoorbeeld in de 60er jaren van de vorige eeuw. Sommige van de hierboven weergegeven opvattingen hebben destijds geleid tot schorsingen en pijnlijke kerkstrijd. Dat wij ze nu vrijmoedig op papier zetten en aan een synode ter bespreking aanbieden laat iets zien van het andere klimaat dat nu in de kerken heerst.

Wij zijn deputaten kerkelijke eenheid. Ons deputaatschap is in het leven geroepen in de tachtiger jaren van de vorige eeuw. Onze blikrichting was aanvankelijk uitsluitend gericht op de Christelijke Gereformeerde Kerken. Na een aantal jaren kwamen ook de Nederlands Gereformeerde Kerken in beeld. Met beide kerkgemeenschappen zijn langdurige gespreksrondes geweest. Intussen is van de Christelijke Gereformeerde Kerken uitgesproken dat onze beide kerken staan op de grondslag van

de Schrift en de belijdenis. Predikanten uit beide kerkverbanden zijn bevoegd, op elkaars kansels te preken. In de richting van de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben wij uitgesproken dat wij stappen willen zetten op de weg naar kerkelijke eenheid.

Onze vrijgemaakte kerken worden bevolkt door veelal zeer gedreven mensen. Ook op het gebied van kerkelijke eenheid hebben wij een sterke visie en missie. De persoon van K. Schilder is daaraan niet vreemd. Het is al bijna een eeuw geleden dat hij als jong predikant indringend schreef over de eenheid van allen die in Christus zijn. Ook in zijn latere werk en optreden valt zijn gedrevenheid voor eenheid op. Op zijn grafsteen staat: *Opdat zij allen één zijn*. K. Schilder heeft 'het oecumenisch willen' naar voren gebracht als iets waaraan een gereformeerde kerk ook herkenbaar zou moeten zijn. Met tomeloze liefde voor Christus en trouw aan de gereformeerde belijdenis heeft hij zich voor deze dingen ingezet. Van hem erfdn wij dynamiek, doorzettingsvermogen en rusteloosheid.

Misschien kunnen wij zeggen dat onze latere vrijgemaakte verwerking van zijn denken teveel in de greep gekomen is van een 'vrijgemaakt' lezen van de artikelen over de kerk (NGB 27, 28 en 29).

Maar wij weten ons nog altijd schatplichtig aan zijn onvermoeibare inzet voor de eenheid van allen die van Christus zijn - ook nu wij in de 21^e eeuw op een andere plaats in het kerkelijke landschap staan dan hij en ook anders dan onze vaders en moeders en grootouders, intussen 50 jaar geleden.

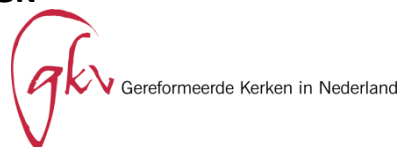
Nu het kerkelijke landschap in de laatste jaren verandert en zich telkens nieuwe mogelijkheden van gesprek en ontmoeting en herkenning voordoen, voelen wij de noodzaak tot een grondige bezinning op het thema kerkelijke eenheid. We hebben een breder kader nodig. Anders kan ons een vorm van bedrijfsblindheid treffen. Je kunt als deputaatschap focussen op je taak in de richting van de drie kleine gereformeerde kerkverbanden, eventueel ook nog de PKN, de HHK, de vGKN - maar we moeten niet denken dat alleen dat het aandachtsveld is, omdat de kerk van Christus alleen achter deze afkortingen schuil zou gaan.

Dit noopt wel tot bescheidenheid. Onze inzet voor en gebeden voor kerkelijke eenheid betreffen een goede zaak maar bestrijken in de huidige vorm een beperkt gebied. Veel meer dan dit kunnen wij ook niet aan. Het is verstandig wanneer wij ons beperken tot wat wij kunnen overzien. Maar laten wij beseffen dat wij op een deelterrein werken. Degene die het hele werkveld overziet is Christus zelf. De wereldwijde kerk is van hem. Aan hem vertrouwen wij dit werk toe. Hij heeft een scherpe en tegelijk milde blik, Hij heeft alle energie, Hij heeft zijn bloed ook voor het kerkverband gegeven. Hij heeft ook de tijd.

Voor ons heeft Hij een roeping. Hierboven schreven wij over gedrevenheid. Risico van dat woord is dat wij het uit onszelf halen, uit onze motivatie en liefde en daadkracht. Beter is het om te beseffen dat onze drijfveer vanuit Christus komt. Hij kent de zijnen. Wij zien op hem en zijn eenheid met de Vader - Johannes 17. Door hem weten wij - en vele anderen - ons geroepen om hem te dienen op onze kleine plek in zijn lichaam.

Laten wij idealisten en realisten zijn. Idealisten: wat zal het mooi zijn wanneer al Gods kinderen één worden en wat mooi als wij daaraan iets kunnen bijdragen. Realisten: laten wij doen wat onze hand vindt om te doen. Laten wij niet boven onze macht werken. Maar laten wij ons realiseren dat Gods kerk en werk groter zijn dan het kleine karwei waar wij aan tillen.

6 Persbericht over contact NGK

DEPUTATEN KERKELIJKE EENHEID

Persbericht van Deputaten Kerkelijke Eenheid

GS Ede over ons contact met de NGK

Broeders en zusters,

De generale synode van Ede heeft besloten onze contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten. Daarbij ging het ook over vrouw en ambt.

De synode heeft hierover besloten:

Besluit 3:

uit te spreken dat door de overeenstemming in de gesprekken over hermeneutiek de belemmering die er lag vanwege het besluit van de NGK om de ambten voor de zusters der gemeente open te stellen, is weggenomen.

Grond:

ondanks het verschil in praktische uitkomsten ten aanzien van de vrouw in het ambt, is gebleken dat we als kerken elkaar vertrouwen kunnen geven inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de Heilige Schrift.

Besluit 4:

de contacten met de NGK voort te zetten en over te gaan van gesprekken naar samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid.

Grond:

nu de belangrijkste belemmering is weggenomen, ligt de weg naar samensprekingen over daadwerkelijke kerkelijke eenheid open.

Wat betekenen deze besluiten?

Deputaten hebben zich in het begin ook afgevraagd hoe deze besluiten verstaan moeten worden.

Wat is in besluit 3 nu precies de belemmering die is opgeheven?

En waarvoor was het een belemmering?

Volgens deputaten betekenen deze besluiten van de generale synode:

1. De belemmering was een belemmering om van gesprekken over te gaan tot daadwerkelijke samensprekingen;
2. In de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid blijft er een belangrijk verschil in de kerkelijke praktijk ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers: de GKv kennen geen vrouwelijke ambtsdragers, de NGK wel;
3. Uitgaande van de consensus met betrekking tot de hermeneutiek, waarin we samen willen buigen voor het Woord van God, zal met het oog op kerkelijke eenheid in onderling vertrouwen het gesprek over dit onderwerp worden voortgezet.

In lijn met voorgaande synodes

Het helpt om de besluiten van GS Ede te lezen in het licht van wat voorgaande synodes besloten hebben. De besluiten van GS Ede zijn hierop immers een vervolg.

GS Amersfoort 2005 noemde de uitspraak van de NGK “dat het bijbels verantwoord is om de ambten voor zusters open te stellen” “een ernstige barrière voor het onderlinge contact.” Als grond hiervoor noemt zij “het Schriftverstaan op de achtergrond van deze uitspraak” (Acta GS Amersfoort 2005 art. 135, besluit 3 met bijbehorende grond).

De barrière wordt dus vooral gevormd door het Schriftverstaan achter deze uitspraak. Andersom geldt dan dat deze barrière wordt weggenomen als we op het punt van het Schriftverstaan op één lijn komen.

GS Harderwijk 2011 spreekt over “de belemmering vanwege het besluit van de NGK om de ambten voor de zusters open te stellen”. In dit verband maakt zij melding van “vooruitgang in het gesprek over de achterliggende omgang met de heilige Schrift, in schriftuitleg en schriftverstaan”. Dit geeft de synode “voldoende vertrouwen om over deze belemmering verder door te spreken” (Acta GS Harderwijk 2011 art. 81, besluit 3 met bijbehorende gronden).

GS Ede 2014 constateert nu dat er in de gesprekken over hermeneutiek (Schriftverstaan) overeenstemming is gekomen. Hierdoor is de genoemde belemmering weggenomen (besluit 3) en is de weg vrij voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid (besluit 4).

Namens deputaten kerkelijke eenheid,

ds. Henk Messelink, voorzitter

ds. Jan Luiten, secretaris

7 Brief Nationale Synode, bijlage bij hoofdstuk 8

Nationale Synode
Protestants forum

Secretariaat:
Dr. J.M. van 't Kruis

Aan de Protestantse Kerken en Geloofsgemeenschappen in Nederland

Doorn, 5 juni 2015

Geliefde zusters en broeders,

De afgelopen jaren hebben velen van u hun betrokkenheid bij het werk van de Nationale Synode getoond. Met name tijdens de beide bijeenkomsten in Dordrecht, in 2010 en 2013, kwam die betrokkenheid tot uitdrukking. Maar ook verder hebt u op vele wijzen uw belangstelling getoond, financiële steun verleend en in sommige gevallen u ook officieel laten vertegenwoordigen in de Stuurgroep Nationale Synode. De Stuurgroep is hier dankbaar voor en heeft mede dankzij uw betrokkenheid veel zegen op haar werk mogen ervaren.

Wij betrekken u daarom ook graag bij de voortgang van onze plannen. Op dit moment zijn wij voornemens nog twee keer een Nationale Synode in Dordrecht te organiseren, in 2016 en in 2018 of 2019. De laatste Synode is afsluitend bedoeld, als herinnering aan de grote Nationale Synode van Dordrecht in 1618/1619.

Voor het evenement in 2018/2019 hebben wij een dubbele doelstelling geformuleerd. Wij willen dan samen met u een mijlpaal bereiken in de vorm van een krachtig commitment en tegelijk een krachtig getuigenis. Wij werken dat hieronder nader uit.

- **Krachtig commitment:** De komende jaren wenst de Nationale Synode te streven naar een herbevestiging en herbeleving van wat ons in Christus verbindt. De aspiratie is hierbij, dat tijdens de bijeenkomst van 2018/2019 een verbond kan worden gesloten waarin kerken/geloofsgemeenschappen en personen ruimte voor elkaar scheppen. In de Bijbel worden verbonden immers niet alleen tussen God en mens gesloten, maar ook tussen mensen onderling met het oog op hun dienst aan God (Joz. 24:25; Neh. 9:8). Kenmerkend voor een verbond is betrouwbaarheid en verplichting. Concreet kan dit betekenen, dat kerken/geloofsgemeenschappen ruimte scheppen voor elkaars voorgangers en deelname aan elkaars avondmaalsvieringen. Ook kan het betekenen dat men deze ruimte bijvoorbeeld geeft met betrekking tot de doop zonder de eigen visie op te geven.

- **Krachtig getuigenis:** Als God zijn verbond met Abraham sluit, heeft Hij álle volken op het oog (Gen. 12:3). Evenzo zal ook dit verbond niet eindigen bij de grens van de kerk. Het is een uitnodiging aan iedereen: doe mee! Tegelijk drukt het verbond uit, dat wij ons niet meer als denominaties willen profileren in Nederland, maar als één veelkleurige gemeenschap van mensen die willen "gaan in Jezus' spoor om met vallen en opstaan een leven te leven door Gods genade. Dat brengt ons bij onze naaste om helper te zijn waar geen helper is, te bidden waar mensen verstomd zijn en te spreken voor wie monddood zijn gemaakt" (Credotekst, zie bijlage 2).

Wij verlangen ernaar dat de kerken/geloofsgemeenschappen meer dan tot nu toe het geval kon zijn, dragers zullen zijn van het proces waaraan de Nationale Synode dienstbaar wil zijn. Wij vragen u dan ook uitdrukkelijk of u zich officieel wilt laten vertegenwoordigen in het overleg over genoemd plan, dat we in de eerste helft van 2016 willen bijeenroepen.

Wij zijn ervan overtuigd dat het ook na de Nationale Synode van 2018/2019 noodzakelijk zal zijn om gestalte te geven aan onze onderlinge verbondenheid. Tegelijk realiseren we ons dat dit alleen

mogelijk is als we de bestaande structuren van kerken en geloofsgemeenschappen en hun onderlinge verschillen respecteren. Wij hebben gezocht naar modellen waarin aan deze beide criteria recht wordt gedaan. In bijlage 1 bij deze brief bieden wij ten eerste een overzicht aan van bestaande modellen uit het buitenland en ten tweede een suggestie voor een vormgeving van een lichte federatie in Nederland, waarin wij geprobeerd hebben goede elementen uit de buitenlandse modellen een plek te geven. In overleg met de Stuurgroep Nationale Synode is dit document opgesteld door dr. Jaap van Beelen van de Protestantse Kerk in Nederland. Wij zijn hem veel dank verschuldigd voor het vele werk dat hij hieraan heeft besteed.

Wij bieden u deze bijlage aan, niet om daarmee al een definitief voorstel te doen of om het proces te sturen, maar om te laten zien welke mogelijkheden er liggen om ons commitment nader gestalte te geven. Tegelijk zijn wij ervan overtuigd dat we hierin alleen in onderling overleg verder kunnen komen. Vandaar ten slotte de beide verzoeken waarmee wij deze brief afsluiten:

1. Wij vragen u zich officieel te laten vertegenwoordigen in genoemd overleg begin 2016.
2. Wij vragen u te reageren op de visie die wij in het bovenstaande ontwikkeld hebben, zowel ten aanzien van de doelstelling voor de Nationale Synode in 2018/2019, als ten aanzien van de nadere vormgeving van onze onderlinge eenheid.

Wij zouden het erg op prijs stellen als u op deze verzoeken op korte termijn wilt reageren, te weten uiterlijk in december 2015. Wij stellen ons dan voor begin 2016 samen te komen met afgevaardigden van u als betrokken kerken/geloofsgemeenschappen, ter voorbereiding van de Nationale Synode in de tweede helft van 2016.

Wij hopen van harte op uw verdere medewerking aan ons werk. Wij zien dat werk als een poging een antwoord te geven op het hogepriesterlijk gebed “dat zij één zijn zoals Wij” (Joh. 17:11). Daarom ook dragen wij ons en uw werk op aan de genade van de levende God: Vader, Zoon en Heilige Geest.

De Stuurgroep

Ds. G. de Fijter, Protestantse Kerk in Nederland, voorzitter
 Dr. J.M. van 't Kruis, Protestantse Kerk in Nederland, secretaris
 Dhr. B. Wijnveen, Protestantse Kerk in Nederland, penningmeester
 Prof. dr. B. Kamphuis, Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, lid
 Dr. E.P. Meijering, Remonstrantse Broederschap, lid
 Ds. M.H. Jonker, Verenigde Evangelie- en Pinkstergemeenten, lid
 Ds. W. van 't Spijker, Christelijke Gereformeerde Kerken, lid
 Dr. M. Alagbe, Migrantenkerken, lid
 Dr. S. Lee, Migrantenkerken, lid
 Ds. A. Boerrigter, Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland, lid
 Mw. ds. K. van den Broeke, Protestantse Kerk in Nederland, lid
 Drs. H.J. Messelink, Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, lid
 Dhr. H. Medema, Vergadering van Gelovigen, lid
 Dr. J. van Beelen, Protestantse Kerk in Nederland, adviseur.

Namens de Stuurgroep,

Ds. G. de Fijter, voorzitter

Dr. J.M. van't Kruis, secretaris

Bijlagen:

1. Een verbond van protestantse kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland
2. Credotekst

Hier zijn alleen van bijlage 1 pagina 1 en 2 opgenomen

Bijlage 1 bij de brief van de Stuurgroep van de Nationale Synode aan protestantse kerken en geloofsgemeenschappen d.d. 5 juni 2015

Inleiding

De Nationale Synode, die in oktober 2013 is gehouden, werd aangekondigd als *"een beweging die zich richt op het versterken van de onderlinge verbondenheid van christenen."* Ze heet een "protestants forum" te zijn. Naar binnen bedoelt ze het onderlinge gesprek en naar buiten een zichtbaar maken van de verbondenheid van kerken.

Wanneer kerken hun onderlinge verbondenheid zichtbaar willen maken, komt het "hoe" vroeg of laat aan de orde. Wil er enige structuur zijn in het onderlinge gesprek en is er de wens van doorwerking en presentie in de samenleving, dan is het nodig om een coördinerend of enigszins sturend lichaam te hebben.

De vraag naar het "hoe" is niet uniek in de wereld. Elders zijn al federatieve vormen van samenwerking tussen kerken. Zij kunnen ons helpen bij het maken van een keuze als een structuur moet worden opgezet.

In belangrijkheid gaat daaraan vooraf de vraag welke redenen tot een federatie hebben geleid. Luisterend naar de bestaande federaties kunnen we onze eigen redenen scherper in beeld krijgen en zien hoeveel gewicht zij hebben. Wellicht kunnen de bestaande federaties ons ook nieuwe inzichten geven in het "waarom" van een federatief verbond.

Het eerste deel van de notitie geeft een overzicht van een aantal federaties in verschillende landen. Zij vertonen een gemeenschappelijk grondpatroon in redenen en structuur, maar kennen ook hun onderlinge verschillen qua redenen, omvang en uitwerking.

Uit de veelheid van federaties heb ik een selectie gemaakt.

Er zijn twee verbanden, die elk functioneren binnen een denominatie. De overige overstijgen de denominale grens en sommige ook die van het protestantisme.

Het gaat niet om verbanden in de zin van de Raad van Kerken in bijvoorbeeld ons land.

Evenmin beschouwen we kerkkoepels zoals de EKD, want deze beantwoorden niet voldoende aan het criterium, dat vraagt om de bestaande kerkstructuren en hun verschillen te respecteren. Binnen de EKD is per Landeskirche een eigen structuur mogelijk, maar wel binnen de perken die de Ordnung van de EKD geeft.

Het tweede deel gaat over hoe een verbond van protestantse kerken in Nederland in federatieve vorm er mogelijk uit zou kunnen zien.

Wanneer we spreken van een federatie, dan is het nodig om tot een definitie te komen, die duidelijk is en gemeenschappelijk gedragen wordt. In Van Dale's Woordenboek vinden we: "Verbond van samenwerkende lichamen of staten die hun zelfstandigheid behouden".

In de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland wordt "federatie" gebruikt om "nauwe samenwerking" tussen gemeenten aan te duiden, waarbij deze samenwerking het gehele of een deel van het leven van de gemeenten omvat. Het is duidelijk dat we niet deze vorm van federatie beogen. Het ligt immers niet in de lijn van de verwachting dat de samenwerking het gehele of een groot deel van het leven van de kerken omvat.

Een bruikbaarere definitie biedt het Rapport Deputaten voor Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) "Federatie van Kerkverbanden", ca. 1995.

"Zo'n federatie willen we definiëren als een verbinding van twee kerkverbanden, waarbij ze enerzijds een bepaalde (misschien wel grote) mate van zelfstandigheid en eigenheid behouden, maar anderzijds in verschillende opzichten als een nieuwe eenheid functioneren en optreden".

Een federatie van kerken vraagt deelnemers, die

- elkaar als gelijkwaardig zien
- voldoende gemeenschappelijk hebben
- elkaar aanvaarden in en ruimte geven aan ieders eigenheid
- die bovenal het besef hebben dat zij één zijn ook al kunnen zij vooralsnog organisatorisch niet één kerk zijn

Een federatie van kerken vraagt inhoud

- Een visie en missie, een gezamenlijke geloofsuitspraak (credo)
- Helderheid over het doel en over de terreinen waarop de federatie gestalte krijgt

Een federatie vraagt een organisatievorm.

Daarbij moet het gevaar van over-organisatie of organisatie als doel in zichzelf worden vermeden.

Een federatie heeft bevoegdheden nodig om te kunnen functioneren, maar zij dienen beperkt te blijven tot wat werkelijk nodig is.

(...)

5 juni 2015, Dr Jaap van Beelen

8 Overzicht samenwerkings- en samenwerkende gemeenten

opgesteld door DOE

Stand van zaken september 2016

Wat wordt bedoeld met 'samenwerkingsgemeente'?

Een 'samenwerkingsgemeente' is een gemeente

- die bestaat uit twee of meer kerken van verschillende kerkverbanden
- die plaatselijk functioneren als één gemeente
- onder leiding van één kerkenraad

Wat wordt bedoeld met 'samenwerkende gemeenten'?

'Samenwerkende gemeenten' zijn

- gemeenten uit twee (of meer) kerkverbanden
- die elkaar volledig erkennen als kerk van Christus (met instemming van hun kerkverbanden)
- daarom elkaars attestaties aanvaarden
- elkaars leden wederzijds toelaten tot de avondmaalsviering
- elkaars tuchtoefening erkennen
- in principe openstaan voor kanselruil, gezamenlijke diensten en gezamenlijke viering van het avondmaal (al wordt misschien nog niet alles in praktijk gebracht)
- ook op andere terreinen streven naar samenwerking
- maar wel als zelfstandige kerken blijven functioneren

In de onderstaande lijsten ontbreken de vormen van samenwerking met een PKN-gemeente (uitzondering: de vermelding van de aparte categorie Samenwerkingsgemeente Amersfoort-Vathorst van CGK, NGK en PKN)

Samenwerkingsgemeenten

Samenwerkingsgemeenten CGK/NGK

Alkmaar (ook samenwerking met GKv Alkmaar)

Almere

Amsterdam-De Bron

Arnhem

Haren

Hengelo (ook samenwerking met GKv Hengelo)

Lelystad

Nieuwegein

Rotterdam-Alexanderpolder (ook samenwerking met GKv Rotterdam-Oost)

Zoetermeer (ook samenwerking met GKv Zoetermeer)

Samenwerkingsgemeenten CGK/GKv

Doesburg

Enkhuizen

Harlingen

Hilversum

IJmuiden

Nijmegen

Sneek

Surhuisterveen

Veendam-Wildervank

Woerden

Samenwerkingsgemeenten NGK/GKv

Maastricht
 Neede
 Nijverdal
 Wapenveld
 Zaandam

Samenwerkingsgemeenten CGK/NGK/GKv

Deventer
 Lisse

Samenwerkingsgemeente CGK/NGK/PKN

Amersfoort-Vathorst

Samenwerkende gemeenten*Samenwerkende gemeenten GKv/CGK***GKv**

Alkmaar
 Almelo
 Amersfoort en Leusden (10)
 Apeldoorn (2)
 Assen (5)
 Balkbrug
 Bodegraven
 Breda
 Broek op Langedijk
 Capelle aan den IJssel (2)
 Delft
 Delfzijl
 Drachten(3)
 Dronten Zuid
 Enschede (4)

Ermelo
 Franeker
 Gent
 Goes
 Gorinchem
 Groningen (5)
 Haarlem
 Hasselt
 Hengelo
 Hoofddorp
 Kampen (2)
 Leeuwarden
 Leiden
 Middelburg
 Nieuwerkerk aan den IJssel
 Rotterdam-Oost

 Rotterdam-Zuid

CGK

Alkmaar (samenwerkingsgemeente CGK/NGK)
 Almelo
 Amersfoort
 Apeldoorn (3)
 Assen
 Dedemsvaart
 Woerden
 Breda
 Broek op Langedijk
 Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel
 Delft
 Delfzijl
 Drachten
 Dronten (ook samenwerking met NGK)
 Enschede-O en Enschede-W
 (ook samenwerking met NGK)
 Ermelo
 Franeker
 Antwerpen
 Goes
 Gorinchem
 Groningen
 Haarlem
 Hasselt
 Hengelo (samenwerkingsgemeente CGK/NGK)
 Hoofddorp
 Kampen
 Leeuwarden
 Leiden
 Middelburg
 Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel
 Rotterdam-Alexanderpolder
 (samenwerkingsgemeente CGK/NGK)
 Rotterdam-Zuid

Rozenburg en Voorne
 Stadskanaal
 Utrecht (2)
 Waddinxveen
 Winschoten
 Zuidlaren
 Zutphen
 Zoetermeer
 CGK/NGK
 Zwolle (5)

Samenwerkende gemeenten NGK/CGK

NGK

Amersfoort-Noord en Zuid
 Apeldoorn
 Assen
 Den Haag Centrum, Rijswijk
 Dronten
 Eindhoven
 Emmeloord
 Enschede
 Haarlem
 Hattem
 Hoogeveen
 Kampen, IJsselmuiden
 Marknesse
 Rijsenhout
 Rotterdam-Overschie
 Utrecht, U-Leidse Rijn
 Zaandam (samenwerkingsgemeente NGK/GKv)
 Zwolle, Zwolle-II

Samenwerkende gemeenten GKv/NGK

GKv

Alkmaar
 Alphen a/d Rijn
 Amersfoort (10)
 Apeldoorn
 Barneveld-Voorthuizen
 Dalfsen Oost, Dalfsen West
 Dronten Zuid
 Ede (Noord en Zuid)
 Eindhoven
 Enschede
 Gorinchem
 Hardinxveld-Giessendam
 Heerde
 Hengelo (ook samenwerking met CGK)
 Langerak
 Langeslag
 Kampen (Noord en Zuid)
 Leerdam
 Leidsche Rijn

Rozenburg (ZH)
 Stadskanaal
 Utrecht-C
 Boskoop
 Winschoten
 Zuidlaren
 Zutphen
 Zoetermeer (samenwerkingsgemeente)
 Zwolle

CGK

Amersfoort
 Apeldoorn (3)
 Assen
 Den Haag
 Dronten
 Eindhoven
 Emmeloord
 Enschede (2)
 Haarlem
 Hattem
 Hoogeveen
 Kampen
 Marknesse
 Aalsmeer
 Rotterdam-Centrum
 Utrecht-Centrum
 Zaandam
 Zwolle (2)

NGK

Alkmaar (samenwerkingsgemeente NGK/CGK)
 Alphen a/d Rijn
 Amersfoort (Noord, Zuid, Vathorst)
 Apeldoorn
 Voorthuizen-Barneveld
 Dalfsen
 Dronten (ook samenwerking met CGK)
 Ede
 Eindhoven
 Enschede (ook samenwerking met CGK)
 Gorinchem
 Hardinxveld-Giessendam
 Heerde
 Hengelo
 Langerak
 Heino/Langeslag
 Kampen
 Leerdam
 RijnWaarde

Nieuwegein
CGK/NGK)
Nijverdal
Nunspeet
Oegstgeest
Veenendaal
Wezep
IJsselmuiden
Zeewolde
Zwolle (5)

Nieuwegein (samenwerkingsgemeente

Nijverdal
Nunspeet
Oegstgeest
Veenendaal
Wezep
IJsselmuiden
Zeewolde
Zwolle (2)